

Lagrådsremiss

Ett ökat samiskt inflytande

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Harpsund den 8 december 2005

Ann-Christin Nykvist

Anders Perklev
(Jordbruksdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen redovisas regeringens utgångspunkter för rennäringspolitiken.

Enligt lagrådsremissen skall Sametinget vara central förvaltningsmyndighet för rennäringspolitiken och det föreslås att ett antal myndighetsuppgifter skall överföras från länsstyrelserna och Statens jordbruksverk till Sametinget. Förslagen syftar till att öka samernas självbestämmande i frågor som huvudsakligen rör rennäringspolitiken och andra samiska intressen. Myndighetsuppgifter som rör markförvaltningen i renskötselområdet och förhållandet mellan rennäringspolitiken och andra markanvändare kommer även fortsättningsvis att handläggas av länsstyrelserna.

För att Sametinget skall kunna handha det ökade myndighetsansvaret föreslås några ändringar beträffande Sametingets organisation. Ändringarna syftar främst till att stärka Sametinget som myndighet och till att särskilja dess uppgifter som myndighet respektive folkvalt organ. Således föreslås bl.a. att en bestämmelse införs om att Sametingets styrelse eller en nämnd, som inrättats av Sametinget för ändamålet, skall besluta i förvaltningsfrågor, frågor som rör myndighetsutövning och i frågor som styrelsen eller en nämnd enligt lag eller annan författning skall handha. Det föreslås även att det införs en bestämmelse om partistöd i sametingslagen.

Beträffande koncessionsrenskötseln föreslås slutligen att det i rennäringslagen klargörs att det som villkor för koncession kan ställas upp krav på att koncessionshavaren skall ta emot skötesrennar.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437) ..	5
2.2	Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433).....	19
3	Ärendet och dess beredning.....	25
4	Bakgrund	26
5	Utgångspunkter för rennäringspolitiken.....	29
6	Ett ökat samiskt inflytande i frågor som rör samiska förhållanden.	35
6.1	Överföring av uppgifter till Sametinget.....	38
6.1.1	Registrering av sameby m.m.	38
6.1.2	Indelning i byområden	40
6.1.3	Överklagande av samebys beslut angående medlemskap	43
6.1.4	Överklagande av samebys beslut i andra fall .	45
6.1.5	Renmärken och renmärkesregister	46
6.1.6	Handläggning av stöd och ersättningar.....	49
6.1.7	Sametinget som central förvaltningsmyndighet i frågor som rör rennäringen och Sametingets roll i samhällsplaneringen	53
6.2	Övriga förslag angående Sametingets uppgifter	56
6.3	Övriga förslag till ändringar av den statliga rennäringsadministrationen.....	61
7	Sametingets organisation.....	64
7.1	Förutsättningar för överflyttande av myndighetsuppgifter till Sametinget	64
7.2	Vissa organisatoriska frågor	66
7.2.1	Nämnder.....	66
7.2.2	Bestämmelser om minoritetsskydd.....	67
7.2.3	Möjlighet att återkalla uppdrag vid förändrad majoritet	68
7.2.4	Utseende av ordförande för Sametinget	70
8	Partistöd.....	70
9	Koncessionsrenskötseln.....	71
10	En könsneutral rennärings- och sametingslagstiftning.....	73
11	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	73
12	Konsekvenser av lagrådsremissens förslag	74
12.1	Ekonomiska konsekvenser.....	74
12.2	Konsekvenser för miljön och för små företags villkor	75
13	Författningskommentar	75
13.1	Förslaget till ändring i rennäringslagen	75
13.2	Förslaget till ändring i sametingslagen	78

Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En ny rennäringspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101	80
Bilaga 2	Författningsförslag i betänkandet En ny rennäringspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101	89
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser, Betänkandet 2001:101 ..	108
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77	109
Bilaga 5	Författningsförslaget i betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77	117
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser, Betänkandet 2002:77	119
Bilaga 7	Utdrag ur Länsstyrelsens i Norrbottens län beslut 2003-12-15 dnr 611-24948-03	120
Bilaga 8	Förteckning över remissinstanser, Länsstyrelsens i Norrbottens län förslag	124

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rennäringslagen (1971:437),
2. lag om ändring i sametingslagen (1992:1433).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)

Härigenom förskrivs i fråga om rennäringslagen (1971:437)¹

dels att 83 § skall upphöra att gälla,

dels att 7, 12, 14, 25, 39, 41, 42, 44, 45, 49–52, 56, 58, 59, 62, 73, 74, 78–80, 84–86, 88, 89, 94, 95, 97, 99, 100 och 102 §§ samt rubriken närmast före 73 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Indelning i byområden göres av länsstyrelsen.

Indelningen skall göras så, att områdena blir lämpade för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång och övriga omständigheter.

Indelning i byområden görs av Sametinget.

Ägare till en fastighet som kan komma att beröras av ett beslut om ändrad indelning skall ges möjlighet att yttra sig över den föreslagna indelningen.

Innan Sametinget fattar beslut om ändrad indelning skall sammanträde hållas med berörda samebyar. Sammanträde behövs dock inte om

1. de berörda samebyarna samtycker till ändringen,

2. sammanträde inte begärs av annan part i ärendet, och

3. den föreslagna indelningen är förenlig med andra stycket.

12 §

Sameby kan som medlem anta annan same än som anges i 11 §, om *han* avser att med egna renar driva renskötsel inom byns betesområde.

Vägras sökanden inträde som medlem, *kan länsstyrelsen* medge *honom* inträde, om det finns särskilda skäl.

En sameby får som medlem anta annan same än som anges i 11 §, om *denne* avser att med egna renar driva renskötsel inom byns betesområde.

Om sökanden *vägras* inträde som medlem, *får Sametinget* medge *sökanden* inträde, om det finns särskilda skäl.

¹ Lagen omtryckt 1993:36.

14 §

Renskötande medlems dödsbo får *fortsätta den av medlemmen bedrivna renskötelsen under tre år från dödsfallet*. Är dödsbodelägare under 18 år, räknas tiden från det *han* fyller 18 år. Kravet i 1 § tredje stycket om medlemskap i sameby gäller inte för rätt till renskötelse som avses här.

En renskötande medlems dödsbo får *under tre år från dödsfallet fortsätta den renskötelse som bedrivits av medlemmen*. Är en dödsbodelägare under 18 år, räknas tiden från det *dödsbodelägaren* fyller 18 år. Kravet i 1 § tredje stycket om medlemskap i sameby gäller inte för rätt till renskötelse som avses här.

25 §²

Medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötelse är tillåten där.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på medlem i sameby som tillfälligt uppehåller sig inom annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. Han får dock jaga och fiska endast för sitt uppehälle.

En medlem i sameby får jaga och fiska på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna, när renskötelse är tillåten där.

Det som sägs i första stycket gäller även då en medlem i sameby tillfälligt uppehåller sig inom en annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel. I sådant fall får dock medlemmen jaga och fiska endast för sitt uppehälle.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur *företagas* på mark som anges i första stycket inom annan samebys betesområde, i den mån regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, tillåter det.

Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får medlem i sameby inom byns betesområde fiska till husbehov samt jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, tillåter det.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur *bedrivs* på *sådan* mark som anges i första stycket inom *en* annan samebys betesområde, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, tillåter det.

Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får *en* medlem i sameby inom byns betesområde fiska till husbehov samt jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, tillåter det.

39 §

Sameby och dess stadgar registreras hos länsstyrelsen i det län

Samebyar och deras stadgar registreras hos Sametinget. Innan

² Senaste lydelse 1996:949.

där byns styrelse enligt stadgarna skall ha sitt säte, om ej annat följer av 102 §. Innan stadgarna registrerats är de ej giltiga.

Länsstyrelsen prövar att stadgarna tillkommit i föreskriven ordning och att de ej innehåller något som strider mot lag eller författning.

Första och andra styckena gäller även vid ändring av stadgarna.

stadgarna registrerats är de *inte* giltiga.

Sametinget prövar att stadgarna tillkommit i föreskriven ordning och att de *inte* innehåller något som strider mot lag eller författning.

41 §

Renskötande medlem som lämnar renskötseln svarar *ej* för kostnader som *belöper på* tiden därefter. Motsvarande gäller ny renskötande medlem för tiden före det *han* börjar driva renskötsel.

En renskötande medlem som lämnar renskötseln svarar *inte* för kostnader som *avser* tiden därefter. Motsvarande gäller *en* ny renskötande medlem för tiden före det *att medlemmen* börjar driva renskötsel.

42 §

De renskötande medlemmarna *har att* förskottera de medel som behövs för renskötseln.

Styrelsen utdebiterar sådana medel på grundval av debiteringslängd. Utdebiteringen *göres* efter vad som är skäligt med hänsyn till medlems reninnehav och omfattningen av det arbete *han* och hans husfolk kan *antagas* komma att utföra för byn under räkenskapsåret.

I debiteringslängden skall anges *det* belopp som utdebiteras, vad som belöper på varje renskötande medlem och när betalning skall ske.

De renskötande medlemmarna *skall* förskottera de medel som behövs för renskötseln.

Styrelsen utdebiterar sådana medel på grundval av debiteringslängd. Utdebiteringen *görs* efter vad som är skäligt med hänsyn till *en* medlems reninnehav och omfattningen av det arbete *medlemmen* och *medlemmens* husfolk kan *antas* komma att utföra för byn under räkenskapsåret.

I debiteringslängden skall *det* anges *vilket* belopp som utdebiteras, vad som *avser* varje renskötande medlem och när betalning skall ske.

44 §

Samebys kostnader för renskötseln fördelas slutligt mellan de renskötande medlemmarna för varje räkenskapsår. Vid kostnadsfördelningen *bestämnes* de belopp som renskötande medlem för räkenskapsåret skall *utge* till byn eller *mottaga* av byn.

Slutlig kostnadsfördelning sker på grundval av avräkning som styrelsen har att upprätta enligt

En samebys kostnader för renskötseln fördelas slutligt mellan de renskötande medlemmarna för varje räkenskapsår. Vid kostnadsfördelningen *bestäms* de belopp som *varje* renskötande medlem för räkenskapsåret skall *betala* till byn eller *ta emot* av byn.

Slutlig kostnadsfördelning sker på grundval av avräkning som styrelsen har att upprätta enligt

53 § tredje stycket. Kostnaderna fördelas enligt vad som anges i 40 och 41 §§. Vid fördelningen *gottskrivs* renskötande medlem *erlagt* förskott och värdet av arbete som *han* och hans husfolk utfört för byn. Samebyn bestämmer i förväg *värde* för dag eller timme av sådant arbete.

53 § tredje stycket. Kostnaderna fördelas enligt vad som anges i 40 och 41 §§. Vid fördelningen *tillgodoräknas en* renskötande medlem *betalat* förskott och värdet av arbete som *medlemmen* och *medlemmens* husfolk utfört för byn. Samebyn bestämmer i förväg *värdet* för dag eller timme av sådant arbete.

45 §

Kan förskotts- eller slutlikvid som påförts renskötande medlem enligt 42–44 § *ej uttagas* hos *honom*, fördelas bristen mellan övriga renskötande medlemmar i förhållande till deras inbördes skyldighet att svara för likviden. Bristen utdebiteras genom debiteringslängd enligt 42 §. I den mån sådan likvid senare *inbetalas*, skall det *influtna* beloppet tillgodoräknas dem som täckt bristen i förhållande till vad de betalat.

Kan förskotts- eller slutlikvid som påförts *en* renskötande medlem enligt 42–44 § *inte tas ut* hos *medlemmen*, fördelas bristen mellan övriga renskötande medlemmar i förhållande till deras inbördes skyldighet att svara för likviden. Bristen utdebiteras genom debiteringslängd enligt 42 §. I den mån sådan likvid senare *betalas in*, skall det *inbetalade* beloppet tillgodoräknas dem som täckt bristen i förhållande till vad de betalat.

Debiterad och till betalning förfallen likvid får *uttagas* enligt bestämmelserna i utsökningsbalken om fordran, för vilken betalningsskyldighet ålagts genom dom som *äger laga kraft*, om *ej besvärsmyndigheten* i samband med *besvärstalan förordnar annat*.

Likvid som debiterats och förfallit till betalning får *tas ut* enligt bestämmelserna i utsökningsbalken om fordran, för vilken betalningsskyldighet ålagts genom *lagakraftvunnen* dom, om *inte annat beslutas* i samband med *överklagande*.

49 §

Styrelsen består av ordförande och ytterligare en eller flera ledamöter som utses på bystämma. *Styrelseledamot* får inte vara underårig eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Styrelseledamot kan skiljas från sitt uppdrag före utgången av den tid för vilken *han* blivit utsedd.

Val av styrelse eller ändring i dess sammansättning skall anmälas till *länsstyrelsen*.

Styrelsen består av ordförande och ytterligare en eller flera ledamöter som utses på bystämma. *En styrelseledamot* får inte vara underårig eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

En styrelseledamot får skiljas från sitt uppdrag före utgången av den tid för vilken *ledamoten* blivit utsedd.

Val av styrelse eller ändring i dess sammansättning skall anmälas till *Sametinget*.

50 §

Finns ej styrelse, kan länsstyrelsen på yrkande av någon vars rätt är beroende av att behörig styrelse finns förordna syssloman att handha byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. Syssloman har rätt att av byn erhålla arvode som bestämmes av länsstyrelsen.

Om styrelse saknas, får Sametinget på yrkande av någon vars rätt är beroende av att behörig styrelse finns förordna syssloman att ha hand om byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. En syssloman har rätt att av byn få arvode som bestäms av Sametinget.

51 §

Styrelsen sammanträder så ofta det behövs. Som styrelsens beslut gäller den mening varom de flesta röstande förenar sig. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

Samebyns styrelse sammanträder så ofta det behövs. Som styrelsens beslut gäller den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för. Vid lika röstetal gäller den mening som stöds av ordföranden.

Styrelseledamot får ej taga befattning med angelägenhet vari han har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns.

En styrelseledamot får inte ta befattning med angelägenheter där ledamoten har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns.

52 §

Styrelsen kan uppdraga åt särskild arbetsledare att under styrelsens inseende leda renskötseln.

Styrelsen får uppdra åt en särskild arbetsledare att under styrelsens inseende leda renskötseln.

Styrelsen kan bemyndiga särskild person att företräda samebyn, om ej annat beslutats. Sådant bemyndigande och återkallelse därav skall anmälas till länsstyrelsen.

Styrelsen får uppdra åt en särskild person att företräda samebyn, om inte annat beslutats. Ett sådant uppdrag och återkallelse av det skall anmälas till Sametinget.

56 §

Revisor skall avge berättelse, som skall innehålla redogörelse för resultatet av hans granskning och uttalande huruvida anmärkning framställs eller ej i fråga om räkenskapernas förande eller förvaltningen i övrigt. Framställs anmärkning, skall anledningen till denna anges i berättelsen. Revisionsberättelse skall även innehålla särskilt uttalande huruvida ansvarsfrihet för styrelsen tillstyrkes eller ej.

Revisor skall avge en berättelse, som skall innehålla en redogörelse för resultatet av granskningen och ett uttalande om huruvida anmärkning framställs eller inte i fråga om räkenskapernas förande eller förvaltningen i övrigt. Framställs anmärkning, skall anledningen till den anges i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett särskilt uttalande i frågan om ansvarsfrihet för styrelsen.

58 §

Medlems rätt att deltaga i handhavandet av samebyns angelägenheter utövas på bystämma.

Medlem som underlåtit att i rätt tid fullgöra sin betalningsskyldighet enligt denna lag gentemot byn får deltaga i förhandlingarna men har ej rösträtt innan han fullgjort sin skyldighet.

Medlem eller annan får icke, själv eller genom ombud eller som ombud för annan, deltaga i behandling av fråga vari han har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns.

En medlems rätt att delta i handhavandet av samebyns angelägenheter utövas på bystämman.

En medlem som inte i rätt tid fullgjort sin betalningsskyldighet enligt denna lag gentemot byn får delta i förhandlingarna men har inte rösträtt innan skyldigheten fullgjorts.

En medlem eller annan får inte, själv eller genom ombud eller som ombud för annan, delta i behandling av frågor där han eller hon har ett väsentligt intresse som strider mot samebyns.

59 §

I fråga om rösträtt och beslut på bystämma gäller, om *ej* annat följer av särskild bestämmelse i denna lag,

1. att varje myndig medlem har en röst i *fråga* som rör utseende av ordförande på *bystämman* eller av revisor, beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen eller ändring av sådan föreskrift i *stadga* som avses i 38 § andra stycket 1–6,

2. att i *övriga frågor* rösträtt tillkommer endast renskötande medlem, som *därvid* har en röst för varje påbörjat hundratal renar som enligt gällande renlängd *innehas av honom*, dock inte för fler renar än som samebyn bestämt för *honom* enligt 35 §,

3. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud,

4. att ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet,

5. att den mening som *erhållit* det högsta röstetalet gäller som stämmans beslut,

6. att vid lika röstetal val avgörs genom lottning och i andra frågor den mening gäller som *biträds* av de flesta röstande eller, om även antalet röstande är lika, av stämman ordförande,

7. att beslut om ändring av

I fråga om rösträtt och beslut på bystämma gäller, om *inte* annat följer av särskild bestämmelse i denna lag

1. att varje myndig medlem har en röst i *frågor* som rör utseende av ordförande på *bystämman* eller av revisor, beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen eller ändring av sådan föreskrift i *stadgarna* som avses i 38 § andra stycket 1–6,

2. att rösträtt i *övriga frågor* tillkommer endast renskötande medlem, som har en röst för varje påbörjat hundratal renar som *medlemmen innehar* enligt gällande renlängd, dock inte för fler renar än som samebyn bestämt för *medlemmen* enligt 35 §,

3. att medlems rösträtt kan utövas genom annan medlem såsom ombud,

4. att ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädda röstetalet,

5. att den mening som *fått* det högsta röstetalet gäller som stämmans beslut,

6. att vid lika röstetal val avgörs genom lottning och i andra frågor den mening gäller som *stöds* av de flesta röstande eller, om även antalet röstande är lika, av stämman ordförande,

7. att beslut om ändring av

stadgarna inte är giltigt, om det inte *biträds* av minst två tredjedelar av det *på stämman av* renskötande medlemmar *företrädda röstetalet* och dessutom, *såvitt* gäller föreskrift som avses i 38 § andra stycket 1–6, av *flertalet* av byns myndiga medlemmar.

stadgarna inte är giltigt, om det inte *stöds* av minst två tredjedelar av det *röstetal som företräds* av renskötande medlemmar *på stämman* och dessutom, *när det* gäller föreskrift som avses i 38 § andra stycket 1–6, av *mer än hälften* av byns myndiga medlemmar.

62 §

Byns medlemmar kallas till ordinarie bystämma av styrelsen.

Styrelsen *kan* kalla medlemmarna till extra bystämma.

Revisor *kan* begära att styrelsen skall kalla till extra bystämma, om *hans* granskning ger anledning *därtill*.

Om minst en femtedel av samtliga myndiga medlemmar eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna skriftligen begär det, skall styrelsen kalla till extra stämma.

Finns ej styrelse eller *underlåter styrelsen* att i föreskriven ordning kalla medlemmarna till ordinarie eller extra stämma, skall *länsstyrelsen* på anmälan av röstberättigad medlem eller revisor ofördröjligen utlysa stämma.

Styrelsen *får* kalla medlemmarna till extra bystämma.

Revisor *får* begära att styrelsen skall kalla till extra bystämma, om *revisorns* granskning ger anledning *till det*.

Om det inte finns någon styrelse eller *styrelsen underlåter* att i föreskriven ordning kalla medlemmarna till ordinarie eller extra stämma, skall *Sametinget* på anmälan av röstberättigad medlem eller revisor ofördröjligen utlysa stämma.

Renmärken

Ren som *föres* på bete enligt denna lag skall vara märkt i öronen med renmärke som registrerats för *renens ägare*, om *ej* annat följer av 79–82 §.

Om renmärkes utformning meddelas bestämmelser av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Registrerat märke får användas för att märka renar *endast* vid renskötsel som *bedrivs* inom den sameby som anges i *registreringsbeslut*.

Renmärken och renmärkesregister

73 §

En ren som *förs* på bete enligt denna lag skall vara märkt i öronen med *ett* renmärke som registrerats för *ägaren i ett för landet centralt register*, om *inte* annat följer av 79–82 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om märkning av ren och om renmärkes utformning.

Registrerade märken får bara användas för att märka renar vid renskötsel som *bedrivs* inom den sameby som anges i *beslutet om registrering*.

74 §

Fråga om registrering av renmärke prövas av länsstyrelsen i det län där byns styrelse har sitt säte. Register över renmärken föres hos länsstyrelsen.

Ansökan om registrering av renmärke göres skriftligen. Ansökningshandlingen skall innehålla uppgift om sökandens namn och hemvist och om den sameby där märket skall användas vid renskötsel. Vid ansökningshandlingen skall fogas avbildning av märket.

Ärenden om registrering av renmärke prövas av Sametinget.

Sametinget är personuppgiftsansvarigt för renmärkesregistret.

Registret får användas för att fastställa vem som är ägare till en ren. Registret skall innehålla uppgifter om ett renmärkes utseende, det område där märket får användas samt märkesinnehavarens namn, person- eller organisationsnummer och adress.

Personuppgiftslagen (1998:204) gäller för behandling av personuppgifter, utöver vad som sägs i andra och tredje styckena.

78 §

Den som genom avtal eller på annat sätt förvärvat rätt till annans registrerade renmärke får *ej* använda märket vid renmärkning förrän det registrerats för hans räkning.

Den som genom avtal eller på annat sätt förvärvat rätt till annans registrerade renmärke får *inte* använda märket vid renmärkning förrän det registrerats för hans eller hennes räkning.

79 §

Länsstyrelsen skall avlysa registrerat renmärke

1. om märkeshavaren anmäler att *han ej* längre ämnar använda märket vid renmärkning,

2. om märket under tio år *ej* har använts vid renmärkning,

3. om märket efter flyttning av renar till annan sameby *ej* längre skall användas i någon *hos länsstyrelsen* registrerad sameby,

4. om märkeshavaren eller *hans* dödsbo *ej* längre har rätt att ha renar i sameby.

Avlyses märke efter anmälan enligt första stycket 1, får det behållas på redan märkt ren under tio år från dagen för avlysningen.

Sametinget skall avlysa ett registrerat renmärke

1. om märkeshavaren anmäler att *märket inte* längre kommer att användas vid renmärkning,

2. om märket under tio år *inte* har använts vid renmärkning,

3. om märket efter flyttning av renar till *en* annan sameby *inte* längre skall användas i någon registrerad sameby, *eller*

4. om märkeshavaren eller *märkeshavarens* dödsbo *inte* längre har rätt att ha renar i sameby.

Avlyses *ett* märke efter anmälan enligt första stycket 1, får det behållas på redan märkt ren under tio år från dagen för avlysningen.

80 §

Är två eller flera registrerade renmärken helt lika eller så lika att de lätt kan förväxlas eller genom ändring komma att överensstämma

Är två eller flera registrerade renmärken helt lika eller så lika att de lätt kan förväxlas eller genom ändring komma att överensstämma

med varandra, *kan länsstyrelsen* på ansökan av sameby eller märkeshavare för vilken likheten medför olägenhet *förordna* att något eller några av märkena skall avlysas eller ändras.

Avlysas eller ändras märke, får det behållas oförändrat på redan märkt ren under tid som *länsstyrelsen* bestämmer.

Första och andra styckena *äger tillämpning* på avlyst märke som får behållas på ren enligt 79 § andra stycket och på avbrottsmärke enligt 81 §. I stället för avlysning skall dock *föreskrivas* förkortning av märkets giltighetstid.

med varandra, *får Sametinget* på ansökan av *en* sameby eller *en* märkeshavare för vilken likheten medför olägenhet *besluta* att något eller några av märkena skall avlysas eller ändras.

Avlysas eller ändras *ett* märke, får det behållas oförändrat på redan *märkta renar* under tid som *Sametinget* bestämmer.

Första och andra styckena *tillämpas även* på avlyst märke som får behållas på ren enligt 79 § andra stycket och på avbrottsmärke enligt 81 §. I stället för avlysning skall dock förkortning av märkets giltighetstid *föreskrivas*.

84 §

Anträffas inom samebys betesområde *ren* som *ej* blivit märkt inom den i 83 § första stycket andra punkten angivna tiden och märkes *ej* *renen* enligt andra stycket i samma paragraf, skall den tagas om hand av *samebyn* och säljas levande eller slaktas och säljas. Köpeskillingen tillfaller *samebyn*.

Anträffas inom betesområdet *ren* med förfalskat, förstört eller okänt märke eller med märke som *icke* är rätt utformat, skall *renen omhändertagas* av *samebyn* för slakt och försäljning. Köpeskillingen tillfaller *byn*. Den som inom två år från försäljningsdagen styrker sig vara ägare till *renen* har rätt att av *byn* utfå ett belopp som motsvarar köpeskillingen med avdrag för kostnaden för *renens* omhändertagande, slakt och försäljning.

Om en omärkt ren anträffas inom *en* samebys betesområde och det inte framgår vem som är ägare tillfaller *renen* *samebyn*.

Om en ren med *ett* förfalskat, förstört eller okänt märke eller med *ett* märke som *inte* är rätt utformat, *anträffas* inom *betesområdet* skall *renen* *tas om hand* av *samebyn*. Den som inom två år från *omhändertagandet* styrker sig vara ägare till *renen* har rätt att av *byn* få ut *renen* eller ersättning för dess slaktvärde med avdrag för *byns* kostnader för *renen*.

85 §

Den som är same kan få tillstånd (koncession) att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom område där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Koncession innefattar rätt för koncessionshavaren att driva renskötseln även med skötesrenar som tillhör

1. den som äger eller brukar jordbruksfastighet, *vilken* helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om *han* är bosatt på fastigheten eller inom området,

2. den som tidigare har haft koncession inom området, om *han* är bosatt inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven *förutvarande* koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om den efterlevande är bosatt inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas.

Koncession får lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt.

Koncession meddelas för viss tid, högst 10 år.

86 §

För renskötseln inom koncessionsområde skall finnas sameby. Medlem i sådan sameby är koncessionshavare, dennes make och hemmavarande barn, annan same som biträder koncessionshavare i renskötseln och som inte har annat huvudsakligt förvärvsarbete samt ägare av skötesrenar inom koncessionsområdet.

Bestämmelserna om *sameby* och *dess* förvaltning gäller i tillämpliga delar i fråga om sameby för koncessionsrenskötsel med följande avvikelser:

1. *Ägare* av skötesrenar anses som renskötande medlem.

2. *Koncessionshavare* har i frågor som avses i 59 § 2 en röst för varje påbörjat tjugotal renar som enligt gällande renlängd *innehas* av honom, dock inte för

1. den som äger eller brukar *en* jordbruksfastighet, *som* helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om *ägaren eller brukaren* är bosatt på fastigheten eller inom området,

2. den som tidigare har haft koncession inom området, om *denne* är bosatt inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven *tidigare* koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om den efterlevande är bosatt inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas.

Koncession får lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt.

Koncession meddelas för viss tid, högst 10 år.

86 §

För renskötseln inom koncessionsområde skall *det* finnas sameby. Medlem i sådan sameby är koncessionshavare, dennes make och hemmavarande barn, annan same som biträder koncessionshavare i renskötseln och som inte har annat huvudsakligt förvärvsarbete samt ägare av skötesrenar inom koncessionsområdet.

Bestämmelserna om *samebyar* och *deras* förvaltning gäller i tillämpliga delar i fråga om sameby för koncessionsrenskötsel med följande avvikelser:

1. *En ägare* av skötesrenar anses som renskötande medlem.

2. *Varje koncessionshavare* har i frågor som avses i 59 § 2 en röst för varje påbörjat tjugotal renar som *koncessionshavaren innehar* enligt gällande renlängd. *Antalet*

fler renar än som länsstyrelsen enligt 88 § första stycket 3 bestämt för honom. För ägare av skötesrenar är rösträtten begränsad till en röst, oavsett antalet skötesrenar som *han* innehar.

röster får dock inte beräknas efter fler renar än det antal som länsstyrelsen bestämt enligt 88 § första stycket 3. För ägare av skötesrenar är rösträtten begränsad till en röst, oavsett antalet skötesrenar som *skötesrenägaren* innehar.

3. Koncessionshavaren eller, om det finns flera, minst en av dem skall vara ledamot av styrelsen. Koncessionshavare leder renskötseln inom byn och anställer den arbetskraft som kan behövas för renskötseln.

88 §

I beslut varigenom koncession beviljas skall anges

1. koncessionsområdet,
2. flyttningvägs sträckning,
3. det högsta antal renar som varje koncessionshavare får hålla inom området och det högsta antal skötesrenar som *han* får ta emot,

4. i vad mån koncessionshavare har rätt att anlägga stängsel, uppföra byggnader och *taga* virke inom koncessionsområdet,

5. de villkor i övrigt under vilka renskötseln får bedrivas.

För samma hushåll får hos koncessionshavare finnas högst trettio skötesrenar i vinterhjord.

3. det högsta antal renar som varje koncessionshavare får hålla inom området och det högsta antal skötesrenar som *koncessionshavaren* får ta emot,

4. i vad mån *en* koncessionshavare har rätt att anlägga stängsel, uppföra byggnader och *ta* virke inom koncessionsområdet,

5. i vad mån *en* koncessionshavare är *skyldig att ta emot skötesrenar, och*

6. de villkor i övrigt under vilka renskötseln får bedrivas.

För samma hushåll får hos *en* koncessionshavare finnas högst trettio skötesrenar i vinterhjord.

89 §

Bryter en sameby eller koncessionshavare mot villkor som gäller för verksamheten *kan* länsstyrelsen vid vite förelägga byn eller koncessionshavaren att vidta rättelse. Om en koncessionshavare innehar fler egna renar än vad länsstyrelsen med stöd av 88 § första stycket 3 *medgivit honom*, eller om en ägare av skötesrenar har fler renar i koncessionshavarens vård än vad som följer av 88 § andra stycket, eller samebyns beslut, får länsstyrelsen vid vite förelägga renägaren att minska renantalet till det tillåtna.

Bryter en sameby eller *en* koncessionshavare mot villkor som gäller för verksamheten *får* länsstyrelsen vid vite förelägga byn eller koncessionshavaren att vidta rättelse. Om en koncessionshavare innehar fler egna renar än vad länsstyrelsen *medgett* med stöd av 88 § första stycket 3, eller om en ägare av skötesrenar har fler renar i koncessionshavarens vård än vad som följer av 88 § andra stycket, eller samebyns beslut, får länsstyrelsen vid vite förelägga renägaren att minska renantalet till det tillåtna.

Efter ansökan av samebyn får länsstyrelsen besluta om slakt och försäljning av de övertaliga renarna om renägaren inte efter *anmaning* själv låter minska renantalet.

Kostnaden för slakten och försäljningen skall tas ut ur *köpeskillingen* medan återstoden av *köpeskillingen* tillfaller renarnas ägare.

Har förutsättningarna för koncessionen ändrats, kan länsstyrelsen återkalla koncessionen eller besluta om nya villkor.

Efter ansökan av samebyn får länsstyrelsen besluta om slakt och försäljning av de övertaliga renarna om renägaren inte efter *uppmaning* själv låter minska renantalet.

Kostnaden för slakten och försäljningen skall tas ut ur *köpesumman* medan återstoden av *köpesumman* tillfaller renarnas ägare.

94 §

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. stänger av fastställd eller annars gällande flyttningsväg för renar eller vidtar åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligt försämras,

2. skrämmer eller på annat sätt ofredar renar som uppehåller sig på ett område där renskötsel då är tillåten,

3. obehörigen driver bort renar från ett område där renskötsel då är tillåten eller hindrar renar från att beta på ett sådant område,

4. inte följer ett föreläggande eller bryter mot ett förbud som har meddelats med stöd av 65 a §, om inte föreläggandet eller förbudet förenats med vite,

5. bryter mot 73 § tredje stycket,

6. i andra fall än som avses i 81 eller 82 § vid märkning av egna renar använder renmärke som inte är registrerat för honom,

6. i andra fall än som avses i 81 eller 82 § vid märkning av egna renar använder renmärke som inte är registrerat för honom *eller henne,*

7. utför ommärkning eller avbrottsmärkning i strid mot 81 §,

8. märker renkalvar i strid mot 83 § första eller andra stycket,

9. bryter mot 93 § första eller tredje stycket.

95 §

Bryter medlem i sameby uppsåtligen eller av oaktsamhet mot 17–20 § eller mot föreskrift som meddelats med stöd av 22 § eller lämnar han uppsåtligen eller av oaktsamhet oriktig uppgift vid renräkning eller vid upprättande av renlängd dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

En medlem i sameby som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 17–20 § eller mot föreskrift som meddelats med stöd av 22 §, eller

2. lämnar oriktig uppgift vid renräkning eller vid upprättande av renlängd

döms till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

97 §

Anser medlem i sameby att beslut som fattats av bystämman, av styrelsen enligt 42 § eller av syssloman enligt 43 eller 72 § ej tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot lag eller annan författning eller mot samebyns stadgar eller kränker hans enskilda rätt, får han föra talan mot beslutet hos länsstyrelsen genom besvär.

Besvärshandlingen skall ha inkommit till länsstyrelsen inom två månader från beslutets dag. I fråga om besvär mot styrelsens eller sysslomans beslut räknas dock besvärstiden från den dag då medlemmen fick del av beslutet.

Beslut varigenom bystämmas beslut ändrats eller upphävts gäller även för medlem som ej fört talan mot beslutet.

Ett beslut som fattats av bystämman, av styrelsen enligt 42 § eller av syssloman enligt 43 eller 72 § får överklagas av den som är medlem i samebyn.

En sysslomans beslut enligt 43 eller 72 § överklagas hos länsstyrelsen. Bystämmans eller styrelsens beslut enligt 42 § överklagas hos Sametinget.

Överklagandet skall ha kommit in till överinstansen inom två månader från beslutets dag. I fråga om överklagande av styrelsens eller sysslomans beslut räknas dock tiden från den dag då medlemmen fick del av beslutet.

Beslut som innebär att bystämmas beslut ändras eller upphävs gäller även för en medlem som inte överklagat beslutet.

99 §³

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får, om beslutet rör annat än sådan upplåtelse som avses i 32 §, överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att bevilja registrering av renmärken får dock inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut om upplåtelse som avses i 32 § får överklagas hos regeringen. Beslut som avser upplåtelse av rätt till jakt eller fiske får dock överklagas endast av sameby.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får, om beslutet rör annat än sådan upplåtelse som avses i 32 §, överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Sametingets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att bevilja registrering av renmärken får dock inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

100 §

Angår ett beslut som länsstyrelse eller Jordbruksverket meddelar enligt denna lag så många att en kopia av beslutet inte lämpligen

Angår ett beslut som länsstyrelse, Sametinget eller Jordbruksverket meddelar enligt denna lag så många att en kopia av beslutet

³ Senaste lydelse 1996:1553.

kan tillställas var och en av dem, skall beslutet sändas till samebyns styrelse, som skall hålla det tillgängligt för medlemmarna.

inte lämpligen kan tillställas var och en av dem, skall beslutet sändas till samebyns styrelse, som skall hålla det tillgängligt för medlemmarna.

Meddelande om detta skall tas in i ortstidning.

Tiden för överklagande skall räknas från den dag då kungörandet har skett.

102 §⁴

Länsstyrelsens åligganden enligt denna lag fullgörs *såvitt avser* Västernorrlands län av Länsstyrelsen i Västerbottens län och *såvitt avser* Dalarnas län och Gävleborgs län av Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Länsstyrelsens åligganden enligt denna lag fullgörs *i fråga om* Västernorrlands län av Länsstyrelsen i Västerbottens län och *i fråga om* Dalarnas län och Gävleborgs län av Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Skall ett byområde omfatta mark inom mer än ett av Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län, görs indelning enligt 7 § av länsstyrelsen i det län inom vilket huvuddelen skall ligga.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006 i fråga om 88 § och i övrigt den 1 januari 2007.

⁴ Senaste lydelse 1996:949.

2.2 Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

Härigenom förskrivs i fråga om sametingslagen (1992:1433)

dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 1, 2 och 6 §§, 3 kap. 4, 7, 9, 15, 16, 19, 23, 32 och 32 a §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 2 kap. 1 a, 5 a och 6 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Med same avses i denna lag den som anser sig vara same och

1. gör sannolikt att han har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller	1. gör sannolikt att han <i>eller hon</i> har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller
2. gör sannolikt att någon av hans föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller	2. gör sannolikt att någon av hans <i>eller hennes</i> föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller
3. har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget.	3. har varit upptagen i röstlängd till Sametinget.

Vad som sägs i första stycket 3 gäller inte om länsstyrelsen har beslutat att föräldern inte skall vara upptagen i röstlängden på den grunden att föräldern inte är same.

2 kap.

1 §

Sametinget skall verka för en levande samisk kultur och därvid ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. Till Sametingets uppgifter hör särskilt att

1. besluta om fördelningen av statens bidrag och av medel ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer samt av andra medel som ställs till samernas gemensamma förfogande,	
2. utse den styrelse för sameskolan som avses i 8 kap. 6 § skollagen (1985:1100),	
3. leda det samiska språkarbetet,	
4. medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten,	
5. informera om samiska förhållanden.	5. informera om samiska förhållanden,
	6. <i>utföra de övriga uppgifter som ankommer på Sametinget enligt lag eller annan författning.</i>

¹ Senaste lydelse 2004:538.

1 a §

Sametinget får ge ekonomiskt bidrag och annat stöd till de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som är eller har varit representerade i Sametinget (partistöd).

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om stödets omfattning och formerna för det. Stödet får inte utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar något parti.

2 §²

Sametinget skall bestå av 31 ledamöter, utsedda genom val. För ledamöterna skall det utses ersättare. I fråga om antalet ersättare och hur de skall utses gäller bestämmelserna i 18 kap. 53 § vallagen (1997:157) om val till landstingsfullmäktige. Ledamöterna skall vara svenska medborgare.

Efter förslag av Sametinget förordnar regeringen ordförande i Sametinget. Ordföranden skall utses bland tingets ledamöter. Sametinget väljer vice ordförande bland ledamöterna.

Sametinget får återkalla vice ordförandes uppdrag.

5 a §

Sametinget får återkalla uppdragen för förtroendevalda i styrelsen eller i en nämnd när den politiska majoriteten i styrelsen eller nämnden inte längre är densamma som i Sametinget.

6 §

Sametinget får handlägga ärenden endast om mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Varje ledamot har en röst.

En ledamot i Sametinget får inte delta i handläggningen av ärenden som rör ledamoten personligen eller ledamotens make, föräldrar, barn eller syskon eller annan närstående. Inte heller får en ledamot delta i handläggningen av ärenden som särskilt rör en sameby i vilkens styrelse *han* ingår.

En ledamot i Sametinget får inte delta i handläggningen av ärenden som rör ledamoten personligen eller ledamotens make, föräldrar, barn eller syskon eller annan närstående. Inte heller får en ledamot delta i handläggningen av ärenden som särskilt rör en sameby i vilkens styrelse *ledamoten* ingår.

Vid sammanträde i Sametinget skall protokoll föras.

² Senaste lydelse 2000:1214.

Vad som i första, andra och tredje styckena sägs om Sametinget gäller även dess styrelse och nämnder.

6 a §

Styrelsen eller nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och Sametingets myndighetsutövning samt i andra frågor som de enligt lag eller annan författning skall ha hand om.

3 kap.

4 §³

Anmälan till valnämnden för att tas upp i sameröstlängden skall ha inkommit senast den 20 oktober året före valåret.

Den som har förts upp i sameröstlängden skall strykas från längden, om han begär det eller avlider.

Den som har förts upp i sameröstlängden skall strykas från längden, om han *eller hon* begär det eller avlider.

7 §⁴

Den som är upptagen i sameröstlängd skall genom den centrala valmyndighetens försorg erhålla ett röstkuvert i form av ett ytterkuvert samt ett valkuvert och ett omslagskuvert. Röstkorten och kuverten skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen.

Om en röstberättigad har förlorat sitt röstkort/ytterkuvert eller om röstkortet/ytterkuvertet inte har kommit honom tillhanda, är han berättigad att efter begäran få ett duplettröstkort / duplettytterkuvert av den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen eller valnämnden. Ett sådant kort skall vara tydligt märkt som duplettröstkort.

En röstberättigad som har förlorat sitt röstkort/ytterkuvert eller inte har fått det, är berättigad att efter begäran få ett duplettröstkort/duplettytterkuvert av den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen eller valnämnden. Ett sådant kort skall vara tydligt märkt som duplettröstkort.

9 §⁵

Kandidater till Sametinget skall anmälas till den centrala valmyndigheten senast den 15 mars valåret. Av anmälan skall framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla *uppgift på*

Kandidater till Sametinget skall anmälas till den centrala valmyndigheten senast den 15 mars valåret. Av anmälan skall *det* framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla namn på

³ Senaste lydelse 2004:538.

⁴ Senaste lydelse 2004:538.

⁵ Senaste lydelse 2004:538.

namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd. Till anmälan skall fogas skriftlig förklaring från varje kandidat att *han givit sitt tillstånd att anmäla honom.*

Därutöver gäller för sådana grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget att anmälan skall ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer, som skall vara upptagna i den slutliga röstlängden för det kommande valet.

Den centrala valmyndigheten beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. Myndighetens beslut får inte överklagas.

Andra än kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är inte valbara.

15 §⁶

Vid röstning i vallokal lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. Väljaren lämnar valkuvert och det ytterkuvert som också är röstkort till valförrättaren. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning bara ett valkuvert och att kuvertet inte är försett med obehörig märkning. Därefter lägger valförrättaren i väljarens närvaro in valkuvertet i ytterkuvertet och tillsluter det. Valförrättaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn.

Den som saknar det ytterkuvert som också är röstkort får inte rösta. *Väljare* som inte är känd för röstmottagaren skall legitimera sig. *Gör han* inte det får *han* inte rösta.

Den som saknar det ytterkuvert som också är röstkort får inte rösta. *En väljare* som inte är känd för röstmottagaren skall legitimera sig. *Den som* inte gör det får inte rösta.

16 §⁷

Är valkuvertet försett med obehörig märkning får det inte tas emot. Har väljaren lämnat mer än ett valkuvert får endast ett av dem tas emot. Om väljaren begär det, skall samtliga valkuvert återlämnas till *honom*.

Är valkuvertet försett med obehörig märkning får det inte tas emot. Har väljaren lämnat mer än ett valkuvert får endast ett av dem tas emot. Om väljaren begär det, skall samtliga valkuvert återlämnas till *väljaren*.

19 §⁸

Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som

Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som

⁶ Senaste lydelse 2000:1214.

⁷ Senaste lydelse 2000:1214.

⁸ Senaste lydelse 2004:538.

också är röstkort och tillsluter det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn får inte vara vittne.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

En väljare som på grund av kroppsligt fel inte kan avge sin röst i föreskriven ordning får vid röstningen anlita biträde *som han utsett*.

också är röstkort och tillsluter det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han *eller hon* gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn får inte vara vittne.

En väljare som på grund av kroppsligt fel inte kan avge sin röst i föreskriven ordning får vid röstningen anlita biträde.

23 §

Granskningen inleds med att de ytterkuvert som kommit in från vallokalerna räknas. Antalet kuvert jämförs med antalet avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna. Därefter antecknas i röstlängden vilka väljare som har röstat i vallokal.

Har någon väljare röstat mer än en gång i vallokal, skall *hans* röster förklaras ogiltiga och ytterkuverten med *hans* röster obrutna läggas åt sidan.

Har någon väljare röstat mer än en gång i vallokal, skall *väljarens* röster förklaras ogiltiga och ytterkuverten med *väljarens* röster obrutna läggas åt sidan.

32 §⁹

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar skall mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,4. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall

⁹ Senaste lydelse 2004:538.

reglerna i 18 kap. 38–39 §§ vallagen (1997:157) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste *han* dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

reglerna i 18 kap. 38 och 39 §§ vallagen (1997:157) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste *kandidaten* dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Länsstyrelsen skall utan dröjsmål till Sametinget och regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.

32 a §¹⁰

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken *han* blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 18 kap. 61 § vallagen (1997:157) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken *ledamoten* blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 18 kap. 61 § vallagen (1997:157) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 18 kap. 63 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen skall valsedlarna åter läggas i omslag på sätt som föreskrivs i 31 §.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen skall valsedlarna åter läggas i omslag på *det* sätt som föreskrivs i 31 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹⁰ Senaste lydelse 2004:538.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 11 september 1997 att en kommitté skulle tillkallas med uppgift att kartlägga och redovisa de stödformer som kommer rennäringen, samerna, samisk kultur och sameskolorna till del samt att göra en översyn av rennärlagslagen (1971:437) och rennärlagsförordningen (1993:384). Utifrån kartläggningen och översynen skulle kommittén bl.a. föreslå hur renskötseln bör organiseras i framtiden samt utreda vilka uppgifter som i fortsättningen bör vara myndighetsuppgifter.

Utredningen, som antog namnet Rennärlagspolitiska kommittén, överlämnade i november 2001 betänkandet En ny rennärlagspolitik – öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare (SOU 2001:101).

En sammanfattning av kommitténs förslag finns i *bilaga 1*. Kommitténs lagförslag i den del som avser de bestämmelser som nu finns i rennärlagslagen finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2001/3895).

Regeringen beslutade den 19 oktober 2000 att en särskild utredare skulle tillkallas för att göra en översyn av Sametingets organisation, sametingslagen (1992:1433) och förordningen (1993:327) med instruktion för Sametinget. I uppdraget ingick bl.a. att om behov föreligger lämna förslag till ett tydliggörande av Sametingets organisation, utvärdera behovet av en tydligare reglering av tingets arbetsformer och lämna förslag till en sådan reglering, lämna förslag till hur Sametingets medverkan i samhällsplaneringen kan förstärkas samt lämna förslag till ändrade former för partistöd.

Utredningen, som antog namnet Sametingsutredningen, överlämnade i oktober 2002 betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2002:77).

En sammanfattning av utredningens förslag i de nu aktuella delarna finns i *bilaga 4*. Utredningens lagförslag i nu aktuella delar finns i *bilaga 5*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2002/2206).

Efter Regeringsrättens beslut av den 12 november 2003 i mål nr 4783-4792-2001 har Länsstyrelsen i Norrbottens län kommit in med en begäran om ändring i rennärlagslagen beträffande bestämmelserna om koncessionsrenskötsel. Förslaget finns i *bilaga 7*. Även detta förslag har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*. En remissammanställning finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2003/2843).

Sametingsutredningens förslag beträffande frågor om valen till Sametinget behandlades av regeringen i propositionen Ändringar i sametingslagen (prop. 2003/04:86). Regeringen tar i denna lagrådsremiss upp Sametingsutredningens kvarstående förslag till ändringar i bl.a. sametingslagen. Vidare behandlas i denna lagrådsremiss de delar av Rennärlagspolitiska kommitténs betänkande som avser den statliga

rennäringsadministrationen samt Länsstyrelsens i Norrbottens län förslag till ändring i rennäringslagen beträffande koncessionsrenskötsel.

Regeringen avser att i ett annat sammanhang återkomma till de av Rennäringspolitiska kommitténs förslag som avser rennäringens förhållande till andra markanvändare, koncessionsrenskötseln, samebyns juridiska form, medlemskap i sameby och samebyns uppgifter.

Lagrådsremissen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och Vänsterpartiet.

4 Bakgrund

Samerna har sedan urminnes tider levt i ett område som i dag sträcker sig över fyra länder, delar av Sverige, Norge, Finland och Kolahalvön i Ryssland. Området kallas Sápmi, Sameland. Genom att använda områden för renskötsel, jakt och fiske har samerna i Sverige förvärvat en rätt till sådan markanvändning genom urminnes hävd. Denna rätt, renskötselrätten, tillkommer enligt 1 § rennäringslagen den samiska befolkningen och beskrivs som en rätt för den som är av samisk härkomst att enligt bestämmelserna i rennäringslagen använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten får dock bara utövas av den som är medlem i sameby.

Renskötsel bedrivs i Sverige i stort sett i hela Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt delar av Dalarnas och Västernorrlands län. Renbetesmarkerna omfattar cirka en tredjedel av Sveriges yta. För renskötseln finns samebyar med samer som medlemmar. Den mark där renskötsel får bedrivas hela året är fördelad mellan sådana byar i särskilda byområden. Samebyn har till uppgift att för medlemmarnas gemensamma bästa sköta renskötseln inom byns betesområde. Detta innebär att det åligger samebyn att svara för att renskötseln bedrivs på ekonomiskt bästa sätt och att utföra, underhålla och driva de anläggningar som behövs för renskötseln. Samebyn skall vidare se till att renarna såvitt det är möjligt hindras från att komma utanför byns betesområde eller annars vållar skada eller olägenhet. Samebyn får inte bedriva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel. För sameby skall det finnas en styrelse som leder renskötseln inom byn och som företräder medlemmarna mot tredje man. Styrelsen väljs av bystämman, där medlemmarnas rätt att delta i handhavandet av samebyns angelägenheter i övrigt utövas. Byns kostnader för renskötseln fördelas mellan renägarna efter reninnehavet.

Inom samebyns betesområde får uppföras de anläggningar som samebyn behöver för renskötseln. Medlem i sameby har också rätt att uppföra vissa byggnader som behövs för medlemmens renskötsel. Det föreligger också viss rätt att ta virke till dessa anläggningar liksom för bränsle och till slöjdvirke. Medlem i sameby har rätt att jaga och fiska på all samebyns utmark inom renbetesfjällen och lappmarkerna när renskötsel är tillåten där. Sameby eller medlem i byn får inte upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten. Det är i stället markägaren eller, när det gäller den statliga marken på renbetesfjällen eller ovanför odlingsgränsen, länsstyrelsen som upplåter nyttjanderätt. På den statliga

marken får upplåtelse bara ske om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln.

Sametinget

Det samiska folkets situation har varierat under årens lopp. Efter sekelskiftet 1800 började samerna att särbehandlas negativt av samhället i allt större utsträckning. Samernas strävan efter ett ökat inflytande tilltog under samma period. Sedan början av 1900-talet har en rad olika samiska organisationer bildats och arbetat för att öka det samiska inflytandet och för att främja samiska intressen. Ett tydligt resultat av samernas långvariga arbete för ökat inflytande och av statens vilja att ge samerna ett ökat självbestämmande är Sametinget, som inrättades 1993.

Sametinget är ett folkvalt organ och en myndighet under regeringen. Sametingets grundläggande arbetsuppdrag är i dag att verka för en levande samisk kultur. I begreppet samisk kultur ryms bl.a. frågor som rör duodji (samisk slöjd), teater, språk och samisk traditionell näringsverksamhet. Sametinget har i viss mån dubbla roller. Som folkvalt organ skall det driva den samepolitik som kommit till uttryck genom valet till Sametinget. På samma gång skall det i egenskap av statlig myndighet verkställa den politik och de beslut som har fattats av riksdag och regering.

Sametingets uppgifter som myndighet är i dag enligt 2 kap. 1 § sametingslagen (1992:1433) att besluta om fördelning av statens bidrag till samisk kultur och samiska organisationer samt andra medel som ställs till samernas förfogande, att leda det samiska språkarbetet, medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten, informera om samiska förhållanden, utse sameskolstyrelsen samt anställa same-skolchef.

Eftersom Sametinget är en myndighet gäller allmänna regler om myndigheter även för Sametinget samt dess styrelse och nämnder. I grunden har dock Sametingets struktur den kommunala organisationen som förebild. I jämförelse med den kommunala organisationen motsvarar Sametingets plenum kommunfullmäktige, vilket är det högsta beslutande organet. Liksom kommunfullmäktige utser Sametingets plenum en styrelse. Styrelsen skall, i likhet med kommunstyrelserna, bl.a. bereda ärenden, ansvara för den ekonomiska förvaltningen, verkställa Sametingets beslut och fullgöra de uppdrag som Sametinget lämnat. Förutom det folkvalda organet finns ett kansli. Kansliet är jämförbart med kommunens förvaltning med tjänstemän. Sametinget skall enligt 5 § sametingslagen tillsätta en valnämnd som ansvarar för Sametingets uppgifter vid val till Sametinget och får därutöver utse de nämnder som i övrigt behövs för beredning, förvaltning och verkställighet. Sametinget har, utöver valnämnden, inrättat ett kulturråd som fördelar statens bidrag och medel ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer och ett språkråd som skall leda det samiska språkarbetet. Språkrådet är dock för närvarande vilande och språkarbetet sker inom ramen för de tre nordiska Sametingens gemensamma språkorgan, Samisk språknämnd.

Sametinget fyller en viktig funktion. Genom Sametinget kan samerna besluta i frågor som har ett nära samband med den samiska kulturen.

Sametinget kan vidare tydliggöra samernas särställning gentemot andra minoriteter och möjliggöra den politik som har beslutats. Bakom inrättandet av Sametinget ligger dock också tanken att samerna som minoritet skall företrädas av ett organ som är representativt för det samiska folket. Inte minst i relation till andra aktörer, såsom myndigheter, kommuner och organisationer, möjliggör Sametinget att det samiska folkets vilja kommer till uttryck. Sametinget bidrar därutöver långsiktigt till en ökad identitetskänsla hos samerna och stimulerar intresset för samiska samhällsfrågor och politiska frågor bland alla samer.

Den statliga rennäringsadministrationen

De huvudsakliga uppgifterna inom den statliga rennäringsadministrationen fullgörs i dag av Statens jordbruksverk och av länsstyrelserna i de nordligaste länen. Enligt förordningen (1998:415) med instruktion för Statens jordbruksverk är Jordbruksverket central förvaltningsmyndighet inom bl.a. rennäringens område. Verket skall inom detta område arbeta aktivt för en konkurrenskraftig miljö- och djurskyddsanpassad livsmedelsproduktion till nytta för konsumenterna. Verket skall bl.a. följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom näringen, bistå regeringen och medverka i det internationella arbetet med rennäringsfrågor. Bland Jordbruksverkets uppgifter ingår även att utpeka de områden som anses vara av riksintresse för rennäringen, att ansvara för anslaget 45:1 *Främjande av rennäringen*, att vara central tillsynsmyndighet för de miljöstöd som riktar sig till rennäringen samt att besluta om storleken på och användningen av de bygdemedel som skall stå till rennäringens förfogande.

Jordbruksverket har dessutom bemyndigats att meddela föreskrifter bl.a. om den hänsyn som skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid renskötsel, om utformning och registrering av renmärken och om nyttjandeupplåtelser av jakt och fiske på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Jordbruksverket har även andra uppgifter som berör samiska intressen, t.ex. prövar Jordbruksverket frågor om friköp av fjällägenheter och om nedläggning av fjällägenheter.

Länsstyrelserna ansvarar för den regionala förvaltningen av rennäringsfrågorna. Bland länsstyrelsernas uppgifter ingår att registrera samebyar och deras stadgar, att besluta om indelning av samebyområden, att pröva frågor om överklaganden av samebys beslut och att föra renmärkesregister. Länsstyrelsen beslutar också hur många renar som varje sameby högst får föra på bete. Samebyarnas sammanlagda högsta tillåtna renantal uppgår för närvarande till 276 400 renar i vinterhjord. Länsstyrelsen utövar även tillsyn över den renräkning som samebyn skall hålla varje år. På grundval av renräkningen upprättas en renlängd som fastställs av bystämman. Länsstyrelsen kan vid vite förelägga samebyn att upprätta och fastställa renlängd och att överlämna längden till länsstyrelsen som underlag för rennäringens företagsregister. Länsstyrelserna utövar också tillsyn över att bestämmelserna i rennäringslagstiftningen om bl.a. hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid renskötsel efterlevs.

Vid beslutsfattandet i rennärringsfrågor bistås länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län av delegationer för rennärringsfrågor. I dessa skall tre av totalt sju ledamöter vara rennärringsutövare. Rennärringsdelegationerna avgör frågor inom av länsstyrelsen fastställda ansvarsområden. I alla tre länen fattar rennärringsdelegationerna bl.a. övergripande beslut om rennärringen i länet och om upplåtelse av nyttjanderätter på mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

Rennärringen stöds ekonomiskt genom statsanslaget *Främjande av rennärringen*. Anslaget bekostar prisstöd till rennärringen, merkostnader och förluster till följd av Tjernobylyckan, underhåll av vissa riksgränsstängsel, kostnader för redovisning av rennärringens markanvändning, utveckling av företagsregistret för rennärringen, medling i konflikter på grund av renbetning på åkermark och övriga åtgärder för främjande av rennärringen, främst nationell finansiering av EU-projekt. Staten ersätter vidare rennärringen för de skador och kostnader som rovdjuren orsakar på renar genom statsanslaget *Ersättningar för viltskador m.m.* Rätten till ersättning regleras i viltskadeförordningen (2001:724) och i Naturvårdsverkets föreskrifter.

5 Utgångspunkter för rennärringspolitiken

Regeringens bedömning: Samernas strävan att bevara och utveckla rennärringen och andra traditionella samiska näringar som en grund för samisk kultur bör främjas. Samerna bör vidare så långt möjligt ha förutsättningar för att utveckla och upprätthålla ett samiskt näringsliv med renskötselrätten som grund. Verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten bör utövas under hänsynstagande till naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga, den biologiska mångfalden, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftslivet. Detta innebär bl.a. att betestrycket långsiktigt bör anpassas till betestillgången och att renantalet vid renskötsel bör anpassas till de naturgivna betesresurserna.

En bestämmelse om rennärringspolitikens miljömål finns redan i rennärringslagen. Mål för rennärringspolitiken bör i övrigt inte lagregleras.

Rennärringspolitiska kommitténs förslag: Kommittén föreslår att det bör uppställas ett kulturellt mål, ett ekonomiskt mål och ett miljömål i en portalparagraf i den av kommittén föreslagna lagen om bedrivande av rennärring. Målen föreslås huvudsakligen ha motsvarande innehåll som regeringens utgångspunkter för den fortsatta rennärringspolitiken.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan kommentarer. Länsstyrelserna i de av renskötsel mest berörda länen samt *Statens jordbruksverk*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Bjurholms kommun* och *Umeåregionen*, *Lycksele kommun* och *Nordmalings kommun* anser att målen även bör omfatta hållbar utveckling ur ett socialt perspektiv. *Svenska Samernas Riksförbund* menar dock att sociala aspekter såväl inom samebyarna som när det

gäller relationer till omvärlden bör inräknas i det kulturella målet. *Skogsägarnas Inlandsråd* anser att de övergripande målen för rennäringspolitiken även måste fånga upp relationerna till och beakta konsekvenserna för andra intressen och befolkningsgrupper. *Svenska Samernas Riksförbund* och *Kiruna kommun* anser att utredningens förslag måste förtydligas angående hur mätning av måluppfyllelsen skall ske och hur ansvarsfördelningen skall se ut för detta arbete.

När det gäller det föreslagna kulturella målet anser ovan nämnda länsstyrelser samt *Statens jordbruksverk* att kommitténs förslag att vidga de rennäringspolitiska målen till att omfatta även ”andra traditionella näringar” ökar osäkerheten om rennäringens framtida roll. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser bl.a. att det bör nämnas att det samiska kulturarvet bör värnas och stärkas. *Sametinget* anser att kommitténs betänkande inte tillräckligt klargör statens folkrättsliga och på nationell grund uttalade ansvar för samisk kultur och att det saknas ett reellt förslag om skydd för den samiska kulturen. *Västerbottens Fjälljägarråd* anser att kommittén inte har tagit hänsyn till icke-renägande samers levnadssätt, tradition och kultur. Angående förslaget till ekonomiskt mål påtalar *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* att målet inte i första hand bör ta sikte på samernas förutsättningar utan på att det samiska näringslivet bör vara ekonomiskt bärkraftigt och så omfattande som möjligt. Beträffande det föreslagna miljömålet anser *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* att målen bör utgå från de nationella och regionala miljömålen för storslagen fjällmiljö och levande skogar, men kompletteras med hänsynsområden som omfattas av renbete, drivning av renhjordar och andra verksamheter som hör samman med rennäringen, i första hand känsliga områden med höga naturvärden. *Sametinget*, *Renägarförbundet* och *Svenska Samernas Riksförbund* anser att det i miljömålet för rennäringspolitiken inte bör anges att hänsyn skall tas till värden för friluftslivet. *Sametinget* påpekar vidare att enligt Agenda 21 och konventionen om biologisk mångfald bör samerna ges ett direkt inflytande, t.ex. för bevarande av den kulturella mångfalden. Bland andra *Länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län* samt *Naturvårdsverket* och *Jordbruksverket* föreslår att miljömålet kompletteras med att renantalet vid renskötsel skall anpassas till de naturgivna betesresurserna. *Sveriges lantbruksuniversitet* påpekar bl.a. att lavtillgångarna, till skillnad från vad som gäller miljömålet ”Storslagen fjällmiljö”, inte ingår i miljömålet ”Levande skogar” och att detta mål bör kompletteras eftersom det är i skogen som lavarna har sin huvudsakliga förekomst och eftersom det främst är i samband med vinterbetet i skogen som renarna behöver och betar lav.

Skälen för regeringens bedömning: Olika mål och utgångspunkter för skilda delar av den politik som särskilt berör samerna har tidigare formulerats vid flera tillfällen, särskilt när det gäller samernas kultur. I 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen anges att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att begreppet kultur skall ges en vidsträckt tolkning och att det bl.a. innefattar den renskötsel som är ett centralt inslag i samernas traditionella levnadssätt (se prop. 1975/76:209 s. 138).

I samband med regeringens proposition om insatser för samerna (prop. 1976/77:80 s. 108 f, bet. 1976/77:KrU43 s. 4 f, rskr. 1976/77:289) uttalades bl.a. att samerna är en etnisk minoritet i Sverige som i egenskap av ursprunglig befolkning i sitt eget land intar en särskild ställning, vilket innebär att man vid utbyggnaden av samhällets stöd till den samiska kulturen måste ge utrymme även åt andra bedömningar än de som kan göras beträffande övriga minoritetsgrupper. Samtidigt betonades det naturliga i att målen för samhällets insatser för den samiska minoriteten har sin utgångspunkt i de mål som har slagits fast för minoritetspolitiken i stort, nämligen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Det angavs vidare att en avgörande förutsättning för den samiska kulturens fortbestånd är att rennäringen kan fortleva som samisk näring och att ett rimligt antal samer i framtiden kan få sin utkomst inom rennäringen, eller på annat sätt, inom det geografiska bosättningsområde som av ålder har varit samernas.

I den senaste budgetpropositionen (prop. 2005/06:1) anges att samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar. Mål för samepolitiken uppställs vidare i regeringens årliga regleringsbrev för Sametinget. I regleringsbrevet för år 2005 uppställs som mål för rennäringen och andra samiska näringar att dessa skall vara ekologiskt, kulturellt och ekonomiskt hållbara.

Övergripande mål för miljöpolitiken och för en ekologiskt hållbar utveckling har uppställts genom arbetet med olika miljö kvalitetsmål, se prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183, prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36 och prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48. Bland de uppställda miljö kvalitetsmålen berörs rennäringsspolitiken särskilt av målen *Storslagen fjällmiljö* och *Levande skogar*. Varje näring har dessutom enligt 1988 respektive 1991 års miljöpolitiska beslut ett sektorsansvar för att verksamheten bedrivs ekologiskt hållbart.

Ett uttryckligt miljömål för rennäringens bedrivande uppställs i 65 a § rennäringsslagen. Enligt denna bestämmelse skall rennäringen bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Bestämmelsen ger alltså uttryck för ett produktionsmål och ett med detta jämfällt miljömål.

Regeringen har tidigare uttalat att det, liksom i samhället i övrigt, är viktigt att på olika sätt stärka de samiska kvinnornas ställning i det samiska samhället i stort och i berörda näringar, se regeringens skrivelse *Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden* (skr. 2002/03:140 s. 70). Det handlar därvid bl.a. om att stärka kvinnors representation i Sametinget.

Rennäringsspolitiska kommittén har enligt direktiven haft i uppdrag att lämna förslag till en rennäringsspolitik som ger underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt långsiktigt bärkraftig rennäring. Som ett led i detta arbete har kommittén föreslagit att ett kulturellt mål, ett ekonomiskt mål och ett miljömål anges i en portalparagraf till den föreslagna lagen om bedrivande av rennäring.

Regeringen avser inte att nu genomföra kommitténs förslag till en ny lag om bedrivande av rennäring. Enligt regeringens bedömning finns det

inte heller behov av att ställa upp mål för den fortsatta rennäringspolitiken i en portalparagraf i rennäringslagen. När det gäller miljömålet finns det som nämnts redan en sådan bestämmelse i 65 a § rennäringslagen. Det kan dock vara av värde att klargöra vilka de kulturella, ekonomiska och miljömässiga utgångspunkterna skall vara för det fortsatta arbetet med rennäringspolitiska frågor, i form av bl.a. författningsarbete, budgetförslag och regleringsbrev.

Innan de olika utgångspunkterna behandlas mer i detalj bör det betonas att dessa är ömsesidigt beroende av varandra och att inget av dem kan prioriteras på bekostnad av de andra i det fortsatta arbetet. Som kommittén konstaterar är de samiska näringarna avgörande för att den samiska kulturen skall kunna fortleva och utvecklas. Likaså har den samiska kulturen ett stort inflytande på de samiska näringarna, som i sin tur är nödvändiga för de samiska näringsidkarnas ekonomiska oberoende. Samtidigt som de samiska näringarna har ett ansvar för att målsättningar beträffande miljön uppfylls är näringarna också beroende av att miljön inte skadas. De samiska kulturmiljövärdena är dessutom viktiga inslag i de miljövärden som bör skyddas.

Några remissinstanser har påpekat att kommittén även borde ha lämnat förslag till ett mål som omfattar hållbar utveckling ur ett socialt perspektiv och att målen också måste fånga upp relationerna till och beakta konsekvenserna för andra intressen och befolkningsgrupper än samerna. Regeringen instämmer i att den sociala dimensionen är en viktig del i politiken kring hållbar utveckling. Det står vidare klart att många konflikter inom rensskötselområdet har underliggande sociala dimensioner. Den sociala dimensionen får dock anses vara en integrerad del av samtliga de tre föreslagna målen och ingår således i utgångspunkterna för den fortsatta rennäringspolitiken. Likaså utgör jämställdhetsperspektivet en integrerad del av utgångspunkterna.

Det ligger i linje med den internationella rättsutvecklingen att så långt möjligt tillerkänna samerna självbestämmande över sina kulturella rättigheter. Som en generell del av utgångspunkterna bör därför även ingå att det samiska självbestämmandet bör stärkas så långt det är möjligt.

Kulturella utgångspunkter för rennäringspolitiken

Samerna intar i egenskap av ursprungsfolk en särställning i Sverige. Deras kultur är en viktig del av Sveriges kulturarv och av den kulturella mångfalden. Renen och rennäringen har en central plats i den samiska kulturen. Inom rennäringen finns det också en levande koppling till olika kulturyttringar som t.ex. slöjd och jojk. Även andra traditionella näringar som jakt och fiske är viktiga inslag i den samiska kulturen.

Bland Sveriges internationella åtaganden beträffande skydd för minoriteter återfinns artikel 27 i FN:s konvention av år 1966 om medborgerliga och politiska rättigheter (SÖ 1971:42). Enligt denna artikel får de som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter inte förvägras rätten att i gemenskap med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin religion eller att använda sitt språk. Bestämmelsen har ansetts ge ett starkare skydd för minoritetsgrupper än vad som direkt framgår av ordalydelsen. Staten kan

t.ex. i vissa fall vara skyldig att positivt särbehandla minoriteten. Enligt Rennäringspolitiska kommitténs bedömning får det folkrättsliga skyddet enligt artikel 27 anses innebära ett erkännande av att samerna som etnisk minoritet har behov av att åtgärder vidtas från samhällets sida så att den samiska kulturen och det samiska språket kan fortleva och utvecklas samt att tillgången till mark och vatten för de samiska näringarna tryggas. Kommittén pekar även på de åtaganden som Sverige har gjort enligt FN:s konvention mot rasdiskriminering av år 1965 (SÖ 1971:40), handlingsprogrammet Agenda 21 och konventionen om biologisk mångfald (SÖ 1993:77) samt inom ramen för Organisationen för Samarbete och Säkerhet i Europa (OSSE). Att det i hög grad är ett ansvar för det allmänna att säkra betingelserna för den samiska kulturen har vidare tidigare i annat sammanhang uttalats av riksdagen (bet. 1999/2000:KU6 s. 21 f).

Mot den nu angivna bakgrunden är det enligt regeringens uppfattning naturligt att utgångspunkten för den fortsatta rennäringspolitiken ur kulturellt hänseende är att samernas strävan att bevara och utveckla rennäringen och andra traditionella samiska näringar som en grund för samisk kultur skall främjas. Eftersom även andra näringar än renskötelsen, som jakt, fiske och slöjd, ingår i den samiska kulturen gäller denna utgångspunkt inte enbart rennäringen som sådan.

Ekonomiska utgångspunkter för rennäringspolitiken

Rennäringen skapar arbetstillfällen, inte bara inom själva rennäringen, utan även för annat näringsliv, t.ex. i fråga om turism, transporttjänster, verkstäder och kommunal service. Rennäringspolitiska kommittén föreslår att den ekonomiska basen för den samiska kulturen bör breddas genom att den nya rennäringspolitiken skall omfatta mer än enbart rennäringen, dvs. renskötelse och därmed förknippad jakt och fiske. Kommittén påpekar bl.a. att detta kan bidra till att kvinnornas roll blir tydligare, eftersom rennäringen i dag är mansdominerad. Regeringen instämmer i att perspektivet på rennäringspolitiken bör vidgas till att avse all verksamhet som bedrivs med stöd av renskötselrätten. Även med ett sådant synsätt är det dock rimligt att också i fortsättningen utgå från rennäringens särställning bland de samiska näringarna och den betydelse för den samiska kulturens överlevnad som rennäringen har.

Liksom kommittén har föreslagit är det naturligt att den nya rennäringspolitiken skall utgå från samerna och att samerna och samebyarna själva, utifrån sina regionala och naturgivna förutsättningar, skall råda över förutsättningarna för att utveckla och upprätthålla det samiska näringslivet. För att skapa förutsättningar för en effektiv rennäring i hela renskötelsesområdet bör näringsutvecklingen vara dynamisk och i huvudsak styras av näringsutövarna själva. Samerna bör därför som anförts inledningsvis och som vi återkommer till i avsnitt 6 så långt möjligt ges ökat inflytande över administrationen av rennäringen och av de stöd som beviljas rennäringen.

Miljömässiga utgångspunkter för rennäringsspolitiken

Rennäringen har stor betydelse för landskapets karaktär och den biologiska mångfalden i fjällen. Det samiska kulturarvet är dessutom en viktig del av kulturmiljövärdena i fjällen och i de norrländska skogarna. Rennäringen och andra samiska näringar omfattas liksom övriga näringar av de miljömål som har uppställts i miljöpolitiken. Dessa mål är inte juridiskt bindande för den enskilde utan mål som skall uppnås i ett vidare perspektiv. De miljömål som har antagits av riksdagen i miljömålsarbetet bildar utgångspunkter för fortsatt precisering samt sektorsvis och geografisk anpassning till olika samhällssektorer.

En sådan precisering har för rennäringens del gjorts i 65 a § rennäringsslagen. Enligt denna bestämmelse skall rennäringen bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Bestämmelsen, som ger uttryck för ett produktionsmål och ett med detta jämförbart miljömål, infördes för att betona att rennäringen är en med andra areella näringar jämförd näring (se prop. 1995/96:226 s. 54). När miljömålet uppställdes angavs vidare att det innebär att samebyarnas betesuttag, renantal och hjordsammansättning skall vara anpassade till betesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga och bevarandet av den biologiska mångfalden. Därigenom skulle miljömålet också bidra till att stärka en verksamhet som är av central betydelse för att långsiktigt säkra den samiska kulturen. Miljömålet angavs samtidigt innebära att kraven på hänsynstagande till miljön vid rennäringens utövande gjordes tydliga. Hänsynen angavs inte enbart gälla själva renbetet utan även påverkan på naturmiljön av rennäringens anläggningar och driftsformer.

Rennäringen har stor betydelse för upprätthållandet av natur- och kulturmiljövärdena i fjällen. Man kan dock inte bortse från att rennäringen och annan samisk markanvändning även kan påverka miljön negativt på olika sätt. Om det finns fler renar i ett område än vad naturbetet kan föda kan detta t.ex. medföra att mängden naturbete minskar. Detta gäller särskilt på lavmarker. Markskador kan vidare uppstå på grund av renars tramp, t.ex. om renarna hindras i sin naturliga strövning. Markskador kan även uppkomma på grund av barmarkskörning med terrängfordon eller användning av hästar. Motorfordon, flygplan och helikoptrar som används i renskötseln påverkar också miljön genom buller och avgaser.

Mot den angivna bakgrunden föreslår kommittén bl.a. att ett nytt miljömål för rennäringen skall uppställas för att komplettera de av kommittén föreslagna kulturella och ekonomiska målen. Miljömålet skall innebära att verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten skall utövas under hänsynstagande till naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga, den biologiska mångfalden, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftslivet.

När det gäller värden för friluftslivet skyddas sådana värden av den materiella regeln i 65 § rennäringsslagen där det framgår att det vid renskötselns utövande skall tas hänsyn till andra intressen. Det framgår vidare redan av miljökvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö* att bl.a. rennäring, jakt och fiske skall bedrivas med hänsyn till bl.a. värden för

friluftsliv. Det miljömål som anges i rennäringslagen har i övrigt motsvarande innebörd som det av kommittén föreslagna. Trots att det redan finns ett miljömål i rennäringslagen kan det enligt vår mening finnas anledning att tydliggöra att det även är en allmän utgångspunkt för den fortsatta rennäringspolitiken att verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten skall utövas under hänsynstagande till naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga, den biologiska mångfalden, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftslivet.

Som *Naturvårdsverket* och *Jordbruksverket* påpekat är det en förutsättning för rennäringen att betestrycket långsiktigt anpassas till betestillgången och att renantalet vid renskötsel anpassas till de naturgivna betesresurserna. Av bestämmelsen i 65 a § rennäringslagen framgår också att rennäringen skall bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga. Att renantalet vid renskötsel skall anpassas till de naturgivna betesresurserna ingår således i rennäringspolitikens miljömål och bör därmed också vara en del av utgångspunkterna för den fortsatta rennäringspolitiken.

6 Ett ökat samiskt inflytande i frågor som rör samiska förhållanden

Regeringens bedömning: Myndighetsuppgifter som rör samiska förhållanden bör successivt överföras till Sametinget. I ett första skede bör Sametinget överta uppgifter från länsstyrelserna och Statens jordbruksverk som i huvudsak rör interna samiska förhållanden.

Sametingsutredningens förslag om att det bör utredas om Sametinget kan vara ett organ för självstyre och om Sametingets uppgifter skall anges i lag bör inte genomföras. Frågan om en grundlagsreglering av samernas särställning som ursprungsbefolkning tas inte upp i det här sammanhanget. Förslaget om att Sametingets anslag i budgetprocessen skall utformas på ett generellt sätt bör för närvarande inte genomföras.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer till viss del med regeringens. Kommittén föreslår dock att även vissa uppgifter som berör andra markanvändare än samer skall överföras till Sametinget samt att vissa uppgifter skall överföras från Jordbruksverket till länsstyrelserna.

Remissinstanserna: Förslagen tillstyrks i sin helhet av *Sametinget*, *Renägarförbundet* och *Svenska Samernas Riksförbund*. Flertalet övriga remissinstanser har avrått från att överföra uppgifter till Sametinget som påverkar förhållandet mellan samer och övrig befolkning. Flera remissinstanser har framhållit att en överflyttning skall begränsas till frågor som rör enbart samer. Ett stort antal remissinstanser, däribland samtliga berörda länsstyrelser och *Statens jordbruksverk*, har vidare ifrågasatt om Sametinget har den organisation, det allmänna förtroende och de resurser som krävs för ett utökat myndighetsansvar. Några av

dessa remissinstanser menar dock att vissa frågor på sikt kan överföras till Sametinget. Samtliga kommuner som yttrat sig över förslagen, förutom *Kiruna* och *Gällivare kommuner*, avstyrker eller är tveksamma till dem. Samtliga berörda länsstyrelser samt *Jordbruksverket* och *Lantbrukarnas Riksförbund* påtalar att många av de uppgifter som föreslås överlämnas har en stark regional karaktär och att Sametinget saknar kunskap om de lokala förhållandena. Berörda länsstyrelser påtalar även de fördelar som finns med att rennäringsfrågor och fjällförvaltningen handläggs av samma myndighet samt att länsstyrelserna även har ansvaret för länets natur- och kulturmiljövård. *Naturvårdsverket* tillstyrker att de frågor som har direkt anknytning till renskötsel och övrig samisk verksamhet övertas av Sametinget. De frågor som har anknytning till markanvändningen bör enligt Naturvårdsverkets mening handhas av länsstyrelsen även fortsättningsvis.

Sametingsutredningens förslag: Sametingsutredningen föreslår att det vidare bör utredas om Sametinget kan vara ett organ för självstyre. Härutöver föreslås att Sametingets ställning bör stärkas genom att Sametingets anslag i budgetprocessen utformas som ett enda ramanslag och genom att samtliga Sametingets uppgifter anges i lag. Utredningen föreslår vidare att regeringen på nytt bör överväga om samernas särställning som ursprungsbefolkning bör grundlagsregleras.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget om att regeringen bör utreda om Sametinget kan vara ett organ för självstyre. *Länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län* samt *Statens jordbruksverk* anser dock att det först måste utredas vad som avses med samiska frågor och vilka frågor som kan överlämnas till det självstyrande organet. *Jordbruksverket* anser även att Sametinget i ökad omfattning kan vara remissinstans och att de närmare förutsättningarna för Sametinget att i ökad omfattning arbeta som opinionsbildare och som remissinstans bör utredas. *Uppsala universitet* pekar på möjligheten att göra en ändring i regeringsformen så att Sametinget blir en myndighet under riksdagen. Beträffande förslaget att bevilja Sametinget ett enda ramanslag påpekar många remissinstanser att tingets största medelspost i dag avser rovdjursersättning för rivna renar och att rovdjursförvaltningen inte enbart är en samisk angelägenhet. Samtliga remissinstanser som yttrar sig över förslaget att Sametingets uppgifter bör bestämmas i lag tillstyrker det. De remissinstanser som tagit ställning i frågan om grundlagsskydd är positiva till utredningens förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Det är, i enlighet med regeringens bedömning i avsnitt 5, en del av utgångspunkterna för rennäringspolitiken att samerna så långt möjligt skall ha bestämmanderätten över frågor som rör samiska förhållanden. Rennäringspolitiska kommittén föreslår i linje därmed bl.a. att ett antal myndighetsuppgifter skall överföras från länsstyrelserna och Statens jordbruksverk till Sametinget.

Som beskrivits i avsnitt 4 utgör Sametinget ett folkvalt organ vars ledamöter valts av en valmanskår som består av enbart samer. Samtidigt är Sametinget även en myndighet. Sametinget har kritiserats för att inte i tillräcklig utsträckning kunnat skilja mellan dessa båda roller. Det har också påpekats att Sametinget saknar tillräcklig kompetens, både i sak och beträffande regionala förhållanden, för att kunna överta de föreslagna uppgifterna.

Regeringen instämmer i att Sametingets organisation uppvisat brister och att det finns visst fog för remissinstansernas kritik. Som vi återkommer till i avsnitt 7 genomför Sametinget emellertid för närvarande en organisationsförändring. Denna omorganisation och de lagändringar vi föreslår i avsnitt 7 kommer enligt vår bedömning att medföra att Sametinget blir väl rustat att hantera nya myndighetsuppgifter. Vid en överföring av uppgifter kommer även ekonomiska resurser att överföras från de myndigheter som tidigare handlagt uppgifterna. Sametinget kommer därmed att kunna anställa personer med den sakliga kompetens som krävs för att hantera de nya uppgifterna. Vid organisationsförändringen skall vidare reglerna om övergång av verksamhet i 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd beaktas.

När det gäller Sametingets kunskaper om regionala förhållanden kan bl.a. påpekas att Sametinget redan har flera lokalkontor och att Sametinget inte på denna grund synes ha sämre förutsättningar att hantera uppgifterna än länsstyrelserna. Mot bakgrund av Sametingets särskilda förhållanden och de förhållanden som i övrigt råder i renskötselområdet finns det dock enligt regeringens mening anledning att föra över de nya uppgifterna successivt. Regeringen instämmer därvid i att den samiska självbestämmanderätten i första hand bör ökas genom att Sametinget övertar myndighetsuppgifter som rör samiska förhållanden.

Bland kommitténs förslag återfinns, som vi återkommer till i avsnitt 6.2, överflyttande av myndighetsuppgifter som även berör markägare och andra i renskötselområdet. Med hänsyn till den remisskritik som förekommit mot att överföra uppgifter som till någon del rör även andra än samer är det lämpligt att de uppgifter som överförs i ett första skede är de uppgifter som i första hand bedöms röra enbart samiska förhållanden. Regeringen återkommer till vilka uppgifter dessa är i de följande avsnitten.

Även Sametingsutredningens utgångspunkt är att Sametingets ställning skall stärkas. Enligt utredningen bör det utredas om Sametinget kan vara ett organ för självstyre och om detta organ kan företräda Sverige i samiska frågor i internationella sammanhang. Utredningen konstaterar dock att ett sådant självstyre förutsätter en ändring i regeringsformen och en noggrann analys av flera juridiska frågor. I avvaktan på fortsatta utredningar förslår Sametingsutredningen att en utveckling mot ökat självstyre påbörjas inom ramen för det befintliga regelverket.

Som ett led i denna utveckling föreslår Sametingsutredningen att Sametingets ställning i förhållande till staten stärks genom att Sametingets anslag i budgetprocessen utformas på ett generellt sätt, genom att regeringen i budgetpropositionen föreslår ett enda ramanslag för Sametinget, och genom att Sametingets samtliga uppgifter anges i sametingslagen. På sikt bör det enligt utredningen även utredas om det är möjligt att i regeringsformen reglera att Sametingets uppgifter skall bestämmas i lag på motsvarande sätt som gäller för kommunerna. Utredningen anser vidare att samernas ställning skulle stärkas genom att deras särställning som ursprungsfolk grundlagsregleras och föreslår att regeringen på nytt överväger denna fråga.

Under de senaste åren har det inom folkrätten skett en dynamisk utveckling av framför allt urfolks rätt till självbestämmande, förutsatt att de uppfyller folkrättens kriterier på vad som utgör ett folk. Alla folk som

benämner sig själva som urfolk utgör inte ”folk” i folkrättslig mening och saknar därmed rätt till självbestämmande. Det samiska folket utgör emellertid ett sådant ”folk” som i folkrättens mening har rättigheter, inklusive rätten till självbestämmande. Hur det materiella innehållet i självbestämmanderätten skall se ut är dock till stor del en fråga mellan samerna och staten. Som framgått ovan bör det samiska självbestämmandet enligt vår bedömning tillsvidare ökas genom att Sametinget som myndighet successivt ges fler myndighetsuppgifter som berör samiska förhållanden. Det finns därmed inte anledning att utreda om Sametinget kan vara ett organ för självstyre. Regeringen avser att även fortsättningsvis samråda med Sametinget om det närmare innehållet i det samiska självbestämmandet.

När det sedan gäller Sametingsutredningens förslag att samtliga Sametingets uppgifter bör anges i lag konstaterar regeringen att så länge Sametinget är en förvaltningsmyndighet under regeringen måste regeringen på vanligt vis kunna styra förvaltningen genom föreskrifter, direktiv och budgetbeslut. Då nya uppgifter successivt kommer att föras över till Sametinget från andra myndigheter skulle det vidare bli onödigt komplicerat att reglera dessa i lag när regeringen enligt regeringsformen kan besluta om dem. Utredningens förslag i denna del bör därför inte genomföras.

Regeringen har tidigare gjort bedömningen att regeringsformen redan ger ett skydd för samerna som etnisk minoritet i Sverige och att någon ytterligare grundlagsreglering därför inte är nödvändig (jfr prop. 1992/93:32 s. 30 ff.). Samernas ställning i förhållande till andra minoriteter har i stället ansetts tillgodosedd genom de särskilda åtgärder som görs till skydd för den samiska kulturen, t.ex. genom Sametingets verksamhet. Efter detta uttalande har samernas ställning som ursprungsfolk stärkts i den internationella rätten. Samernas särställning har också fått ett grundlagsskydd i Norge och Finland. Frågan om en eventuell förnyad bedömning tas dock inte upp i det här sammanhanget.

Utredningen rekommenderar regeringen att i framtiden i budgetpropositionen föreslå ett enda ramanslag till Sametinget. Regeringen anser att detta på sikt skulle kunna vara en rimlig konsekvens av att samerna intar en särställning i det svenska samhället. Frågan om hur en sådan överföring skulle kunna genomföras bör dock analyseras närmare, varvid hänsyn bl.a. måste tas till EG:s statsstödsregler. Mot denna bakgrund och med tanke på den organisationsförändring som Sametinget genomgår anser regeringen att det nu är för tidigt att genomföra ett sådant förslag.

6.1 Överföring av uppgifter till Sametinget

6.1.1 Registrering av sameby m.m.

<p>Regeringens förslag: Sametinget skall föra register över samebyarna och deras stadgar. Val av styrelse i sameby eller ändring av dess sammansättning skall fortsättningsvis anmälas till Sametinget.</p>
--

Sametinget skall i stället för länsstyrelsen förordna syssloman att handha byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse i fall då styrelse saknas. Sametinget skall vidare överta länsstyrelsens uppgift att i förekommande fall utlysa stämma.

Samebyns styrelse skall anmäla till Sametinget om den bemyndigat särskild person att företräda samebyn eller återkallat sådant bemyndigande.

Sametingets beslut skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer i denna del i huvudsak med regeringens. Kommitténs förslag är dock anpassade till de förslag som lämnas beträffande samebyarnas organisation. Dessa förslag behandlas inte närmare i denna lagrådsremiss.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser yttrar sig inte särskilt över förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Det är enligt 10 § rennäringslagen samebyn som företräder medlemmarna i frågor som rör renskötselrätten och medlemmarnas gemensamma intressen inom rennäringen i övrigt. Dagens samebyar har bildats med anledning av rennäringslagen, genom att de tidigare lappbyarna ombildades till samebyar vid lagens ikraftträdande (se prop. 1971:51 s. 160 f). Eftersom rennäringslagen förutsätter att det finns samebyar saknar lagen regler om upplösning av sameby. Till följd härav finns det inte heller några särskilda regler om samebys bildande. Det anges dock i 10 § rennäringslagen att samebyn inte kan förvärva rättigheter eller åta sig skyldigheter förrän registrering skett. Registrering av samebyn och dess stadgar skall enligt 39 § rennäringslagen ske hos länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall därvid pröva att stadgarna tillkommit i föreskriven ordning och att de inte innehåller något som strider mot lag eller författning. Detta gäller även vid ändring av stadgarna.

Rennäringspolitiska kommittén anser att lagen om ekonomiska föreningar skall tillämpas på sameby så långt det är möjligt. Kommitténs förslag innebär således t.ex. att en sameby skall kunna upplösas efter konkurs och att en ny sameby därefter skall kunna bildas i dess ställe. Kommittén föreslår vidare att Sametinget för samebyarna skall ha den roll som Bolagsverket har för ekonomiska föreningar och att Sametinget således skall vara registermyndighet för samebyarna.

Som berörts i avsnitt 3 avser regeringen i ett annat sammanhang återkomma till kommitténs förslag om ändrad organisationsform för samebyarna. Frågor om registrering av sameby och om den prövning av stadgarna som föreskrivs i 39 § rennäringslagen är emellertid frågor som enbart rör samiska förhållanden. Dessa frågor bör därför i enlighet med vad vi anfört inledningsvis i avsnitt 6 flyttas över till Sametinget.

Enligt 49 § rennäringslagen skall samebyns styrelse efter val, liksom ändringar i dess sammansättning, anmälas till länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan också enligt 50 § rennäringslagen, i fall då det inte finns någon styrelse för sameby, på yrkande av någon vars rätt är beroende av att styrelse finns förordna syssloman att handha byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. Sysslomannen har rätt till arvode av samebyn. Arvodet bestäms av länsstyrelsen. Enligt 62 § rennäringslagen

skall länsstyrelsen även, efter anmälan av röstberättigad medlem eller revisor, utlysa stämma om styrelse inte finns eller styrelsen underlåter att i föreskriven ordning kalla medlemmarna till ordinarie eller extra stämma.

Mot bakgrund av att Sametinget skall vara registermyndighet för samebyarna bör enligt vår uppfattning även uppgiften att ha tillsyn över att styrelse finns, samt att annars förordna syssloman i dess ställe och bestämma dennes arvode flyttas över till Sametinget. Likaså bör uppgiften att i förekommande fall utlysa stämma flyttas till Sametinget.

Länsstyrelsen kan, som vi återkommer till i avsnitt 6.1.4, även förordna syssloman i de situationer som anges i 43 och 72 §§ rennäringslagen. Syssloman kan enligt 43 § förordnas på borgenärs yrkande för att debitera och utta erforderliga belopp till täckande av en klar och förfallen skuld i fall då styrelsen försummar att utdebitera förskott enligt 42 §. Syssloman enligt 72 § kan förordnas för att ta hand om renskötseln i byn och förvalta byns övriga ekonomiska angelägenheter då renskötseln i byn är bristfällig, om överenskommelse med byn om rättelse inte kan träffas eller rättelse inte vidtas. Då förordnande av syssloman i dessa situationer inte är en internt samisk angelägenhet bör dessa uppgifter alltjämt handhas av länsstyrelsen.

Enligt 52 § rennäringslagen kan samebys styrelse bemyndiga särskild person att företräda samebyn, om inte annat beslutats. Sådant bemyndigande och återkallelse därav skall i dag anmälas till länsstyrelsen. Sådan anmälan bör i fortsättningen göras hos Sametinget.

De uppgifter som behandlas i detta avsnitt innefattar myndighetsutövning. Som vi återkommer till i avsnitt 7.2.1 skall uppgifterna således handhas av Sametingets styrelse eller av den nämnd som Sametinget utsett för att pröva sådana frågor. Besluten bör vidare kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol på motsvarande sätt som länsstyrelsens beslut enligt 99 § rennäringslagen kan i dag.

6.1.2 Indelning i byområden

Regeringens förslag: Sametinget skall ha ansvaret för indelning av året-runt-markerna och, i förekommande fall, vinterbetesmarkerna i byområden.

Sametinget skall bereda berörda fastighetsägare tillfälle att yttra sig över ändringen i indelningen.

Sametinget skall hålla sammanträde med berörda samebyar innan indelningen ändras. Sammanträde behöver inte hållas om berörda samebyar är överens om indelningen, denna är lämplig samt sammanträde inte begärs av annan part i ärendet.

Sametingets beslut skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer i detta avseende i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att ägare till fastighet som berörs av indelningen endast skall höras under vissa förhållanden och att fastighetsägare inte skall kunna överklaga Sametingets beslut om ändrad indelning.

Remissinstanserna tillstyrker i de flesta fall förslaget eller lämnar det utan invändningar. Flera instanser påpekar att det kan finnas praktiska svårigheter för Sametinget att klara uppgiften. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser t.ex. att uppgiften i princip bör omhändertas av samerna själva, men att handläggningen av gränsfrågor kräver mycket god insikt i lokala förhållanden och ett väl fungerande Sameting, varför länsstyrelserna även fortsättningsvis bör sköta uppgiften. *Jokkmokks kommun* konstaterar att den yttre gränsen för renskötseområdet inte är fastställd och att fastställandet av byområden och betesområden torde bli en grannliga uppgift för Sametinget. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Statens jordbruksverk* förordar att det skall vara tillåtet för två eller flera samebyar att enas om gemensamt vinterbete. *Sametinget* instämmer i utredningens förslag och betonar att nuvarande byområden måste ligga till grund för den framtida indelningen. *Kammarrätten i Sundsvall* påpekar bl.a. att indelningen i byområden skall göras så att områdena blir lämpade för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång och övriga omständigheter, men att det saknas förarbeten som belyser vad som är att anse som ”övriga omständigheter”. Denna kammarrätt anför även att det bör klargöras vad som avses med att fastighetsägare skall beredas tillfälle att yttra sig ”I den utsträckning som är nödvändigt med hänsyn till indelningens art och förhållandena i övrigt”. Enligt kammarrätten kan det också ifrågasättas om inte en fastighetsägare som getts tillfälle att yttra sig inte är så berörd av beslutet att han också har rätt att överklaga det.

Skälen för regeringens förslag: Rensköttsel får enligt 3 § rennäringslagen bedrivas inom ett särskilt angivet område, renskötseområdet. Detta består av dels de s.k. året-runt-markerna, dels vinterbetesmarkerna.

Med året-runt-markerna avses Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna på mark där skogsrensköttsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller vid utgången av juni 1992 tillhörde staten (kronomark) eller utgör renbetesland. Renbetesland är mark som vid avvitrningen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts som sådant land. Som året-runt-marker avses även renbetesfjällen i Jämtlands län samt de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete. Med renbetesfjällen förstås de vid avvitrningen för samerna avsatta renbetesfjällen och de områden som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll. Inom året-runt-markerna får rensköttsel bedrivas hela året.

Vinterbetesmarkerna finns i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen och i sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där rensköttsel av ålder bedrivs vissa tider av året. På vinterbetesmarkerna får rensköttsel bedrivas under tiden den 1 oktober – den 30 april. På vissa områden i landet råder osäkerhet om vinterbetesmarkernas utsträckning. Regeringen har tillsatt en gränsdragningskommission för renskötseområdet med uppgift att utreda i vilka områden renskötseätten gäller (Dir 2002:7).

Året-runt-markerna fördelas enligt 6 § rennäringslagen mellan samebyarna i särskilda byområden. Byområdena kan även omfatta vinterbetesmarker. En del av ett byområde kan vidare under vissa förutsättningar vara gemensamt för flera samebyar. Enligt 7 § rennäringslagen görs indelningen i byområden av länsstyrelsen. Skall

byområdet omfatta mark inom mer än ett av Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län, görs dock indelningen enligt 102 § andra stycket rennäringslagen av länsstyrelsen i det län där huvuddelen av byområdet ligger. Indelningen skall göras så, att områdena blir lämpade för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång och övriga omständigheter. Länsstyrelsens beslut kan enligt 99 § rennäringslagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Indelningen av renskötselområdet i byområden har till syfte att fördela renbetesmarken mellan de olika samebyarna. Renskötselområdets utsträckning påverkas inte av besluten om indelning. För den enskilde markägaren, på vars mark renskötsel bedrivs, måste det antas vara av mindre betydelse vilken av samebyarna som ombesörjer renskötseln. Det finns således inte något hinder i detta avseende mot att låta Sametinget ansvara för indelningen. Med hänsyn till frågans nära koppling till samiska förhållanden anser regeringen därmed att indelningen i byområden bör överflyttas till Sametinget.

För att säkerställa att ägarna till den mark som berörs av en ändrad indelning skall ha möjlighet att lämna sina synpunkter på lämpligheten av en ändrad indelning bör det införas en bestämmelse om att Sametinget är skyldigt att höra berörda fastighetsägare innan indelningen ändras. Kommittén menar att fastighetsägarna endast behöver beredas tillfälle att yttra sig i den utsträckning som det kan anses befogat. Eftersom det främst är fråga om en möjlighet för fastighetsägaren att få information om den ändrade indelningen menar kommittén vidare att fastighetsägaren inte bör ha möjlighet att överklaga Sametingets beslut.

Även om det torde vara av mindre betydelse för markägaren vilken sameby som ombesörjer renskötseln kan markägaren ha synpunkter på indelningen. Detta gäller särskilt inom de områden där gränserna för renskötselområdet inte är klart fastställda. Indelningen kan vidare påverka hur renskötseln fortsatt kommer att bedrivas. Som huvudregel bör därför markägarna alltid höras. Frågan om beslutet angår den enskilde markägaren på ett sådant sätt att han eller hon skall ha möjlighet att klaga på det får avgöras av rättstillämpningen med tillämpning av den generella regeln i 22 § förvaltningslagen (1986:223).

Enligt förarbetena till dagens bestämmelser måste samebyarna få tillfälle att lämna synpunkter gällande gränsdragningsfrågor och frågorna bör om möjligt lösas i samförstånd, se prop. 1971:51 s. 160. Några bestämmelser om detta förfarande finns dock inte i rennäringslagen. Kommittén föreslår en uttrycklig bestämmelse om att Sametinget som huvudregel skall hålla sammanträde med berörda samebyar innan ett beslut om indelning i byområde fattas. Regeringen instämmer i att det är viktigt att berörda samebyar aktivt medverkar i processen vid en ändrad områdesindelning. Detta gäller även i förekommande fall koncessions-samebyarna. Det bör därför förtydligas att sammanträde med berörda samebyar skall hållas innan indelningen ändras. Om samebyarna är överens om det, Sametinget bedömer att den föreslagna indelningen är lämplig och sammanträde inte påkallas av annan part i ärendet behöver sammanträde dock inte hållas.

Kommittén föreslår att det i lagtexten skall anges att indelningen, utöver att den skall göras så att områdena blir lämpade för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång och övriga omständigheter, även skall göras

med hänsyn till behovet av nödvändiga årstidsbeten. Det framgår redan av bestämmelsen att hänsyn till betestillgång skall tas. Någon ändring på sätt kommittén föreslagit är därför inte nödvändig.

Enligt *Kammarrätten i Sundsvall* är det oklart vad som i detta sammanhang avses med de övriga omständigheter som skall beaktas vid indelningen. Förarbetena till rennäringslagen (prop. 1971:51) ger inte besked om vad som avses med uttrycket. I betänkandet *Rennärningen i Sverige* (SOU 1968:16), som avgavs av 1964 års Rennäringskommitté, framgår dock att renskötarnas bostadsort, betestillgång, vägar, stängsel eller andra hinder för renarnas strövning och andra driftsekonomska omständigheter bör uppmärksammas vid frågans bedömning (s. 10, 214). De uppräknade omständigheterna är sådana som naturligt faller in under begreppet övriga omständigheter. Regeringen anser inte att det är nödvändigt att förtydliga eller precisera bestämmelsen, särskilt som det är viktigt att bestämmelsen lämnar utrymme för beaktande av omständigheterna i det särskilda fallet.

Prövning av frågan om indelning i byområden innefattar myndighetsutövning. Som vi återkommer till i avsnitt 7.2.1 skall uppgiften därmed handhas av Sametingets styrelse eller av den nämnd som Sametinget utsett för att pröva sådana frågor. Besluten bör vidare som framgått ovan kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol på motsvarande sätt som länsstyrelsens beslut enligt 99 § rennäringslagen kan i dag.

6.1.3 Överklagande av samebys beslut angående medlemskap

Regeringens förslag: Samebyarnas beslut i frågor som rör medlemskap skall efter överklagande prövas av Sametinget.

Sametingets beslut skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Kommitténs förslag omfattar även att alla samer som kan härleda sitt ursprung till samebyn skall kunna bli medlemmar i byn. Detta förslag behandlas inte närmare i denna lagrådsremiss. Kommittén föreslår dessutom att Sametingets beslut inte skall kunna överklagas.

Remissinstanserna har främst lämnat synpunkter på till vilken instans samebyarnas beslut skall kunna överklagas och i övrigt på möjligheterna att överklaga Sametingets beslut. *Svea hovrätt* och *Hovrätten för Nedre Norrland* påpekar bl.a. att det bör övervägas om ett vägrat medlemskap, som mot bakgrund av renskötselrättens utformning, får anses inrymma en civil rättighet, inte skall kunna prövas av allmän domstol. Även *Bjurholms kommun* och *Umeåregionen* samt *Nordmalings kommun* anser att den rättsliga prövningen slutligt bör ske i allmän domstol. *Kammarrätten i Sundsvall* anser att Sametingets beslut bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län*, *Statens jordbruksverk* samt *Norsjö, Malå, Dorotea, Lycksele, Sorsele* och *Jokkmokks kommuner* anser att frågor om medlemskap bör prövas av domstol och inte av Sametinget.

Skälen för regeringens förslag: I 11 § rennäringslagen anges vilka som är medlemmar i sameby. Rätten att vara medlem i samebyn

tillkommer den som är same och deltar i renskötseln inom byns betesområde, same som har deltagit i renskötsel inom byområdet och har haft detta som stadigvarande yrke och inte övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete samt den som är make eller hemmavarande barn till medlem eller är efterlevande make eller underårigt barn till avliden medlem. Den som uppfyller dessa kriterier är automatiskt att anse som medlem i samebyn. Enligt rennäringslagen prövar samebyn medlemskapet först i samband med att röstlängden upprättas vid bystämma. Om en medlem anser att ett beslut som fattats av bystämma inte tillkommit i behörig ordning, annars strider mot lag, annan författning eller mot samebyns stadgar, eller kränker hans enskilda rätt får han enligt 97 § rennäringslagen överklaga beslutet hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut kan i sin tur enligt 99 § rennäringslagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Även annan same än den som anges i 11 § kan enligt 12 § rennäringslagen antas som medlem, om vederbörande avser att med egna renar driva renskötsel inom byns betesområde. Frågan om medlemskap enligt 12 § bedöms av samebyn. Om samebyn vägrar sökanden medlemskap, kan beslutet överklagas till länsstyrelsen, som kan medge medlemskap om det finns särskilda skäl. Även dessa beslut kan enligt 99 § rennäringslagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Angående begreppet särskilda skäl anfördes i förarbetena till rennäringslagen (prop. 1971:51 s. 162) att länsstyrelsens möjlighet att, trots att majoriteten i samebyn motsatt sig en persons inträde som medlem i samebyn, bevilja denne medlemskap bör tillämpas med stor försiktighet. Risken för att samarbetet i byn försvåras om en sökande blir medlem mot majoritetens vilja ansågs påtaglig.

Det anses följa av folkrättsliga principer att ursprungsfolk har en rätt att själv identifiera vem som tillhör folket. Regeringen delar därför Rennäringspolitiska kommitténs uppfattning att det inte i rennäringslagen bör uppställas kriterier för vem som skall anses vara same i lagens mening och att samebyn alltjämt i första hand bör bedöma vem som skall vara medlem.

Kommittén föreslår bl.a. att beslut om medlemskap i sameby skall kunna överklagas till Sametinget i stället för som i dag till länsstyrelsen. Medlemskap i sameby, liksom bedömningen av vem som är same, är frågor som rör interna samiska förhållanden och som därför bör avgöras av samerna själva. Det finns därmed skäl att överflytta uppgiften att pröva överklaganden av samebyns beslut i medlemskapsfrågor från länsstyrelsen till Sametinget. Detta gäller både överklaganden av beslut beträffande nya medlemmar enligt 12 § rennäringslagen och, som vi återkommer till i nästa avsnitt, överklaganden av bystämmans beslut som grundar sig på att beslutet inte skulle ha tillkommit i behörig ordning med hänsyn till att en person som anser sig som medlem inte tagits upp i röstlängden.

Kommittén föreslår beträffande formerna för Sametingets prövning att plenum bör fastställa generella principer bl.a. för vem som är same och att de enskilda ärendena därefter kan avgöras av en nämnd under Sametinget. Eftersom beslut om medlemskap i sameby är ett utslag av myndighetsutövning mot enskild bör frågor om medlemskap, som vi

återkommer till i avsnitt 7.2.1, prövas av Sametingets styrelse eller av den nämnd som plenum bestämmer.

Kommittén föreslår vidare bl.a. att samebyn skall fatta särskilda beslut om varje medlems medlemskap och hålla en förteckning över medlemmarna. Regeringen anser dock inte att det nu finns skäl att frångå den ordning som gäller enligt rennäringslagen.

Enligt kommittén skall Sametingets beslut i medlemskapsfrågor inte kunna överklagas. Skälet för detta synes vara att domstolarna inte är samiska instanser och att det är samerna själva som bör bestämma vem som tillhör detta folk. Som anförts av t.ex. *Hovrätten för Nedre Norrland* bör det dock beaktas att medlemskapet i en sameby kan ha stor betydelse för den enskilde, både ekonomiskt och i andra avseenden. Regeringen anser därför att beslut om medlemskap liksom i dag bör kunna överklagas till domstol. Något skäl att flytta dessa mål från allmän förvaltningsdomstol till allmän domstol har inte framkommit.

6.1.4 Överklagande av samebys beslut i andra fall

Regeringens förslag: Överklagande av beslut som fattats av samebys bystämma eller styrelse skall ske till Sametinget i stället för till länsstyrelsen.

Sametingets beslut skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att stämmans och styrelsens beslut skall kunna angripas genom att talan väcks om klander mot beslutet vid allmän domstol på motsvarande sätt som gäller enligt lagen om ekonomiska föreningar.

Remissinstanserna: Har inte särskilt yttrat sig över kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 97 § rennäringslagen kan medlem i sameby som anser att beslut som fattats av bystämma inte tillkommit i behörig ordning, strider mot lag eller annan författning, mot samebys stadgar eller kränker hans enskilda rätt föra talan mot beslutet hos länsstyrelsen. Detsamma gäller beslut av styrelsen enligt 42 § rennäringslagen om utdebitering av de renskötande medlemmarnas förskott av medel som behövs för renskötseln och beslut av syssloman som tillsatts av länsstyrelsen enligt 43 eller 72 § rennäringslagen.

De beslut som överklagats till länsstyrelsen enligt 97 § rennäringslagen kan i sin tur enligt 99 § rennäringslagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Som en del av de förslag om samebys organisation Rennäringspolitiska kommittén lämnar föreslår kommittén att beslut av samebys stämma skall kunna klandras av medlem, styrelseledamot eller styrelsen vid allmän domstol på motsvarande sätt som stämmobeslut enligt lagen om ekonomiska föreningar. Med kommitténs förslag försvinner konstruktionen att styrelsen skall kunna besluta om krav på ekonomiska prestationer från enskilda medlemmar. Då något behov av att kunna överklaga sådana beslut således inte finns föreslår kommittén inte någon överflyttning av denna uppgift från länsstyrelsen till domstol eller

Sametinget. Någon motsvarighet till 43 och 72 §§ rennäringslagen finns inte heller i kommitténs förslag.

Som vi anfört i avsnitt 3 avser vi behandla kommitténs förslag om samebyns organisation i annat sammanhang. Det finns dock ändå anledning att se över till vilken instans samebys beslut skall överklagas även i andra fall än då besluten rör medlemskap i sameby.

Bystämmans beslut rör normalt endast förhållanden som angår samebyn och därmed endast samiska förhållanden. Ett undantag är beslut enligt 68 § rennäringslagen om fastställande av renlängd och beslut om rättelse i renlängden, vilka har betydelse för länsstyrelsernas tillsyn över förvaltningen av betesresurserna. Styrelsens beslut om att utdebitera förskott av medlemmarna rör å sin sida enbart samiska förhållanden.

Mot bakgrund av de övriga förslag som vi lägger fram i avsnitt 6 bör även prövningen av överklagade beslut som fattats av samebyns stämma eller styrelse överföras till Sametinget från länsstyrelsen. Med hänsyn till att en grund för överklagandet kan vara att beslutet inte fattats i behörig ordning då klaganden av samebyn inte ansetts som same och därför inte som medlem bör detta även gälla överklaganden av beslut som rör renlängden.

Att länsstyrelsen fattar beslut om att förordna syssloman enligt 43 eller 72 § rennäringslagen är mycket ovanligt. Mot bakgrund härav och då dessa beslut bl.a. rör samebyns förhållande till andra än same finns det inte tillräcklig anledning att nu överföra överprövningen av sådan sysslomans beslut till Sametinget.

6.1.5 Renmärken och renmärkesregister

Regeringens förslag: Sametinget skall pröva frågor om registrering och avlysning av renmarke samt föra renmärkesregister. Bestämmelserna om när renkalv skall märkas skall slopas. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer skall bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om märkning av ren och renmärkes utformning.

Sametinget skall vara personuppgiftsansvarig för renmärkesregistret. Registret får användas för att fastställa vem som är ägare till en ren. Registret skall innehålla uppgifter om renmärket, det område där märket får användas, märkesinnehavarens namn, person- eller organisationsnummer och adress.

Beslut angående registrering av renmärken och därmed sammanhängande frågor skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol på motsvarande sätt som gäller i dag.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Kommittén föreslår att flertalet av de bestämmelser som i dag reglerar märkning av ren och renmärken skall modifieras eller upphävas och att de uppgifter som finns kvar skall flyttas över till Sametinget. I stället för de upphävda bestämmelserna föreslås att Sametinget skall bemyndigas att meddela föreskrifter om märkning av ren och om renmärken. Kommittén föreslår vidare att bestämmelserna om renmärkesregistret på visst sätt skall anpassas till personuppgiftslagen (1998:204) och att det skall införas en bestämmelse om när uppgifter om renmärken som avlyses på grund av

att märket inte använts vid renmärkning under den senaste tioårsperioden skall gallras.

Remissinstanserna: *Sametinget, Renägarförbundet och Svenska Samernas Riksförbund* instämmer i utredningens förslag. *Kammarrätten i Sundsvall* anser det något tveksamt att reglerna om renmärken förenklas i sådan utsträckning som kommittén föreslår. Enligt kammarrätten bör det direkt framgå av lagtexten att ren som förs på bete med stöd av renskötselrätten skall vara märkt i öronen med renmärke. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* delar kommitténs uppfattning att det skall finnas ett renmärkesregister och att Sametinget skall föra registret. Även *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det skall finnas ett renmärkesregister, men menar att renmärken inte är en renodlad samisk angelägenhet, eftersom de flesta renägande medlemmarna i koncessions-samebyarna inte är samer. Enligt denna länsstyrelse bör dessa renägare vara representerade i de organ där beslut fattas i ärenden som rör renmärken i koncessionsområdet. *Haparanda stad, Överkalix kommun* och *Koncessionssamebyarnas intresseförening* anser att länsstyrelserna även fortsatt skall ha ansvaret för renmärken inom koncessionsområdet. Även *Pajala kommun* anser att länsstyrelsen skall ha kvar registerhållningen av renmärken. *Riksantikvarieämbetet* motsätter sig att renmärkesregistret gallras. Om märkena gallras ut bör de enligt Riksantikvarieämbetet föras över till ett forskningsregister.

Skälen för regeringens förslag: Inom renskötseln har sedan länge metoden att skära märken i renarnas öron tillämpats för att skilja mellan olika renägars renar. Förutom att skydda äganderätten till renarna tillgodoses vissa allmänna intressen genom renmärkningen, t.ex. underlättas fastställandet av vem som är ansvarig för skador som vållats av ren. Renmärkningen har även betydelse för kontrollen av de renar som betar i Norge. Detaljerade bestämmelser om renmärken finns i 73–84 §§ rennäringslagen.

Enligt 73 § rennäringslagen skall renar som förs på bete vara märkta i öronen med ägarens renmärke. Bestämmelser om renmärkes utformning meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Enligt 15 § rennäringsförordningen har Jordbruksverket bemyndigats att meddela sådana föreskrifter. Enligt 74 § rennäringslagen prövas frågor om registrering av renmärke av länsstyrelsen, som också för register över renmärken. Enligt 79 § rennäringslagen skall länsstyrelsen avlysa registrerat renmärke om en av följande fyra förutsättningar är uppfyllda: Märkeshavaren anmäler att han inte längre ämnar använda märket vid renmärkning, märket inte använts under tio år vid renmärkning, märket efter flyttning av renar till annan sameby inte längre skall användas i någon hos länsstyrelsen registrerad sameby samt om märkeshavaren eller hans dödsbo inte längre har rätt att ha renar i sameby. Enligt 80 § rennäringslagen kan länsstyrelsen vidare avlysa renmärken som bedöms vara förväxlingsbara med annans renmärke.

Renmärkesregistret håller för närvarande på att revideras. Efter revideringen, som beräknas vara klar under 2006, kommer registret att innehålla cirka 4 500 märken.

Rennäringslagen innehåller även bestämmelser om vem som får ha renmärke, släktmärken, överlåtelse av renmärken, ommärkning avbrottsmärkning, tidpunkt när kalvmärkning skall ske samt vad som skall hända

med omärkta renar eller renar som påträffas med förfalskade, förstörda, okända eller fel utformade märken.

Någon möjlighet för länsstyrelsen att meddela förelägganden och förbud för att bestämmelserna om renmärken skall efterlevas finns inte i dagens rennäringslag. I stället är det i vissa fall straffbart att bryta mot bestämmelserna om renmärken.

Mot bakgrund av den stora betydelse renmärkena anses ha för rennäringen, skyddet för äganderätten och de allmänna intressen som tillgodoses genom renmärkningen instämmer regeringen i kommitténs bedömning att kravet på renmärkning och bestämmelserna om renmärkesregister skall finnas kvar i rennäringslagstiftningen. Regeringen instämmer också i att frågor kring renmärken och renmärkesregister huvudsakligen är samiska angelägenheter som så långt möjligt bör handläggas av samerna själva. De uppgifter som tidigare handhåfts av länsstyrelserna bör därför överflyttas till Sametinget. Eftersom frågor om renmärkesregistret rör myndighetsutövning mot enskild skall frågorna, som regeringen återkommer till i avsnitt 7.2.1, prövas av styrelsen eller den nämnd plenum bestämmer. Besluten skall, på motsvarande sätt som länsstyrelsens beslut i dag, kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Regeringen ser därför inte någon anledning att befara att ärenden om icke-samers renmärken i koncessionsområdet kommer att behandlas annorlunda än samers renmärken.

Enligt kommittén bör bestämmelserna om renmärken avregleras och så långt möjligt överlämnas till Sametinget att besluta om. Möjligheterna att avlysa renmärken bör enligt kommittén begränsas till märken som inte använts under en längre tid och till märken som är förväxlingsbara. Kommittén föreslår vidare att bestämmelsen om hur länge avlyst märke eller avbrottsmärke får användas skall upphävas. Regeringen anser dock att det, liksom i dag, finns andra tillfällen då ett renmärke bör kunna avlysas, t.ex. om märkeshavaren begär det. Vi finner därför inte skäl att göra någon ändring vad gäller grunderna för avlysning eller beträffande hur länge avlyst märke eller avbrottsmärke får användas.

Kommittén föreslår vidare att bestämmelsen i 73 § om att renen skall vara märkt i öronen med renmärke skall ersättas med att renen skall vara märkt på ett sådant sätt att det framgår vem som äger den. Kommittén har dock inte motiverat varför denna ändring bör göras. Då märkning i öronen med renmärke är det vedertagna sättet att märka ren finner regeringen därför inte skäl att genomföra kommitténs förslag i denna del.

Kommittén föreslår också bl.a. att bestämmelserna om vem som får ha renmärken, släktmärken, överlåtelse av renmärke, ommärkning, avbrottsmärkning och tidpunkt när kalvmärkning skall ske skall upphävas och Sametinget i stället bemyndigas att meddela sådana föreskrifter. Regeringen anser för sin del, bl.a. eftersom bestämmelserna i koncessionsområdet berör även andra än samer, att det skulle föra för långt att nu helt överlämna åt Sametinget att reglera dessa frågor. Flertalet av dessa bestämmelser bör således tills vidare finnas kvar i rennäringslagen. Ett undantag är dock bestämmelserna om kalvmärkning. Detaljbestämmelser om när och hur kalvmärkning skall ske är inte av sådan karaktär att de bör anges i lag. För att ge utrymme för större flexibilitet bör sådana bestämmelser även enligt regeringens uppfattning kunna meddelas av Sametinget.

Rennäringslagen innehåller även bestämmelser om vad som skall hända med omärkta och felaktigt märkta renar (84 §). Om en ren, som inte märkts inom den tid som anges för kalvmärkning, påträffas inom en samebys betesområde skall den tas om hand av samebyn och slaktas eller säljas levande. Köpeskillingen tillfaller samebyn. Så länge en omärkt renkalv följer sin moder är det uppenbart att kalven har samma ägare som vajan. När en omärkt ren slutat följa sin moder är det dock omöjligt att dra några slutsatser om vem som äger renen och det är därmed rimligt att renen tillfaller samebyn. Kommittén föreslår mot denna bakgrund att omärkt ren bör tillfalla samebyn om det inte framgår vem som är ägare. Då det är mer rimligt att den fortsatta äganderätten till en omärkt ren bestäms av om det framgår vem som äger renen än av den tidpunkt då renmärkning skall ske instämmer regeringen i kommitténs förslag i denna del.

I dag framgår det direkt av lagtexten att samebyn skall sälja eller slakta omärkta renar som tillfallit samebyn enligt 84 § rennäringslagen och felmärkta renar som samebyn skall omhänderta enligt samma stadgande. Att i lag reglera hur samebyn skall förfara med sådana renar framstår som en onödig detaljreglering. Dessa bestämmelser bör därför upphävas.

Som framgått ovan bör Sametinget bemyndigas att meddela de verkställighetsföreskrifter som behövs beträffande märkning av ren. Regeringen avser vidare göra den ändring i rennäringsförordningen som krävs för att Sametinget i stället för Jordbruksverket skall bemyndigas att meddela föreskrifter om renmärkes utformning.

Som kommittén påpekar innehåller renmärkesregistret sådana personuppgifter att personuppgiftslagen (1998:204) är tillämplig på registret. Då registret lagreglerats bör även syftet med registret framgå av lagen. Vidare bör framgå vilka uppgifter som får registreras. I övrigt bör personuppgiftslagen tillämpas för behandlingen av personuppgifter i registret. Detta bör gälla även beträffande när uppgifter skall av-identifieras eller utplånas ur registret. Några ytterligare bestämmelser om gallring är därmed inte nödvändiga.

6.1.6 Handläggning av stöd och ersättningar

<p>Regeringens bedömning: Sametinget bör överta förvaltningen av anslaget 45:1 <i>Främjande av rennäringen</i> och Statens jordbruksverks uppgifter i enlighet med det befintliga regelverk som reglerar anslaget. Sametinget bör överta Jordbruksverkets arbetsuppgifter när det gäller bygdemedel.</p>

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. De företrädare för samiska intressen som yttrat sig är överlag positiva. Flera remissinstanser har synpunkter på innehållet i de stödordningar som flyttas över, bl.a. beträffande rennäringens katastrofskadeskydd. *Länsstyrelsen i Jämtlands län*, *Statens jordbruksverk* och *Arjeplogs kommun*, konstaterar att en närmare analys och förslag om den framtida utformningen av stöden saknas i kommitténs betänkande. *Samernas utbildningscentrum* anser att

staten bör ta hela ansvaret för skolans ekonomi samt att statsanslaget skall kanaliseras via Sametinget. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* avstyrker att annat än själva medelsadministrationen flyttas till Sametinget. *Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län* instämmer i kommitténs förslag till mål för stödet till rennäringen, men anser att det är viktigt att långsiktiga målsättningar om optimalt betesutnyttjande och hållbar utveckling betonas. *Sametinget* anser att särskilda stödmål som inriktar sig på samiska ungdomar, samiska kvinnor samt äldre samer bör övervägas och att stödformer bör utvecklas för andra samiska näringar. *Sveriges lantbruksuniversitet* anser att behovet av stöd för enskilda skogsägare också bör beaktas. *Svenska Samernas Riksförbund (SSR)* påpekar att såväl förändring av stödformer som administrationen måste ske i ett fast regelverk och att det måste finnas utvecklade former för de överläggningar som i framtiden skall hållas mellan Sametinget och näringens företrädare. *Pajala kommun* föreslår att Länsstyrelsen i Norrbottens län skall administrera alla stöd och ersättningar till koncessionssamebyarna. När det gäller förslaget om att ansvaret för hanteringen av bygdemedel som används för främjande av rennäringen skall flyttas från Jordbruksverket till Sametinget anser *Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Jordbruksverket* och *Bergs kommun* att länsstyrelsen, i egenskap av regional rennäringensmyndighet, skall ha beslutanderätten över bygdemedlen. *Föreningen för Jämtlands fjällbygd* anser att ansökningar ur bygdemedel för rennäringensändamål skall behandlas lika med övriga ansökningar. *Sametinget* tillstyrker dock förslaget. *SSR* vill uppmärksamma möjligheten att använda bygdemedel som nationell medfinansiering av EU-projekt.

Skälen för regeringens bedömning: Stödet till rennäringen och andra samiska näringar utgår i dag i form av dels helt nationella stöd, dels genom stöd som medfinansieras av EU genom olika program inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och regionalpolitiken. Vissa av stöden administreras redan i dag av Sametinget. Detta gäller i dag insatsområdet för samerna inom mål 1. Sametinget administrerar vidare rovdjursersättningarna enligt viltskadeförordningen (2001:724) och delar av medlen ur Samefonden enligt bestämmelser i rennäringensförordningen. I rennäringensförordningen regleras även stöd för att främja rennäringens rationalisering, liksom katastrofskadeskydd som utgår av anslaget 45:1 *Främjande av rennäringen*.

Kommittén föreslår att mål för stödgivningen till rennäringen skall ställas upp och att stöden till rennäringen bör utgå från en helhetssyn på de samiska näringarna. De mål som föreslås för stödgivningen är att stöd bör främja samernas egna strävanden att utveckla sin näring, främja ett optimalt betesutnyttjande, förbättra det ekonomiska resultatet inom renskötseln samt främja en hållbar utveckling av fjällen och renskötselområdet i övrigt med beaktande av natur- och kulturmiljövärden.

Regeringen instämmer i att det är lämpligt att de mål som kommittén föreslår används som utgångspunkter för stödhanteringen. Vi anser också, liksom kommittén, att det är viktigt att initiativ från näringen tas tillvara när staten finansierar olika typer av projekt. Det är vidare naturligt att stöden skall ligga i linje med de utgångspunkter för rennäringenspolitiken som behandlats i avsnitt 5.

Det är som kommittén påpekar lämpligt att stöden så långt det är möjligt administreras av samma myndighet. Stöden bör vidare utformas på så sätt att samerna själva får ett stort inflytande över stöd-användningen. Detta möjliggörs genom att ansvaret för administrationen av stöden så långt det är möjligt flyttas över till Sametinget. Likaså bör Sametinget överta den föreskriftsrätt som Naturvårdsverket i dag har enligt viltskadeförordningen (2001:724) vad gäller bidrag och ersättningar inom renskötselområdet. Genom att ansvaret för administrationen av stöden koncentreras till en myndighet bör stödhanteringen vidare kunna samordnas och förenklas.

Rennäringen får även del av andra stöd än de som särskilt riktas till denna näring, t.ex. startstöd och andra stöd inom ramen för det svenska Miljö- och landsbygdsprogrammet. Beslutsfattandet beträffande samma stödform bör som huvudregel inte splittras på olika beslutsfattare. Rennäringsutövare bör vidare söka sådana stöd under samma förutsättningar som andra. Ansvaret för stöd som inte enbart riktar sig till rennäringen och andra samiska näringar bör därför inte överflyttas till Sametinget.

Särskilt angående anslaget 45:1 Främjande av rennäringen

Som anges i budgetpropositionen för år 2006, prop. 2005/06:1, belastas anslaget 45:1 *Främjande av rennäringen* av utgifter för följande ändamål.

– Underhåll eller rivning av vissa riksgränsstängsel och renskötsel-anläggningar för vilka staten har underhållsansvaret. Medlen anvisas till Statens jordbruksverk som i beslut fördelar ramar till berörda länsstyrelser.

– Statens del av kostnaderna för redovisning av markanvändningen, riksintressen och marker som är värdefulla eller känsliga för renskötseln, eller för natur- och kulturmiljövården. Även dessa medel fördelas av Jordbruksverket som ramar till länsstyrelserna. Pengarna används av länsstyrelserna för att i samarbete med samebyarna redovisa rennäringsens markanvändning. Av dessa medel finansieras t.ex. arbetet med databasen Ren2000, som vi återkommer till i avsnitt 6.1.7.

– Utveckling av företagsregistret för rennäringen.

– Pristöd till rennäringen enligt förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött. Enligt dagens förordning beslutar Jordbruksverket om vilka stödformer pristillägget skall användas till efter överläggning med Sametinget. Frågor om pristillägg prövas av Jordbruksverket, som också meddelar närmare föreskrifter för tillämpningen av förordningen. Vid utbetalningen biträds, enligt förordningen, Jordbruksverket av länsstyrelsen.

– Ersättning enligt förordningen (1994:246) om ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobylyolyckan. Även frågor om denna ersättning prövas av Jordbruksverket, eller efter verkets bemyndigande av länsstyrelsen. Jordbruksverket får också meddela ytterligare föreskrifter om ersättning enligt förordningen.

– Kostnader för medling m.m., enligt ett särskilt förfarande, i tvister mellan samebyar och jordbrukare när det gäller konflikter på grund av renbetning på åkermark, och

– Övriga åtgärder för främjande av rennäringen. Dessa beslutas efter överläggningar mellan Jordbruksverket och Sametinget och kan avse t.ex. samfinansiering av EU-projekt för utveckling av rennäringen.

De stöd som belastar anslaget *Främjande av rennäringen* är i huvudsak sådana som enbart riktas till rennäringen, vilket talar för att anslaget bör överlämnas till Sametinget att besluta om. Utnyttjandet av stöden styrs dock till stor del av regeringsförfordningar och flera av stöden har godtagits av EU-kommissionen ur statsstödssynpunkt i enlighet med det svenska anslutningsfördraget till EU. En ändring av stöden måste därmed utformas i enlighet med EU:s regelverk och godkännas av EG-kommissionen innan de betalas ut. Frågan om Sametinget kan ges ett större inflytande över hur medlen får användas måste därför utredas närmare. Tills vidare bör därmed Sametinget överta Jordbruksverkets förvaltningsansvar och föreskriftsrätt för samtliga dessa stödformer i enlighet med det befintliga regelverket.

Bygdemedel

Bygdeavgifter regleras i 6 kap. 1–4 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Den som har tillstånd till vattenverksamhet skall betala en årlig bygdeavgift, som bestäms av miljödomstolen, om verksamheten innebär drift av vattenkraftverk, vattenreglering som avser års- eller flerårsreglering, vattenöverledning för något annat ändamål än kraftändamål, eller ytvattentäkt. Bygdeavgifternas syfte är att förebygga, minska eller gottgöra för skador som vattenverksamheten medför och att tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs. Bygdeavgiften betalas före varje kalenderårs utgång till länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen bedrivs.

Den närmare regleringen av bygdeavgifterna finns i förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter. Av 8 § i denna förordning framgår att avgiftsmedel för allmänna ändamål skall användas till investeringar för ändamål som främjar näringsliv eller service i bygden eller annars är till nytta för denna. Medel till investeringar kan lämnas som lån eller bidrag. Enligt 9 § i förordningen görs ansökan om lån eller bidrag hos länsstyrelsen i det län där medlen skall användas. Om ansökan gäller lån eller bidrag till främjande av rennäringen skall länsstyrelsen med eget yttrande överlämna ärendet till Jordbruksverket för avgörande. Storleken av de medel som skall stå till Jordbruksverkets omedelbara förfogande för främjande av rennäringen fastställs för varje år i samråd mellan Jordbruksverket och länsstyrelsen. Om myndigheterna inte kan enas om storleken av dessa medel eller om behov av ytterligare medel uppkommer vid prövningen av en ansökan avgörs frågan av regeringen.

Bygdeavgifter har enligt kommittén de senaste åren använts t.ex. för investeringar i slakterier, inköp av vågar, inköp av GIS-utrustning, investeringar i stängsel m.m. Bygdeavgifter har även använts som nationell medfinansiering av EU-projekt.

Kommittén föreslår att ansvaret för att i samråd med länsstyrelsen fastställa storleken av de medel som skall stå till omedelbart förfogande för att främja rennäringen skall överföras från Jordbruksverket till Sametinget samt att beslut i enskilda ärenden om ansökan avser lån eller bidrag till rennäringen skall fattas av Sametinget i stället för av

Jordbruksverket. Regeringen instämmer i att detta är en uppgift som bör beslutas av samerna själva. Regeringen avser därför att göra en ändring av förordningen (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter i enlighet med kommitténs förslag.

6.1.7 Sametinget som central förvaltningsmyndighet i frågor som rör rennäringen och Sametingets roll i samhällsplaneringen

Regeringens bedömning: Sametinget bör överta Statens jordbruksverks uppgift att vara central förvaltningsmyndighet för rennäringsspörsmål samt Jordbruksverkets bemyndiganden att meddela föreskrifter om renräkning, renlängd, företagsregister för rennäringen och om den hänsyn som vid renskötsel skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen.

Sametinget bör överta huvudansvaret för databasen Ren2000 och föra företagsregistret för rennäringen.

Någon bestämmelse om en generell skyldighet för andra myndigheter att höra Sametinget i frågor som rör samiska förhållanden bör inte införas i sametingslagen.

Några bestämmelser om att länsstyrelsen alltid skall höra Sametinget innan beslut fattas angående förlängning av vinterbetestiden eller i annat fall bör inte införas.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Kommittén föreslår att Sametinget skall vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen och överta Statens jordbruksverks samtliga uppgifter i detta hänseende. Kommittén föreslår också att Sametingets medverkan i samhällsplaneringen skall stärkas genom att Sametinget får ansvar för den databas som finns med uppgifter om markanvändningen i renbetesområdet och genom att regeringen föreskriver att länsstyrelsen skall vara skyldig att inhämta yttrande från Sametinget innan länsstyrelsen beslutar eller yttrar sig i ärenden som rör markplaneringen. Kommittén föreslår även att en bestämmelse om att länsstyrelsen alltid skall höra Sametinget innan beslut angående förlängning av vinterbetestiden fattas skall införas.

Remissinstanserna: Som redogjorts för och bemötts i avsnitt 6 är flertalet remissinstanser allmänt kritiska mot att ge Sametinget utökade uppgifter. *Sametinget*, *Renägarförbundet* och *Svenska Samernas Riksförbund* tillstyrker dock förslagen om att Sametinget skall vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen och att Sametingets roll i samhällsplaneringen skall stärkas. *Statens jordbruksverk* anför i sitt remissvar över Sametingsutredningens betänkande att det är tveksamt om det är förenligt med syftet för ett riksintresse att Sametinget, som företrädare för såväl rennäringen som samerna, också kan företräda det nationella perspektivet och vara den som definierar riksintresset. *Jordbruksverket* föreslår i stället att Sametinget skall höras som remissinstans i frågor om rennäringens riksintressen. *Svenska Jägareförbundet* menar att Jordbruksverket även i framtiden skall vara övergripande sektorsmyndighet för rennäringen. *Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län* liksom *Jordbruksverket* instämmer i

att samerna själva bör ta större ansvar för tillhandahållandet av samhälls- och planeringsdata och menar att kommunikationen mellan Sametinget, länsstyrelserna och Jordbruksverket allmänt sett behöver förbättras. Dessa remissinstanser anser att övertagandet av ansvaret bör ske stegvis och att det kan krävas någon form av regional organisation. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* menar att kommittén inte tillräckligt uppmärksammat vare sig den kommunala rollen eller markanvändningsfrågor gentemot andra näringar än skogsbruket. När det gäller förslaget att länsstyrelsen skall höra Sametinget menar *Bodens kommun* att de negativa konsekvenserna för den kommunala planeringen och planberedskapen kan bli stora om förslaget genomförs. Bl.a. *Kiruna* och *Luleå kommuner* menar att förslaget är ofullständigt då det t.ex. inte framgår hur stor tyngd Sametingets yttrande skall ha i t.ex. enskilda tillståndsärenden. Liknande synpunkter framförs av *Lantbrukarnas Riksförbund*, som avvisar tanken på att Sametinget skall ges en mer dominant ställning i markanvändningsfrågor inom renkötselområdet än andra remissorgan.

Sametingsutredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Är i huvudsak positiva. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att intressekonflikter mellan samer och andra måste lösas på lokal och regional nivå i enskilda ärenden och att Sametingets roll som remissinstans snarare bör ske på nationell nivå vid lagstiftningsarbete och liknande. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* konstaterar att ett skäl till försummelser i hörandet av Sametinget varit att det finns osäkerhet kring vilka frågor som skall inrymmas i sfären samiska frågor. Flera remissinstanser påpekar att Sametinget hittills gett samhällsplaneringsfrågorna låg prioritet.

Skälen för regeringens bedömning: Som anmärkts inledningsvis i avsnitt 4 är Jordbruksverket central förvaltningsmyndighet inom bl.a. rennäringens område. Utöver verksförordningens (1995:1322) bestämmelser om samrådsskyldighet med andra myndigheter innan föreskrifter antas och förvaltningslagens bestämmelser om samråd med andra myndigheter finns det inte några uttryckliga bestämmelser som garanterar samiskt inflytande i Jordbruksverkets beslutsfattande.

Rennäringspolitiska kommittén föreslår att samernas inflytande över frågor som berör dem bör stärkas även när det gäller centrala förvaltningsfrågor. Detta bör enligt kommittén ske genom att Sametinget övertar Jordbruksverkets uppgift att vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen. Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att samernas inflytande över centrala förvaltningsfrågor som rör dem bör stärkas. Det är inte lämpligt att detta sker genom att samer deltar i Jordbruksverkets beslutsprocess. Uppgiften att vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen bör i stället flyttas över till Sametinget. Sametinget kommer därför att hädanefter vara den myndighet som skall följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom näringen samt bistå regeringen och medverka i det internationella arbetet med rennäringens frågor.

När Sametinget blir central förvaltningsmyndighet för rennäringen är det naturligt att Sametinget tar över ansvaret för databasen Ren2000. Ren2000 är en databas som innehåller geografisk kartinformation om

rennäringens markanvändning. Den ägs och förvaltas i dag av Jordbruksverket, Sametinget samt länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Den fysiska databasen finns på länsstyrelsen i Norrbottens län. Databasen är även tillgänglig via Internet. Den praktiska skötseln av Ren2000 sköts av Rendatagruppen, vari ingår representanter från de berörda länsstyrelserna. Databasen och Rendatagruppen finansieras med medel ur anslaget 45:1 *Främjande av rennäringen*. Varje länsstyrelse ansvarar för att producera och tillhandahålla den geografiska information som skall ligga i databasen. Det är t.ex. kartor över samebyarnas fastställda gränser, flyttleder, anläggningar och områden av riksintresse för rennäringen. Rendatagruppen arbetar även med s.k. omvärldsfaktorer. Dessa består av kartdata över konkurrerande markanvändning inom samebyarna, t.ex. grustäcker, vägar, gruvor och vindkraftverk. Där ingår även annan kartinformation som t.ex. snödjup och rovdjurstryck. Uppdraget att sammanställa omvärldsfaktorer har tilldelats Rendatagruppen genom länsstyrelsernas inblandning i Projekt Renbruksplan.

Databasen Ren2000 är för närvarande det viktigaste verktyget för att sprida information om rennäringens markanvändning. Arbetet med Ren2000 är inte avslutat. Teknikutvecklingen inom geografiska informationssystem, GIS, samt IT-teknologin är ständigt pågående och uppdateringar kommer kontinuerligt att krävas.

Jordbruksverket påpekar bl.a. att ett överflyttande av uppgiften att vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen innebär att Sametinget kommer att överta Jordbruksverkets ansvar för utpekande av de områden som anses vara av riksintresse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Mot bakgrund bl.a. av den information Sametinget kommer att ha tillgång till genom databasen kommer Sametinget enligt vår uppfattning att vara den myndighet som är bäst lämpad att peka ut vilka områden som kan anses vara av riksintresse för rennäringen.

Jordbruksverket har genom rennäringens förordning bemyndigats att meddela föreskrifter bl.a. om den hänsyn som skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen, om hur renräkning skall genomföras, om hur renlängd skall upprättas samt om företagsregistret för rennäringen. När Jordbruksverket inte längre skall handha rennäringens frågor framstår det som naturligt att även föreskriftsrätten i dessa delar flyttas över till Sametinget. Förutom föreskrifterna om företagsregistret berör nu nämnda föreskrifter dock i viss mån även andra än samer. I avsnitt 6.2 föreslår vi därför att tillsynen över att föreskrifterna efterlevs även fortsättningsvis skall utövas av länsstyrelserna. Ett överförande av föreskriftsrätten medför inte att Sametinget kommer att utöva någon myndighetsutövning enligt föreskrifterna i enskilda fall. Regeringen ser därför inte något hinder mot att flytta över föreskriftsrätten till Sametinget.

När Sametinget blir central förvaltningsmyndighet för rennäringens frågor bör tinget vidare överta ansvaret för det företagsregister för rennäringen som enligt 68 § rennäringens lag jämförd med 12 § rennäringens förordning i dag skall föras och förvaras hos Jordbruksverket.

Bland Sametingets uppgifter ingår enligt 2 kap. 1 § 4 sametingslagen att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten. Sametinget har tidigare framfört att man i flera fall inte beretts

tillfälle att yttra sig i ärenden som rör samerna och som handläggs av andra myndigheter. Sametingsutredningen har därför sett över frågan om Sametingets medverkan i samhällsplaneringen ytterligare kan förstärkas. Enligt utredningen tillgodoses Sametingets roll i samhällsplaneringen bäst genom att myndigheter i speciallagstiftningen åläggs att inhämta yttrande från Sametinget i de konkreta frågor som på förhand bedömts vara relevanta. En alltför långtgående skyldighet för andra myndigheter att inhämta yttrande från Sametinget skulle nämligen innebära ett merarbete både för den inhämtande myndigheten och för Sametinget. Det kan befaras att detta arbete inte alltid skulle vara proportionerligt i förhållande till frågornas vikt. Ett slentrianmässigt inhämtande av Sametingets yttrande i många frågor skulle också kunna medföra en risk för att värdet av ett sådant yttrande urholkades.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning av att en bestämmelse om en allmän skyldighet för andra myndigheter att höra Sametinget skulle föra för långt. Enligt 7 § förvaltningslagen skall alla myndigheter som faller inom lagens tillämpningsområde vidare beakta möjligheten att själv inhämta yttranden från andra myndigheter om sådana behövs. Enligt 6 § samma lag skall myndigheterna också lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten. I fråga om myndigheternas skyldighet att lämna varandra uppgifter gäller vidare 15 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100). Andra myndigheter har således redan en allmän skyldighet enligt förvaltningslagen att inhämta de yttranden som behövs vid handläggning av ärenden. Regeringen har vidare möjlighet att föreskriva särskilt om en sådan skyldighet inom ramen för regeringens restkompetens. Det är därför mindre lämpligt att i lag särskilt ange i vilka fall yttranden skall inhämtas. Kommitténs förslag om att bestämmelser skall införas om att länsstyrelsen alltid skall höra Sametinget innan beslut angående förlängning av vinterbetestiden fattas bör därför inte genomföras.

För att Sametinget skall få kännedom om planerade åtgärder föreslår Rennäringspolitiska kommittén vidare att länsstyrelsen, som företräder statens intressen i frågor om markplanering enligt miljöbalken och enligt plan- och bygglagen, skall bereda Sametinget tillfälle att yttra sig i samband med att den får in ett ärende angående markanvändning i renskötselområdet. Enligt regeringens uppfattning kan det dock förutsättas att länsstyrelsen i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen kommer att inhämta Sametingets yttrande i fall då rennäringens intressen berörs. Likaså förutsätter regeringen att samarbetet beträffande uppdateringar av databasen Ren2000 kommer att fortsätta. Någon särskild lagreglering i detta avseende är därför inte nödvändig.

6.2 Övriga förslag angående Sametingets uppgifter

<p>Regeringens bedömning: Frågor som rör markanvändningen i renskötselområdet bör alltså hanteras av länsstyrelsen. Länsstyrelserna skall således alltså bestämma det högsta renantal som får hållas på bete inom samebys betesområde samt utöva tillsyn vid renräkning, över att renlängd upprättas och över att samebyarna tar</p>

den hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen som föreskrivs.

Någon bestämmelse om att samebyarna skall upprätta betesmarksredovisning bör inte införas i rennäringslagen.

Frågan om upphörande av Styrelsen för samefonden, om fondens överförande till Sametinget samt om fondens inkomster bör behandlas i särskild ordning.

Frågor kring de miljöstödet inom ramen för EU:s jordbrukspolitik som särskilt avser rennäringen bör bedömas i samband med övervägandena kring kommande landsbygdsutvecklingsprogram.

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Kommittén föreslår att Sametinget skall överta länsstyrelsens uppgift att fastställa högsta renantal, de tillsynsuppgifter länsstyrelsen har vid renräkning och upprättande av renlängd samt uppgiften att utöva tillsyn över att rennäringen tar hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och till andra allmänna intressen. Kommittén föreslår vidare att en ny bestämmelse införs enligt vilken samebyarna skall upprätta en redovisning som anger tillståndet för betesmarkerna och vilka natur- och kulturmiljövärden som finns i området samt redovisa detta för tillsynsmyndigheten. Kommittén föreslår också bl.a. att Styrelsen för samefonden skall upphöra och fonden överförs till Sametinget samt att samtliga intrångsersättningar bör tillfalla berörd sameby och inte som nu delas mellan samebyn och samefonden. Kommittén föreslår dessutom att Sametinget skall bli central tillsynsmyndighet för de miljöstödet inom ramen för EU:s jordbrukspolitik som riktar sig särskilt till rennäringen.

Remissinstanserna: Som anges i avsnitt 6 är ett stort antal remissinstanser kritiska till att till Sametinget överlämna uppgifter som rör även andra markanvändare. Ett antal remissinstanser, t.ex. *Naturvårdsverket*, *Lantbrukarnas Riksförbund* och *Skogsindustrierna* avstyrker därför förslagen om att Sametinget skall utöva tillsyn över att bestämmelser som rör förvaltningen av betesresurserna efterlevs. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* påtalar t.ex. att frågor om renantal och kontroll av renräkningar ofta har en koppling till tvister med markägare, ortsbefolkning eller trafikanter. Flera av de remissinstanser som representerar samiska intressen menar att bestämmelsen om högsta tillåtna renantal åtminstone på sikt bör upphävas. Några remissinstanser, t.ex. *Skogsstyrelsen*, stöder förslaget om betesmarksredovisning. *Sametinget* påtalar dock att samebyarna måste ges ekonomiska resurser för att kunna uppfylla kravet i bestämmelsen. Förslaget i den del det rör Samefonden och dess medel har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna. Flera remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Västerbottens län* påtalar att Samefonden även finansierar underhållet av vissa anläggningar som ägs av staten och att underhållsansvaret för dessa först bör utredas. Flera remissinstanser tillstyrker dock förslaget om att intrångsersättningar i sin helhet skall tillfalla samebyarna. Remissinstanserna lämnar överlag förslaget beträffande överflyttande av miljöstödet utan någon kommentar. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser dock att handläggningen av miljöstödet för kulturmiljöer inom renskötselområdet även i fortsättningen bör ligga på länsstyrelserna

Skälen för regeringens bedömning

Tillsyn över förvaltningen av betesresursen

Tillsynen över att bestämmelserna i rennäringslagen respekteras utövas i dag av länsstyrelserna. När det gäller förhållanden som rör markanvändningen sker detta dels genom bestämmelserna om högsta renantal, dels genom bestämmelserna om tillsyn över att den hänsyn rennäringen skall visa andra intressen iakttas.

I rennäringslagen finns flera bestämmelser om hur renantalet skall bestämmas och kontrolleras. Enligt 15 § andra stycket rennäringslagen bestämmer länsstyrelsen det högsta antal renar som får hållas på bete inom byns betesområde. Länsstyrelsen kan vidare enligt 15 § tredje stycket förordna om inskränkningar i betesrätten om det behövs för att bevara renbetet eller i övrigt främja renskötseln. Om samebyn bryter mot ett sådant beslut får länsstyrelsen vid vite förelägga samebyn att följa beslutet. Enligt 35 § kan samebyn bestämma hur många renar en medlem högst får inneha eller meddela andra föreskrifter om innehavet. Har byn gjort detta får länsstyrelsen även rikta ett föreläggande att minska antalet renar mot en medlem som inte följer samebyns beslut. Räkning av samebyns renar skall enligt 66 § ske årligen vid ungefär samma tidpunkt. Länsstyrelsen kan dock på samebys begäran medge att räkningen får ske med större tidsmellanrum. Länsstyrelsen kan vidare på medlems begäran under vissa förutsättningar besluta om extra renräkning. Enligt 68 § skall renlängd upprättas på grundval av renräkningen. Renlängden fastställs av bystämman som även kan besluta om rättelser av renlängden. Länsstyrelsen får vid vite förelägga en sameby att genomföra renräkning samt att upprätta och fastställa renlängd.

Beslut om högsta renantal enligt bestämmelsen i 15 § rennäringslagen har fattats av länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län. I Norrbottens län framgår samebyarnas renantal allttjämt av byordningar från 1940-talet, vilka utfärdats av länsstyrelsen enligt äldre bestämmelser. Enligt vad som framgår av förarbetsuttalanden till nuvarande bestämmelser (prop. 1992/93:32 s. 111 f) bör det högsta renantalet bestämmas mot bakgrund av en renbetesinventering. Betesinventeringen kan dock endast grovt ange hur många renar som långsiktigt kan hållas. Uppgifter om hur många renar som tidigare betat inom byns område samt om djurens ålder och vikt bör också ingå i beslutsunderlaget, liksom faktorer av betydelse för djurskyddet som risken för svält. Det måste även beaktas att även andra näringar skall kunna bedrivas inom renskötselområdet, t.ex. skogsbruk. Det högsta renantalet måste t.ex. anpassas till den varierande tillgång på bete som normala avverkningar kan antas medföra.

Några remissinstanser anser att bestämmelserna om högsta renantal bör upphävas. Det finns dock som kommittén påpekar ett behov ur såväl produktions- som miljösynpunkt att kunna övervaka utnyttjandet av renbetet. Renantalet har, som vi berör i avsnitt 5, bl.a. betydelse för betesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga och naturmiljön samt för annan markanvändning. För att ett uthålligt nyttjande av betesresurserna inte skall äventyras finns det således allttjämt ett behov av att kunna begränsa antalet renar i förhållande till vad de naturgivna förutsätt-

ningarna för bete medger. Bestämmelserna om högsta renantal bör därför även enligt regeringens mening finnas kvar.

Beslut om högsta renantal grundas på betets tillstånd och tillgänglig kunskap vid en viss tidpunkt medan förhållandena i naturen ständigt förändras. Bl.a. mot denna bakgrund förespråkar kommittén att ett nytt system för förvaltningen av betesresurserna och fastställande av högsta renantal införs. Enligt förslaget skall samebyarna upprätta en redovisning över tillståndet för sina betesmarker och över vilka natur- och kulturmiljövärden som finns i området. Närmare föreskrifter om redovisningen föreslås meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer, dvs. Sametinget. Betesmarksredovisningen tillsammans med annan information skall ligga till grund för beslut om högsta renantal och för tillsyn. Enligt kommitténs förslag bör Sametinget även överta länsstyrelsernas arbetsuppgifter vid renräkning och fastställande av renlängd.

Regeringen instämmer i att det är angeläget att högsta tillåtna renantal bestäms med utgångspunkt i de aktuella förhållandena. Att införa ett system där samebyarna blir skyldiga att upprätta betesmarksredovisning skulle dock som *Sametinget* påpekat innebära ett behov för samebyarna av medel för att kunna utföra denna uppgift. Det kan vidare ifrågasättas om samebyarna generellt sett har de samlade kunskaper som krävs för att kunna upprätta tillförlitliga sådana redovisningar. Till detta kommer att det redan finns visst underlag bl.a. i form av den databas som vi berört i avsnitt 6.1.7. Enligt dagens bestämmelser finns det möjlighet för länsstyrelserna att ompröva sina beslut enligt 15 § rennäringslagen vid ändrade förhållanden. Regeringen förutsätter att detta sker vid behov så att bestämmelsen i 15 § rennäringslagen respekteras. Mot bakgrund av vad som nu anförts finner regeringen således att kommitténs förslag i denna del inte bör genomföras.

När det sedan gäller kommitténs förslag om att bestämmelsen om extra renräkning på samebymedlems begäran bör upphävas konstaterar regeringen att denna bestämmelse är avsedd att skydda enskilda renägares intressen i förhållande till samebyns. Enligt vår uppfattning är de skäl kommittén framfört för att bestämmelsen skall upphävas inte tillräckliga för att göra avkall på detta skydd.

Det finns även bestämmelser i rennäringslagen om den hänsyn rennäringen skall ta till andra intressen. När det gäller hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen anges i 65 a § rennäringslagen att rennäringen skall bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Länsstyrelsen utövar i dag tillsyn över att bestämmelsen och de föreskrifter som meddelats med stöd av bestämmelsen efterlevs. Länsstyrelsen får därvid i första hand lämna råd och annars meddela de förelägganden eller förbud som krävs för att bestämmelserna skall efterlevas. Förelägganden eller förbud får förenas med vite. Den som underlåter att följa ett föreläggande eller bryter mot ett förbud kan dömas till böter.

Enligt kommittén skall Sametinget överta länsstyrelsens uppgift att vara tillsynsmyndighet över att den hänsyn som framgår av lagstiftningen verkligen tas, över att renräkning görs och över att renlängd upprättas.

Motivet för kommitténs bedömning i denna del är att Sametinget som central förvaltningsmyndighet för rennäringen även får ansvar för att överföra de miljömål som formuleras till sektorsmål och åtgärdsprogram. Ur denna aspekt framstår det enligt kommittén som rimligt att Sametinget även får ansvaret för tillsynen gentemot enskilda samebyar.

Som påtalats av *Länsstyrelsen i Jämtlands län* har frågor om renantal och kontroll av renräkningar ofta en koppling till tvister med markägare, ortsbefolkning och andra markanvändare. Likaså kan naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen komma i konflikt med rennäringens intressen. Mot bakgrund härav och av vad som anförts inledningsvis i avsnitt 6 samt av att Sametinget saknar tillsynsorganisation bör inte dessa uppgifter för närvarande överföras till Sametinget.

Samefonden

Samefonden har till ändamål att med befintliga medel främja och stödja den samiska kulturen och samiska organisationer samt att främja rennäringens rationalisering. Fondens inkomster består huvudsakligen av ersättningar för upplåtelser på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen i Jämtlands län. Avgifterna för upplåtelseerna fördelas enligt 34 § rennäringlagen mellan Samefonden och den sameby som berörs av upplåtelsen. Fonden administreras av Styrelsen för samefonden, som är en myndighet. Styrelsen består av sex ledamöter som utses av regeringen för högst tre år. Tre av ledamöterna utses efter förslag från Sametinget. Fondens medel förvaltas av Kammarkollegiet och regeringen beslutar varje år det högsta sammanlagda belopp som får lämnas ur samefonden.

Bidrag ur fonden får lämnas för inköp eller arrende av mark för renskötsel, för rennäringens rationalisering och andra åtgärder till främjande av rennäringen samt för främjande av den samiska kulturen och samiska organisationer. Styrelsen för samefonden beslutar om bidrag för ändamål som avser inköp eller arrende av mark för renskötsel samt för ändamål som avser rennäringens rationalisering och andra åtgärder till främjande av rennäringen. Sametinget beslutar å sin sida om bidrag för ändamål som främjar den samiska kulturen och samiska organisationer.

Kommittén föreslår att Styrelsen för samefonden skall upphöra och fonden överföras till Sametinget. Kommittén föreslår vidare att de medel som tillkommit fonden i form av intrångsersättningar fortsättningsvis i sin helhet skall tillfalla berörd sameby. Eftersom samefonden består av medel som har tillkommit samerna som folkgrupp är det enligt kommitténs uppfattning naturligt att det samiska inflytandet över fonden ökar.

Även regeringen anser att samernas inflytande över fonden bör vara stort. Samefonden finansierar dock i dag underhållet av ett antal renskötselanläggningar som staten äger eller är huvudman för. Enligt regeringens uppfattning bör inte fondens medel minskas eller medlen i övrigt överföras till Sametinget förrän frågan om ansvaret för dessa anläggningar har lösts. Denna fråga bör utredas i särskild ordning. Det inflytande som samerna har i dag över medelsanvändningen genom representationen i Styrelsen för samefonden och genom att viss

medelstilldelning redan beslutas av Sametinget får enligt vår uppfattning tills vidare anses vara tillräckligt.

Miljöersättningar enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet

Kommittén föreslår att administrationen av det särskilda miljöstödet för rennäringen inom ramen för det svenska miljö- och landsbygdsprogrammet flyttas över till Sametinget. Enligt det nuvarande programmet lämnas stöd till rennäringen bl.a. i form av stöd för bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer i renskötselområdet. Stödet beviljas i dag av länsstyrelsen, men betalas ut av Jordbruksverket efter att verket kontrollerat att besluten överensstämmer med EG:s regler på området. EG:s regelverk innehåller även bestämmelser om fältkontroller, vilka för närvarande genomförs av länsstyrelserna. Den nuvarande programperioden löper ut den 31 december 2006.

Rådet beslutade i september 2005 om en ny förordning om stöd för landsbygdsutveckling (rådets förordning (EG) nr 1698/2005 av den 20 september 2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU), EUT L 277, 21.10.2005, s. 1). För närvarande pågår inom Regeringskansliet ett arbete att ta fram ett nytt program med utgångspunkt i den nya rådsförordningen och de tillämpningsförfordningar som EU-kommissionen kommer att anta inom kort. Det nya programmet kommer att gälla från och med den 1 januari 2007. Det är ännu ovisst på vilket sätt stöd enligt denna förordning kommer att komma rennäringen och andra samiska näringar till del. Mot denna bakgrund är det för tidigt att behandla ändringar beträffande ansvaret för administrationen av stödet.

6.3 Övriga förslag till ändringar av den statliga rennäringens administrationen

<p>Regeringens bedömning: Kommitténs förslag om överflyttande av uppgifter från Statens jordbruksverk till länsstyrelserna och om ändringar i länsstyrelsernas organisation bör inte genomföras.</p>

Rennäringspolitiska kommitténs förslag: Kommittén föreslår att länsstyrelserna skall överta de frågor om markförvaltning som inte skall prövas av regeringen från Statens jordbruksverk, t.ex. frågor om upplåtelse i fjällområdet och jaktfrågor. Kommittén föreslår också en del organisatoriska förändringar beträffande länsstyrelsernas handläggning av frågor som rör samiska intressen. Kommittén föreslår härutöver att samer skall få större inflytande i beslutsprocessen inom skogsvårdsorganisationen och inom de övriga statliga myndigheter som beslutar i frågor som rör samiska intressen genom att handläggare med samiskt ursprung bör anställas. Slutligen föreslås att regeringen skall inrätta en särskild enhet inom regeringskansliet för alla samefrågor och att en minister skall vara ansvarig för samtliga same- och rennäringensfrågor.

Remissinstanserna: Förslaget om att uppgifter skall överflyttas från Statens jordbruksverk till länsstyrelserna har endast kommenterats av *Kiruna kommun*, som tillstyrker förslaget. *Länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län* ställer sig positiva till förslagen om ökat lokalt inflytande vid fjällförvaltningen men menar att det ökade inflytandet bör införas etappvis och på prov. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* tillstyrker att Fjälldelegationen bör ha en samisk representant och påtalar att man redan gett rennärlingsdelegationen utökade uppgifter. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att frågan om rennärlingsdelegationernas uppgifter skall utökas bör utredas ytterligare och att länsstyrelsen bör kunna överväga att i sin arbetsordning tillföra rennärlingsdelegationerna ytterligare beslutsfunktioner. Även *Gällivare kommun* tillstyrker förslagen om ett ökat samiskt inflytande i fjällförvaltningen och ett tydligare uppdrag för rennärlingsdelegationerna. *Riksantikvarieämbetet* avstyrker förslaget om att rennärlingsdelegationerna skall få fatta beslut enligt lagen (1988:950) om kulturminnen. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* har inte något att erinra mot att rennärlingsdelegationen får ta ställning i alla principiella frågor som gäller fjällområdet, men påtalar att förslaget måste samordnas med andra förslag beträffande länsstyrelsens organisation. Denna länsstyrelse, liksom *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, avstyrker förslaget om ändring i Fjälldelegationens sammansättning och menar att den föreslagna förändringen skulle göra att Fjälldelegationens syfte förfelades. Bl.a. *Skogsstyrelsen* och *Skogsvårdsstyrelsen Dalarna-Gävleborg* avstyrker förslaget om att sameer skall anställas för handläggning av ärenden där skogsägarintressen och renägarintressen står emot varandra och anser att det samiska inflytandet bör ske på annat sätt, t.ex. genom att samiska representanter tillsätts i styrelserna i de nordliga skogsvårdsstyrelserna. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* och *Statens jordbruksverk* menar att en medlem från den sameby som beslutet berör i stället kan adjungeras vid myndigheten då ett beslut som rör samebyn skall fattas. *Riksantikvarieämbetet* avstyrker förslaget om att en samisk ledamot skall tillsättas i ämbetets styrelse då styrelsen inte är utsedd för att företräda skilda intressen i samhället. *Sametinget, Svenska Samernas Riksförbund* och *Renägarförbundet* tillstyrker förslaget om samisk representation i beslutsprocessen. Även *Jokkmokks kommun* menar att rennärlingsens företrädare bör få större representation i olika beslutsorgan. Flertalet av de remissinstanser som uttalar sig om organiseringen av arbetet med samefrågor i regeringskansliet tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* påpekar dock att detta är en fråga för statsministern.

Skälen för regeringens bedömning: Som vi berört inledningsvis i avsnitt 4 bistås länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län vid beslutsfattandet i rennärlingsfrågor av delegationer för rennärlingsfrågor. Dessa regleras i förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion. Rennärlingsdelegationerna avgör enligt länsstyrelseinstruktionen frågor inom av länsstyrelsen fastställda ansvarsområden. I alla tre länen fattar rennärlingsdelegationerna bl.a. övergripande beslut om rennärlingen i länet och om upplåtelse av nyttjanderätter på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. I rennärlingsdelegationerna skall tre av totalt sju ledamöter vara rennärlingsutövare. Delegationerna leds av respektive läns landshövding.

Kommittén menar att eftersom Jordbruksverket saknar samisk representation bör de uppgifter som berör rennäringen som inte flyttas över till Sametinget överflyttas till länsstyrelserna. Kommittén menar dessutom att, eftersom Jordbruksverket inte längre skall vara sektorsmyndighet för rennäringen, kan verket inte heller vara bemyndigad att meddela föreskrifter för småviltsjakten och fisket. Kommittén föreslår i stället att regeringen skall meddela sådana föreskrifter efter samråd med länsstyrelserna och Sametinget.

Frågor som rör småviltsjakten och fisket rör emellertid även andra markanvändare än samer. Regeringen har dessutom tillsatt en jakt- och fiskerättsutredning för att bl.a. klarlägga grunderna för och omfattningen av samebymedlemmars och markägares rätt till jakt och fiske inom lappmarkerna och renbetesfjällen (Dir 2003:01). Frågor som rör småviltsjakten och fisket har även samband med jakt- och fiskerättsutredningens arbete. Regeringen har därför inte för avsikt att för närvarande göra någon ändring i nu gällande ordning.

Enligt kommittén bör även ytterligare övergripande frågor som beslutas av länsstyrelsen och som rör fjällförvaltningen än i dag beslutas av rennäringsdelegationerna, eller efter att dessa delegationer har hörts. Exempel på områden där rennäringsdelegationerna bör medverka i besluten är enligt kommittén frågor som berör kulturmiljövärdena i fjällen, naturvården och miljöskyddet samt yttranden över försäljning eller exploatering av mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Kommittén har även synpunkter på vilka samer som skall kunna nomineras till rennäringsdelegationerna.

Som angetts ovan beslutar länsstyrelsernas styrelser om de frågor som skall avgöras av rennäringsdelegationerna. Som *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anfört bör dessa kunna överväga om de i arbetsordningen bör tillföra rennäringsdelegationerna ytterligare beslutsfunktioner. Mot denna bakgrund och då kommittén inte anfört några skäl för att regeringen skall besluta i frågan finner regeringen inte skäl att närmare kommentera förslaget.

För länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Dalarnas län finns det vidare en gemensam Fjälldelegation som består av landshövdingarna i respektive län. För att samebyarna skall få ökad möjlighet att delta i förvaltningen av den statliga marken föreslår kommittén att samebyarna skall vara representerade även i Fjälldelegationen. Fjälldelegationen är ett samarbetsorgan för frågor som rör fjällområdet med inriktning mot en hållbar utveckling i landets fjällområden. Det finns, som påpekats av vissa länsstyrelser, risk för att Fjälldelegationernas syfte skulle förfelas om antalet ledamöter utökas. Regeringen finner därför för närvarande inte skäl att göra denna ändring i länsstyrelseinstruktionen.

När det gäller myndighetsuppgifter avseende skogsmark anser kommittén att skogsvårdsorganisationen fortsatt skall handha dessa myndighetsuppgifter. Enligt kommittén är det dock angeläget att de tre nordligaste skogsvårdsstyrelserna anställer samer med erfarenhet från rennäringen vid handläggning av ärenden som berör åtgärder i skogen som försvårar rennäringen. Kommittén föreslår vidare att regeringen ska överväga möjligheten att utse en samisk ledamot i statliga beslutsorgan som Statens fastighetsverk, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen,

Naturvårdsverket m.fl. Regeringen instämmer i vikten av att samiska förhållanden är kända för handläggare och beslutsfattare när det gäller avgörandet av frågor som rör samiska förhållanden. Det bör därvid som kommittén anfört eftersträvas att personer med samiskt ursprung utses som ledamöter i statliga beslutsorgan i de fall då detta är möjligt. Det är dock inte rimligt att ange samiskt ursprung som ett kriterium för anställning. Några ytterligare organisatoriska förändringar för att stärka det samiska inflytandet på sätt kommittén föreslagit bör därför inte genomföras.

Som kommittén konstaterat ligger merparten av same- och rennäringsspörsmål under Jordbruksdepartementet som också är det samordnande departementet. Samefrågorna är dock tvärssektoriella och berör ett flertal departement i Regeringskansliet. Arbetsfördelningen inom regeringen och regeringskansliet bestäms av statsministern. Regeringen finner därför inte skäl att närmare uttala sig om ändringar i denna arbetsfördelning.

7 Sametingets organisation

7.1 Förutsättningar för överflyttande av myndighetsuppgifter till Sametinget

Regeringens bedömning: Mot bakgrund av vissa förändringar i bl.a. sametingslagen samt efter den omorganisation Sametinget genomför bör Sametinget stå väl rustat att överta de nya myndighetsuppgifterna.

Sametingsutredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Rennäringspolitiska kommitténs bedömning: Överensstämmer delvis med regeringens.

Remissinsatserna: Som framgått i avsnitt 6 är många remissinstanser tveksamma till att utöka Sametingets myndighetsuppgifter. Flera remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Nedre Norrland*, ser genomförandet av förslagen i Sametingsutredningens betänkande som en förutsättning för genomförandet av Rennäringspolitiska kommitténs förslag och anser att förslaget om att ge Sametinget betydligt fler myndighetsuppgifter än i dag inte bör genomföras förrän Sametinget tillförts de resurser som dessa uppgifter kräver. *Svea Hovrätt* anser att det är viktigt att Sametingets olika roller tydligt definieras så att Sametinget rättssäkert och effektivt kan utföra de uppgifter som kommer att läggas på det. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att större delen av myndighetsutövningen även fortsatt bör handhas av berörda samhällsfunktioner som länsstyrelser och kommuner. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* avstyrker att myndighetsfrågor överförs till Sametinget. *Länsstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län* anser att frågor av central rennäringsskärakt på sikt bör kunna överföras till Sametinget men att tinget först bör ges möjlighet att bygga upp den kompetens och allmänna förtroende som detta kräver. *Statens Jordbruksverk* delar denna uppfattning, men konstaterar

samtidigt att Sametinget saknar en regional organisation och att en regional anknytning är viktig då rennäringen bedrivs över ett mycket stort område.

Skälen för regeringens bedömning: Som påpekats av ett antal remissinstanser och som även berörts i avsnitt 6 har det förekommit en del interna problem inom Sametinget. En stor del av dessa har hänfört sig till en otydlig ansvarsfördelning mellan styrelse och kanslichef. Sametingets styrelse har under en längre tid haft en roll som går utöver den som styrelsen skall ha enligt Sametingets instruktion. De problem som funnits inom kansliet torde ha berott på att kansliorganisationen varit otydlig när det gäller ansvar och befogenhet. Bland annat har den årliga revisionen gjort ett antal iakttagelser om brister i den administrativa förvaltningen.

På Sametingets uppdrag har Ekonomistyrningsverket (ESV) gjort en översyn av Sametingets kansliorganisation. Översynen pekar på behovet av ett förändrat arbetssätt mellan kanslichef och styrelse där kanslichefen är ansvarig för genomförandet av verksamheten och myndighetens arbetsgivarpolitik. Sametinget beslutade vid plenum den 27 maj 2004 att genomföra ESV:s förslag till kansliöversyn. Detta innebär i korthet att språk-, administrations- och ekonomienheterna upphör och att en stab och avdelningar inrättas. I staben ingår funktioner för ekonomi, information, registratur, arkiv och översättning. Staben leds av en stabschef. En avdelning för språk, kultur och bibliotek samt en avdelning för samhälle, näring och miljö inrättas. I takt med att verksamheten växer med flera sakområden kommer dessa att placeras inom den avdelning de närmast hör hemma. Den nya organisationen bygger således på en kanslichef, en stabschef och avdelningschefer. Kanslichefen skall ha den funktion som framgår av ESV:s förslag.

Sametingets styrelse beslutade vid sammanträde den 19–20 oktober 2004 att den nya organisationen för kansliet skall gälla från den 1 januari 2005. Sametingets plenum informerades vid sitt möte i Jokkmokk den 22 februari 2005 om den nya organisationen och beslutade att godkänna uppdelningen.

Sametinget har således vidtagit åtgärder för att komma tillrätta med en otydlig organisation och bristande ledningsfunktioner. Den nya organisationen bygger på en linje och stabsfunktion med tydligt ledarskap och en klarare rollfördelning mellan styrelse och kanslichef. Den nya organisationen är flexibel i den mening att den kan ta emot fler uppgifter utan att organisationen behöver ändras. Sametinget är dessutom redan i dag en decentraliserad organisation med verksamhet i Kiruna, Jokkmokk, Tärnaby och Östersund.

Mot bakgrund av den omorganisation Sametinget genomför och de förändringar i sametingslagen som vi föreslår i kommande avsnitt är vi övertygade om att Sametinget kommer att stå väl rustat för att överta de uppgifter som föreslås i avsnitt 6. Regeringen avser också i den årliga redovisningen över Sametingets verksamhet och genom regleringsbrev samt på annat sätt följa upp och säkerställa att dessa uppgifter hanteras på ett kostnadseffektivt, ansvarsfullt och rättssäkert sätt.

7.2 Vissa organisatoriska frågor

7.2.1 Nämnder

Regeringens förslag: Styrelsen eller en nämnd skall besluta i frågor som rör förvaltningen och Sametingets myndighetsutövning samt i andra frågor som styrelsen eller nämnden enligt lag eller annan författning skall handha.

Sametingsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna har överlag tillstyrkt att förhållandet mellan Sametingets roll som både folkvalt organ och myndighet klargörs i sametingslagen och anser att detta utgör en förutsättning för överflyttning av myndighetsuppgifter till tinget. *Statens jordbruksverk* anser att beslut som är uttryck för samhällets maktbefogenheter gentemot enskilda bör fattas inom Sametingets myndighetsdel. *Länsstyrelserna i Västerbottens och Jämtlands län* anser inte att förslaget tillgodoser behovet av att hålla Sametingets uppgifter som politiskt organ och myndighet åtskilda och förordar i stället att en renodlad statlig organisationsmodell övervägs där myndighetsfrågorna får ett eget förvaltningsorgan i samverkan med det folkvalda organet. *Justitieombudsmannen* tillstyrker förslaget, men anser att det medför att nämnderna utöver folkvalda ledamöter får behov av andra anställda och att det då bör regleras vem som beslutar om sådana anställningar.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 kap. 5 § andra stycket sametingslagen får Sametinget tillsätta de nämnder som behövs för beredning, förvaltning och verkställighet. Nämnder har också inrättats för vissa frågor. Således finns det ett kulturråd och ett språkråd. Valnämnden, som har vissa uppgifter i samband med valen till Sametinget, är särskilt reglerad i lagen. Sametingslagen, liksom kommunallagen, innefattar dock inte någon skyldighet att organisera verksamheten i nämnder. Det ankommer i stället på de beslutande församlingarna att organisera verksamheten. I 3 kap. 13 § kommunallagen finns dock en bestämmelse om att de kommunala nämnderna skall besluta i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning skall handha. Med nämnd avses även styrelsen. I speciallagstiftning som t.ex. socialtjänstlagen finns också bestämmelser om de kommunala nämndernas uppgifter. Motsvarande bestämmelser saknas i sametingslagen och angränsande lagstiftning.

Som anförts ovan utgör gränsdragningen mellan Sametingets politiska del och den myndighetsutövande delen ett problem i verksamheten. Trots den möjlighet som i dag finns att inrätta nämnder har det förekommit att rena förvaltningsärenden blivit föremål för avgörande i Sametingets plenum.

Regeringen instämmer i utredningens slutsats att det även fortsättningsvis bör ankomma på Sametinget att på eget ansvar besluta om att inrätta nämnder och organisationen av dessa. Utredningen har dock förordat ett klargörande av att myndighetsutövningen i Sametinget i framtiden inte

skall ske i Sametingets plenum utan i nämnder. På samma sätt som i kommunerna skulle därmed den politiska verksamheten skiljas från myndighetsutövningen. För att åstadkomma en sådan förändring har utredningen föreslagit att en bestämmelse med förebild i kommunallagens regler skall införas i sametingslagen.

Det är även regeringens uppfattning att det skulle underlätta gränsdragningen mellan det politiska arbetet och myndighetsutövningen om det klargjordes att förvaltningsärenden och frågor som innefattar myndighetsutövning skall handläggas i för de olika ärendetyperna särskilt inrättade nämnder. Regeringen instämmer därför i att det i sametingslagen bör införas en bestämmelse med innehåll att det är styrelsen eller nämnderna som beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning skall handha. Det bör även av bestämmelsen framgå att det är styrelsen eller en nämnd som skall besluta i frågor som rör Sametingets myndighetsutövning.

Justitieombudsmannen har påpekat att nämnderna även kommer att ha behov av anställda tjänstemän och det bör regleras vem som beslutar om sådana anställningar. Enligt 3 § tredje stycket förordningen (1993:327) med instruktion för Sametinget jämförd med 8 § verksförordningen (1995:1322) ansvarar kanslichefen för Sametingets arbetsgivarpolitik. Det är således kanslichefen som svarar för att nämnderna kommer att ha tillgång till de tjänstemän som behövs i verksamheten.

7.2.2 Bestämmelser om minoritetsskydd

Regeringens bedömning: Någon bestämmelse om minoritetsskydd, dvs. en rätt för minoriteten att efter begäran bli representerad i styrelse och nämnder, bör för närvarande inte införas i sametingslagen.

Sametingsutredningens förslag: Utredningen har föreslagit att det införs en regel om minoritetsrepresentation i styrelse och nämnder.

Remissinstanserna: Förslaget har i huvudsak lämnats utan kommentar av remissinstanserna. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* tillstyrker förslaget. *Sametinget* har dock motsatt sig att en bestämmelse om minoritetsskydd införs eftersom Sametinget själv bör bestämma sin organisationsform. Bland Sametingets partier förordar dock de som var i minoritet vid tidpunkten för remissvaren att utredningens förslag genomförs. Sametinget har även framhållit att sametingslagen bör innehålla en bestämmelse om nyval.

Skälen för regeringens bedömning: I dag finns det inte någon bestämmelse om proportionella val i sametingslagen. En sådan bestämmelse skulle innebära att om en viss minoritet begär det, skall val till styrelser och nämnder ske proportionellt. Enligt dagens bestämmelser bestämmer i stället Sametingets plenum huruvida Sametingets styrelse skall vara en majoritetsstyrelse eller en proportionell styrelse.

Plenum beslutade 1997 att Sametingets styrelse skulle vara en majoritetsstyrelse. Under valperioden 1997–2001 förändrades dock det parlamentariska läget i Sametingets plenum sedan några ledamöter lämnat sina partier och blivit s.k. politiska vildar. Majoritetsstyrelsen

förlorade då sitt politiska mandat i plenum, vilket ledde till att samarbetet mellan plenum och styrelsen lamslogs.

För att undvika en upprepning av att samarbetet mellan plenum och styrelsen på nytt lamslös av samma orsaker föreslår Sametingsutredningen bl.a. att en bestämmelse som motsvarar kommunallagens bestämmelse om proportionella val skall införas i sametingslagen. En sådan bestämmelse skulle också garantera att förslagen inte enbart bereds utifrån majoritetens syn och att svårigheterna för minoriteten att verka i avsaknad av en särskild beredningsorganisation undviks.

En bestämmelse om proportionell representation i styrelsen och nämnder om viss minoritet begär det skulle enligt vår uppfattning ha klara fördelar för den demokratiska förankringen av styrelsens och nämndernas arbete i Sametinget. I ett särskilt yttrande till utredningens betänkande har dock en av de sakkunniga, Sametingets styrelseordförande, anført att samerna mot bakgrund av principen om självbestämmande själva bör få bestämma organisationsform för Sametinget och att det således inte bör införas en regel som den föreslagna i Sametingslagen. Samma synpunkt har framkommit i Sametingets remissvar.

För närvarande håller Sametinget på att utveckla formerna för det fortsatta arbetet. Enligt vår uppfattning bör resultatet av Sametingets organisationsförändring avvaktas innan en bestämmelse om minoritetsskydd införs. Utredningens förslag i denna del bör därför för närvarande inte genomföras.

Sametinget föreslår att en bestämmelse om nyval bör införas i sametingslagen. Enligt Sametinget vore det direkt olämpligt om en politisk situation uppstod i Sametinget så att Sametinget skulle kunna bli handlingsförlamat under en fyraårsperiod utan att det finns ett instrument för nyval.

Utredningen har dock inte föreslagit någon bestämmelse om nyval. Enligt utredningen finns det inte något absolut behov av bestämmelser om nyval av ledamöter och möjlighet att ställa misstroendevotum när minoriteten kan påkalla att styrelsen och nämnder får en proportionell sammansättning.

Frågan om en bestämmelse om nyval skall införas i sametingslagen kan inte enligt regeringens uppfattning anses vara tillräckligt beredd för att läggas till grund för lagstiftning. Enligt vår bedömning säkerställer den bestämmelse som vi föreslår i nästa avsnitt om möjligheten för plenum att återkalla förtroendevaldas uppdrag i viss mån att styrelsen och nämnderna kan fortsätta att verka även om majoriteten i plenum förändras. Tills vidare får därför den bestämmelsen anses hindra att Sametinget skulle bli handlingsförlamat om majoriteten i plenum förändras. Någon bestämmelse om nyval bör därför inte nu införas i sametingslagen.

7.2.3 Möjlighet att återkalla uppdrag vid förändrad majoritet

<p>Regeringens förslag: Sametingets plenum skall kunna återkalla uppdragen för förtroendevalda i styrelsen och nämnder om den politiska majoriteten inte längre är densamma som i Sametinget.</p>
--

Sametingets plenum skall likaledes kunna återkalla uppdrag för vice ordföranden.

Sametingsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att Sametinget skall kunna återkalla uppdraget för Sametingets hela presidium.

Remissinstanserna: De remissinstanser som särskilt yttrat sig över förslaget tillstyrker det.

Skälen för regeringens förslag: Som beskrivits i föregående avsnitt hade Sametinget under åren 1997–2001 en majoritetsstyrelse som saknade stöd i plenum. Detta förhållande lamslog samarbetet mellan plenum och styrelsen. Som vi behandlat i föregående avsnitt saknar sametingslagen bestämmelser om misstroendeförklaring och nyval. Det var därför inte möjligt för plenum att avsätta styrelsen i förtid.

I 4 kap. 10 § kommunallagen finns en bestämmelse om att fullmäktige får återkalla uppdragen i en nämnd när den politiska majoriteten i nämnden inte längre är densamma som i fullmäktige. Av förarbetena till bestämmelsen (se prop. 1993/94:188 s. 45) framgår att en anledning till att bestämmelsen infördes var att den splittrade partistruktur i fullmäktige som finns på många håll i landet, medfört att det inträffat att det politiska majoritetsförhållandet skiftat under mandatperioden när ett parti som från början samarbetat med majoriteten valt att gå över till oppositionen.

Även i Sametinget finns det många och små partier. Dessa saknar också en längre historisk tradition eftersom Sametinget endast funnits i drygt ett decennium. Det är därför naturligt att den parlamentariska situationen i Sametingets plenum är instabil. Mot bakgrund härav och för att förhindra att den situation som uppstod under mandatperioden 1997–2001 upprepas bör det i sametingslagen införas en bestämmelse om att plenum får återkalla uppdragen för samliga förtroendevalda i styrelsen eller nämnder när den politiska majoriteten där inte längre är densamma som i plenum.

Utredningen föreslår även att Sametinget skall kunna återkalla uppdraget för Sametingets presidium. Sametingets presidium består av Sametingets ordförande och en eller flera vice ordföranden. Som vi återkommer till i nästa avsnitt förordnar regeringen ordföranden i Sametinget efter förslag från tinget. Vice ordförande utses dock av tinget. Det finns inte någon bestämmelse i sametingslagen om för vilken period som ordförande och vice ordförande skall utses. Enligt tidigare förarbetsuttalanden är det naturliga dock att de utses för hela mandatperioden (se prop. 1992/93:32 s. 63).

Med hänsyn till att Sametingets ordförande, som vi återkommer till i nästa avsnitt, utses av regeringen kan inte Sametinget ges befogenhet att återkalla ordförandens uppdrag om denne inte längre har stöd i plenum. I en sådan situation kan Sametinget istället begära hos regeringen att regeringen skall entlediga ordföranden. För att tydliggöra att Sametinget kan återkalla uppdragen för vice ordföranden bör det i lagtexten klargöras att Sametinget kan entlediga en vice ordförande. Sametinget kan därefter utse någon annan till vice ordförande i dennes ställe.

7.2.4 Utseende av ordförande för Sametinget

Regeringens bedömning: Ordföranden för Sametinget bör även fortsättningsvis utses av regeringen.

Sametingsutredningen har föreslagit att Sametinget själv skall utse ordförande.

Remissinstanserna: Förslagen har i huvudsak lämnats utan kommentarer av remissinstanserna. *Sametinget* instämmer i förslaget. *Hovrätten för Övre Norrland* ifrågasätter om förslaget är förenligt med 11 kap. 9 § regeringsformen.

Skälen för regeringens bedömning: Sametingsutredningen har som uttalat syfte haft att stärka Sametingets ställning. Ett sätt att åstadkomma detta skulle enligt utredningen vara att ändra i sametingslagen så att Sametingets ordförande utses av Sametinget självt. Utredningen anför att bestämmelsen om att ordföranden förordnas av regeringen strider mot det förhållandet att Sametinget är ett folkvalt organ. En förutsättning för utredningens ställningstagande är dock att bestämmelsen huvudsakligen är av formell karaktär med enda funktion att markera att Sametinget formellt är en myndighet under regeringen.

Om Sametinget fick rätten att förordna sin egen ordförande skulle detta otvivelaktigt stärka Sametingets ställning som folkvalt organ. Den allmänna regeln är dock att en statlig förvaltningsmyndighets chef förordnas av regeringen. Så länge Sametinget är organiserat som en förvaltningsmyndighet under regeringen bör ordföranden således förordnas av regeringen. Utredningens förslag i denna del bör därför inte genomföras.

8 Partistöd

Regeringens förslag: En bestämmelse införs i sametingslagen enligt vilken Sametinget har rätt att utge partistöd. Sådant stöd får inte otillbörligen gynna eller missgynna något parti.

Sametingsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Hovrätten för Övre Norrland* och *Kammarrätten i Sundsvall* har dock anmärkt att Sametingets beslut om partistöd inte kan överklagas enligt förslaget och att detta bör vara möjligt.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelser om partistöd när det gäller stöd till politiska partier som deltagit i val till riksdagen finns i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Enligt 2 kap. 9 och 10 §§ kommunallagen (1991:900) får vidare kommuner och landsting ge partistöd till politiska partier som är representerade i kommunfullmäktige. Stöd får enligt kommunallagen också ges till partier som upphört att vara representerade i fullmäktige under ett år efter det att representationen upphörde. Beslut om stödets omfattning och formerna

för det fattas av kommunfullmäktige. Det anges särskilt att stödet inte får utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett parti. I förarbetena till bestämmelserna i kommunallagen anges att detta innebär att det i regel inte är tillräckligt att stöd enbart fördelas per mandat (jfr prop. 1991/92:66 s. 8 f och 1991/92 KU:18 s. 4).

Sametingslagen saknar bestämmelser om partistöd. Föreskrifter om partistöd finns dock i Sametingets förordning om partistöd till partier som är representerade i Sametinget (1998-10-21, § 40.2). Enligt dessa föreskrifter utgår partistöd till grupper, partier eller liknande sammanslutningar som erhållit mandat i Sametinget.

Att det saknas bestämmelser om partistöd i sametingslagen måste enligt regeringens mening anses vara en brist. Avsaknaden av lagreglering skulle kunna åberopas till stöd för uppfattningen att det inte är tillåtet att betala ut partistöd till partier i Sametinget. I sametingslagen bör därför en bestämmelse om partistöd införas. Utformningen av bestämmelsen bör i huvudsak motsvara vad som gäller enligt kommunallagen. Någon begränsning av hur nära i tiden ett parti skall ha varit representerat i Sametinget för att kunna få stöd bör dock inte införas. Det bör i stället ankomma på Sametinget att avgöra sådana frågor. Den enda restriktionen i fråga om partistödets utformning bör således vara att partistödet inte får utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett visst parti. I övrigt bör det även fortsättningsvis vara en uppgift för Sametinget att närmare besluta om utformningen av partistödet.

Sametingsutredningen har inte föreslagit någon bestämmelse om att beslut om partistöd skall kunna överklagas. Ett par av remissinstanserna har anmärkt att det bör vara möjligt att överklaga Sametingets beslut om partistöd.

Kommunala beslut – däribland beslut om partistöd enligt kommunallagen – kan komma under länsrättens prövning genom s.k. laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen. För en motsvarande möjlighet till överprövning av Sametingets beslut krävs att bestämmelser om laglighetsprövning införas i sametingslagen. Då utredningen inte föreslagit några sådana bestämmelser och då ett införande av sådana bestämmelser behöver övervägas ytterligare kan någon bestämmelse om överprövning av Sametingets beslut om partistöd inte införas för närvarande.

9 Koncessionsrenskötseln

<p>Regeringens förslag: Som ett villkor för koncession skall i koncessionsbeslutet kunna uppställas att koncessionshavaren är skyldig att ta emot skötesrenar.</p>

Länsstyrelsens i Norrbottens län förslag: Länsstyrelsen i Norrbottens län föreslår att det antingen direkt av rennäringslagen skall framgå att koncessionshavare är skyldiga att ta emot skötesrenar, eller att länsstyrelsen har möjlighet att meddela villkor om att koncessionshavaren är skyldig att ta emot skötesrenar.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. Det avstyrks dock av *Sametinget, Svenska Samernas Riksförbund* och *Muonio Sameby*. Dessa remissinstanser framhåller att förslaget innebär en rättighetsförskjutning som missgynnar samerna. *Sametinget* är vidare negativ mot koncessionsrenskötseln som sådan.

Skälen för regeringens förslag: Koncessionsrenskötseln, som regleras i 85–89 §§ rennäringslagen, är en särskild form av renskötsel som bedrivs i Kalix och Torne älvdalar. Inom dessa delar av Norrbottens län har renskötsel av ålder bedrivits året runt på marker nedanför lappmarksgränsen. Dessa marker är enligt 3 § rennäringslagen att anse som vinterbetesmarker. Enligt äldre renbeteslagar var renskötsel sommartid överhuvudtaget inte tillåten i dessa områden. Trots förbudet vidmakthölls en gammal sedvana att även sommartid hålla renar i vissa socknar utanför lappmarkerna. Genom införandet av koncessionsrenskötseln i 1928 års renbeteslag lagreglerades detta bruk.

Koncessionsrenskötsel innebär att den som är same kan få ett tidsbegränsat tillstånd (koncession) av länsstyrelsen om högst 10 år att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom område där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Koncession får endast lämnas om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt.

Koncessionsrenskötseln bedrivs året runt på vinterbetesmarker. En förutsättning för denna drift har ansetts vara att markägarna är engagerade i renskötseln. Av 85 § rennäringslagen framgår också att koncessionshavaren har rätt att ta emot s.k. skötesrenar. Skötesrenar är renar som ägs av den som äger eller brukar en jordbruksfastighet som ligger i koncessionsområdet och som bor på fastigheten eller i området, renar som ägs av f.d. koncessionshavare samt renar som ägs av koncessionshavares eller f.d. koncessionshavares efterlevande.

För koncessionssameby gäller bestämmelserna i rennäringslagen om sameby och dess förvaltning i tillämpliga delar. Med hänsyn bl.a. till att renskötseln bedrivs på skötesrenägarnas marker är även ägare av skötesrenar medlemmar i koncessionssamebyn. Medan rösträtten för koncessionshavarna är differentierad med hänsyn till det antal renar dessa innehar (en röst per påbörjat tjugotal renar) är skötesrenägarnas rösträtt begränsad till en röst per medlem.

Någon uttrycklig föreskrift om att koncessionshavarna är skyldiga att ta emot skötesrenar i sin vård finns inte i rennäringslagen. Trots detta har Länsstyrelsen i Norrbottens län, som är den myndighet som beslutar i koncessionsärenden i första instans, tidigare regelmässigt föreskrivit som villkor för koncessionen att koncessionshavaren skall ta emot skötesrenar.

Regeringsrätten har i beslut av den 12 november 2003 i mål 4783-4792-2001 uttalat att rennäringslagen inte ger utrymme för länsstyrelsen att meddela tvingande villkor som ålägger koncessionshavarna att ta emot skötesrenar och att sådana villkor därmed inte är lagligen grundade. Enligt Regeringsrätten innebär detta i och för sig inte att viljan att ta emot skötesrenar saknar betydelse i ärenden om koncessionsrenskötsel. Koncession får enligt 85 § andra stycket rennäringslagen lämnas endast om fortsatt renskötsel är till övervägande nytta för orten och endast om

den som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt. Vid denna prövning kan möjligheten för bl.a. fastighetsägare i området att ha skötesrenar få betydelse.

Såvitt avser koncessionsrenskötseln gör regeringen för närvarande ingen annan bedömning än att koncessionsrenskötseln bör finnas kvar. För att koncessionsrenskötseln även fortsatt skall kunna fungera på avsett sätt och markägarna ha det inflytande över renskötseln som krävs för att dessa ska vara villiga att upplåta sina marker till renbetning under hela året finns det behov av att kunna kräva att koncessionshavarna tar emot skötesrenar. För att medge en flexibel tillämpning av detta krav bör det i förekommande fall kunna uppställas som ett villkor i länsstyrelsens beslut att koncessionshavaren är skyldig att ta emot skötesrenar. Att ett sådant villkor kan föreskrivas i länsstyrelsens beslut bör framgå av rennäringslagen.

10 En könsneutral rennärings- och sametingslagstiftning

Regeringens förslag: Rennäringslagen och sametingslagen ändras i redaktionellt hänseende så att lagtexten blir könsneutral.

Rennäringspolitiska kommittén och **Sametingsutredningen** har inte berört frågan.

Remissinstanserna har inte heller berört frågan.

Skälen för regeringens förslag: Sametingslagens utformning har utsatts för kritik, bl.a. av riksdagens konstitutionsutskott (bet. 2003/04:KU18), eftersom det i lagen i stor utsträckning används personliga pronomina i maskulin form. Samma uttryckssätt används i rennäringslagen. Mot bakgrund av att språk i officiella texter i så stor omfattning som möjligt bör användas på ett könsneutralt sätt har varken rennäringslagen eller sametingslagen en tillfredsställande utformning. De av lagarnas paragrafer som berörs bör därför justeras för att motsvara de krav som ställs på en modern lagtext.

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den ändrade bestämmelsen om koncessionsrenskötsel liksom ändringarna i sametingslagen bör träda i kraft den 1 juli 2006. De förslag till ändringar i rennäringslagen som avser överflyttande av uppgifter och de redaktionella ändringarna i rennäringslagen bör träda i kraft den 1 januari 2007.

När förslagen beträffande överflyttande av uppgifter träder i kraft kommer Sametinget att överta alla de ärenden som kommit in till länsstyrelserna, men som ännu inte avgjorts. Någon särskild övergångsbestämmelse om detta behövs inte.

12 Konsekvenser av lagrådsremissens förslag

12.1 Ekonomiska konsekvenser

De utvidgade myndighetsuppgifterna för Sametinget medför att Sametinget kommer att utföra ett antal nya arbetsuppgifter, medan motsvarande arbetsuppgifter kommer att försvinna vid de myndigheter som hittills har ansvarat för uppgifterna. Förslaget innebär att handläggningen av frågor om registrering av sameby och därmed sammanhängande uppgifter, indelning i byområden, överklaganden av samebys beslut samt om renmärken och renmärkesregistret överförs från berörda länsstyrelser till Sametinget. Dessa arbetsuppgifter kan beräknas motsvara cirka tre heltidsanställningar, inklusive ledning och stödfunktioner, på årsbasis.

Länsstyrelsernas arbetsuppgifter omfattar i dag även arbete med följderna av Tjernobylyolyckan, underhåll av riksgränsstängsel och andra anläggningar, rennäringens markanvändningsredovisning och arbetet med databasen Ren2000. Dessa arbetsuppgifter handläggs inom ramen för anslaget *Främjande av rennäringen* och finansieras i dag även över detta anslag.

Förslaget innebär för Statens jordbruksverks del att ansvaret som central förvaltningsmyndighet för rennäringen, ansvaret för anslaget *Främjande av rennäringen* och arbetsuppgifter beträffande bygdemedel överförs till Sametinget. Dessa arbetsuppgifter beräknas motsvara cirka tre heltidsanställningar, inklusive lednings- och stödfunktioner, på årsbasis.

Regeringen gör bedömningen att de kostnader som inte finansieras över anslaget *Främjande av rennäringen* kan täckas genom en omfördelning av medel från Jordbruksverket och länsstyrelserna till Sametinget uppgående till sammanlagt cirka 4 600 000 kronor, varav 1 930 500 kronor från länsstyrelserna. Denna överföring skall finansiera såväl kärnverksamheten som lednings- och stödfunktioner.

Som framgår av avsnitt 6 och 7 är förbättringar av Sametingets administration nödvändiga för att Sametingets myndighetsutövande roll skall kunna utökas. Förutom anställningar för handläggning av de överflyttade ärendena måste även t.ex. administrationen och den juridiska kompetensen förbättras. Kostnaden för detta skall täckas genom ovanstående överföring av medel.

En överflyttning av uppgifter till Sametinget innebär att överklaganden i dessa frågor i fortsättningen kommer att koncentreras till Länsrätten i Norrbottens län, i stället för som idag till länsrätterna i de tre nordligaste länen. Länsrätten i Norrbottens län handlägger redan idag huvuddelen av de mål som gäller renskötseln och kostnaderna för domstolarna torde därmed kunna rymmas inom befintliga ramar. Med hänsyn till reformens omfattning finns det emellertid anledning att under de närmaste åren noggrant följa utvecklingen i domstolarna.

Övriga förslag beräknas inte medföra några kostnader som inte kan rymmas inom givna budgetramar.

12.2 Konsekvenser för miljön och för små företags villkor

I de miljömässiga utgångspunkterna för den fortsatta rennäringspolitiken som behandlas i avsnitt 5 betonas att markanvändning inom renskötselområdet skall utövas med hänsyn till naturens långsiktiga produktionsförmåga, biologisk mångfald, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftsliv. Att samerna får större inflytande över rennäringen bör vidare medverka till att det samiska kulturarvet bevaras och utvecklas.

Förslagen om överlämnande av uppgifter från länsstyrelserna och Statens jordbruksverk till Sametinget innebär för samebyarnas och samebymedlemmarnas del endast att de i dessa frågor får vända sig till en annan myndighet än tidigare. Förslagen bör därmed inte medföra någon ökad administrativ börda för företagen.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till ändring i rennäringslagen

14, 25, 41, 42, 44, 45, 51, 56, 58, 59, 78, 85, 86, 89, 94 och 95 §§

Ändringarna, som behandlas i avsnitt 10, är rent redaktionella i den meningen att de inte innebär någon saklig förändring. Ändringarna innebär att maskulina personliga pronomina ersatts av könsneutrala uttryck eller att ett tillägg i form av feminina personliga pronomina gjorts. I flertalet av paragraferna har även andra redaktionella ändringar gjorts.

7 §

Ändringen behandlas i avsnitt 6.1.2. Ändringen i första stycket innebär att uppgiften att besluta om indelning av renbetesområdet i samebyområden flyttas från länsstyrelserna till Sametinget.

I ett nytt tredje stycke anges att berörda markägare skall beredas tillfälle att yttra sig. Någon särskild form för hur detta skall ske anges inte. I ett nytt fjärde stycke anges vidare att Sametinget som huvudregel skall hålla sammanträde med berörda samebyar om en ändrad indelning. Sammanträde behöver dock inte hållas om samtliga berörda samebyar samtycker till ändringen, sammanträde inte påkallas av annan part i ärendet och indelningen är lämplig enligt den prövning som skall göras enligt paragrafens andra stycke. I övrigt gäller förvaltningslagens bestämmelser för Sametingets handläggning.

Sametingets beslut skall enligt 99 § rennäringslagen kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Liksom andra förvaltningsbeslut får enligt 22 § förvaltningslagen beslut om ändrad indelning överklagas av den som beslutet angår om det gått honom eller henne emot.

12 §

Ändringen behandlas i avsnitt 6.1.3. Överklaganden av samebys beslut att avslå en sökandes begäran om att få bli medlem i samebyn har hittills

prövats av länsstyrelsen. Denna prövning innefattar bl.a. en bedömning av om sökanden är same. Genom ändringen förs uppgiften över till Sametinget. I övrigt har några redaktionella ändringar gjorts.

Sametingets beslut skall enligt 99 § rennäringslagen kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

39 §

Ändringen behandlas i avsnitt 6.1.1. Registrering av samebyar och deras stadgar har hittills ombesörjts av länsstyrelsen i det län där byns styrelse har sitt säte. Ändringen innebär att Sametinget, istället för länsstyrelsen, skall registrera sameby och dess stadgar samt pröva att stadgarna kommit till i föreskriven ordning. Förutom denna ändring har även språkliga justeringar gjorts.

Sametingets beslut skall enligt 99 § rennäringslagen kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

49 §

Ändringen, som kommenterats i avsnitt 6.1.1, innebär att val av styrelse eller ändring i dess sammansättning fortsättningsvis skall anmälas till Sametinget i stället för till länsstyrelsen. I övrigt har en redaktionella ändringar gjorts.

50 §

Ändringen innebär att Sametinget övertar länsstyrelsens uppgift att förordna syssloman att handha byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse i det fall styrelse saknas. Ändringen har kommenterats i avsnitt 6.1.1. I övrigt har några språkliga justeringar gjorts.

Sametingets beslut skall enligt 99 § rennäringslagen kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

52 §

Ändringen i andra stycket, som kommenterats i avsnitt 6.1.1, innebär att anmälan om att samebys styrelse bemyndigat särskild person att företräda samebyn eller anmälan om återkallelse av sådant bemyndigande skall göras hos Sametinget istället för hos länsstyrelsen. I övrigt har några redaktionella ändringar gjorts.

62 §

Ändringen i femte stycket innebär att Sametinget övertar länsstyrelsens uppgift att i förekommande fall utlysa stämma. Ändringen har kommenterats i avsnitt 6.1.1. I övrigt har några redaktionella ändringar gjorts.

Sametingets beslut skall enligt 99 § rennäringslagen kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

73 §

Ändringarna behandlas i avsnitt 6.1.5. Ändringen i första stycket medför endast ett tydliggörande av att renmärken hädanefter skall registreras i ett för hela landet centralt register. Ändringen i andra stycket innebär att även närmare föreskrifter om märkning av ren får meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter kan t.ex. gälla när kalvmärkning skall ske.

I övrigt har några redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

74 §

Ändringen behandlas i avsnitt 6.1.5. Ärenden om registrering av renmärken har hittills prövats av länsstyrelsen i det län där byns styrelse har sitt säte. Länsstyrelserna har också varit ansvariga för renmärkesregistret i varje län. Ändringen innebär bl.a. att dessa uppgifter överförs till Sametinget.

Ändringen innebär vidare att nuvarande andra och tredje styckena upphävs. Sametinget får istället avgöra vilka uppgifter som skall anges i ansökan om registrering av renmärke.

Renmärkesregistret innehåller uppgifter som anses som personuppgifter enligt personuppgiftslagen (1998:204). Det anges därför i andra stycket att Sametinget är personuppgiftsansvarig för registret. I tredje stycket anges syftet med registret samt vilka uppgifter som får registreras. I övrigt skall de bestämmelser som anges i personuppgiftslagen gälla för renmärkesregistret.

79 och 80 §§

Ändringarna är en följd av att Sametinget och inte längre länsstyrelsen skall pröva frågor om renmärken och föra register över renmärken. Utöver att ordet "länsstyrelsen" bytts ut mot "Sametinget" har ytterligare några redaktionella ändringar gjorts.

84 §

Ändringarna har kommenterats i avsnitt 6.1.5. Ändringen i första stycket innebär att bestämmandet av om en omärkt ren skall tillfalla samebyn görs beroende av att det inte framgår vem som är ägare till renen. Om en renkalv alltjämt följer sin moder bör det alltid anses framgå att ägaren till vajan även är ägare till renkalven.

I övrigt innebär ändringen att vissa detaljbestämmelser upphävs. Dessa gäller hur en sameby skall förfara med vissa omärkta renar samt med renar som påträffas med förfalskat, förstört eller okänt märke eller med renar vars märke inte är rätt utformat.

Härutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts.

88 §

Ändringen behandlas i avsnitt 9. I en ny femte punkt i första stycket anges att beslut om koncession får innehålla villkor som ålägger koncessionshavaren att ta emot skötesrenar. Syftet med ändringen är att klargöra att länsstyrelsen kan förena koncessionsbeslutet med ett sådant villkor.

97 §

Ändringen, som kommenterats i avsnitt 6.1.4, innebär att vissa beslut som tidigare överklagats till länsstyrelsen i stället skall överklagas till Sametinget. De beslut länsstyrelsen alltjämt skall pröva är beslut av syssloman som förordnats enligt 43 eller 72 §. Beslut av bystämma samt beslut av styrelsen enligt 42 § skall fortsättningsvis överklagas hos Sametinget.

I övrigt har några redaktionella justeringar gjorts.

99 §

Ändringen som kommenterats i anslutning till överflyttande av uppgifter till Sametinget i avsnitt 6 innebär att ett nytt andra stycke införs, varav framgår att Sametingets beslut avseende uppgifter som överflyttats från länsstyrelsen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, på motsvarande sätt som länsstyrelsens beslut tidigare kunnat överklagas.

Sametinget avgör självt var det skall vara placerat. Sedan tinget inrättades har det haft sitt säte i Kiruna. Av 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar följer att när det föreskrivs i lag eller annan författning att beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, skall beslutet överklagas till den länsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats. Behörig domstol i fråga om Sametingets beslut blir därför Länsrätten i Norrbottens län.

I övrigt har första stycket tredje meningen flyttats till ett nytt fjärde stycke för att tydliggöra att prövningstillstånd krävs vid överklaganden till kammarrätten oavsett om det ursprungliga beslutet fattats av länsstyrelsen eller av Sametinget.

100 §

Ändringen, som gjorts i första stycket, innebär endast att paragrafen även gäller Sametingets beslut i förekommande fall.

102 §

Ändringen innebär att andra stycket upphävs. Då indelningen i byområden fortsättningsvis skall göras av Sametinget behövs det inte längre någon bestämmelse om vilken länsstyrelse som skall göra indelningen då området ligger inom flera län.

13.2 Förslaget till ändring i sametingslagen

1 kap.

2 §

Ändringen kommenteras under 3 kap.

2 kap.

1 §

Ändringen innebär ett tydliggörande av att bl.a. även de uppgifter som överförs till Sametinget genom förslagen i denna lagrådsremiss ingår bland Sametingets uppgifter.

1 a §

Paragrafen, som är ny och som behandlats i avsnitt 8, reglerar Sametingets möjligheter att ge partistöd till partier och andra grupperingar som är eller har varit representerade i Sametinget. Det har även tidigare ansetts vara möjligt för Sametinget att besluta om partistöd, vilket också skett. Den nya paragrafen innebär att den ordningen lagfästs. Omfattningen av och formerna för stödet regleras inte i lagen. Det

ankommer istället på regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter i ämnet. I lagen anges dock efter förebild av 2 kap. 10 § kommunallagen att otillbörligt gynnande eller missgynnande av någon gruppering inte är tillåten.

2 §

Ändringen, som kommenterats i avsnitt 7.2.3, innebär att Sametinget kan återkalla uppdragen för en eller flera vice ordföranden. Bestämmelsen är, liksom den föreslagna 5 a §, avsedd att tillämpas i situationer där fördelningen av uppdragen på politiska partier och andra grupper inte längre överensstämmer med den politiska sammansättningen i Sametinget.

5 a §

Paragrafen är ny och har sin förebild i 4 kap. 10 a § kommunallagen. Den behandlas i avsnitt 7.2.3. Bestämmelsen innebär att Sametinget får rätt att återkalla förtroendevaldas uppdrag i styrelsen och nämnder i situationer där fördelningen av uppdragen på politiska partier och andra grupper inte längre överensstämmer med den politiska sammansättningen i Sametinget.

6 §

Ändringen kommenteras under 3 kap.

6 a §

Paragrafen, som har sin förebild i 3 kap. 13 § kommunallagen, är ny. Den behandlas i avsnitt 7.2.1. Bestämmelsen innebär att det i Sametingslagen klart anges att förvaltningsfrågor, dvs. frågor om den fortlöpande verksamheten, och frågor som rör myndighetsutövning skall handläggas i styrelsen eller i den nämnd Sametinget bestämt. Bestämmelsen gäller även andra frågor som enligt lag eller annan författning skall handläggas i styrelsen eller i en nämnd. Efter de ändringar som föreslås i avsnitt 6 kommer Sametinget att hantera ett antal uppgifter som rör myndighetsutövning. Dessa rör huvudsakligen frågor om registrering, indelning i byområden, överklaganden av samebys beslut och handläggningen av olika stöd och ersättningar.

Syftet med bestämmelsen är att tillse att förvaltningsfrågor och frågor som skall prövas av Sametinget enligt annan lagstiftning och som rör myndighetsutövning handläggs på ett förvaltningsmässigt korrekt sätt.

3 kap.

4, 7, 9, 15, 16, 19, 23, 32 och 32 a §§

Ändringarna, som behandlas i avsnitt 10, är rent redaktionella i den meningen att de inte innebär någon saklig förändring. Skälet till ändringarna är att lagstiftaren i sametingslagen i dess hittillsvarande lydelse i stor utsträckning använt sig av maskulina personliga pronomina i samband med samer, väljare m.m. Motsvarande ändringar har gjorts i 1 kap. 2 § och i 2 kap. 6 §. I vissa fall har även andra redaktionella ändringar gjorts.

Sammanfattning av betänkandet En ny rennäringsspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101

Sammanfattning

Samerna har sedan lång tid tillbaka bott i norra Skandinavien och på Kolahalvön. I äldre tid levde samerna av jakt, fiske och samlande. Renen var då ett viktigt bytesdjur. Över tiden förändrades samernas traditionella verksamhet till att arbeta med och följa en sammanhållen renhjord mellan olika betesmarker.

Samernas historiska bruk av marken har givit upphov till en särskild bruksrätt till fastighet, renskötselrätten. Renskötselrätten innebär att den som är same får använda mark och vatten på visst sätt till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. I renskötselrätten ingår bl.a. rätt till renbete, jakt och fiske. Renskötselrättens närmare innebörd utvecklas i kapitel 2.

Samerna har enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen ett grundlagsskydd i egenskap av etnisk minoritet. Riksdagen har uttalat att samerna i Sverige är en etnisk minoritet som i egenskap av ursprunglig befolkning i sitt eget land intar en särskild ställning (prop. 1976/77:80, bet. 1976/77:KrU43, rskr. 1976/77:289).

Riksdagen inrättade år 1993 en särskild statlig myndighet, Sametinget. De 31 ledamöterna i Sametinget utses genom val bland den samiska befolkningen. Regeringen beslutade den 19 oktober 2000 att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av Sametingets organisation, sametingslagen (1993:327) och förordningen (1993:327) med instruktion för Sametinget (dir. 2000:70).

Uppdraget

Vi har haft i uppdrag att lämna förslag till en ny rennäringsspolitik som ger underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig rennäring. Vidare skall vi bl.a. föreslå hur renskötseln bör organiseras i framtiden, utreda vilka uppgifter som i fortsättningen bör vara myndighetsuppgifter samt granska förhållandet mellan rennäringen och andra areella näringar.

Våra utgångspunkter

För att uppnå målet, att skapa förutsättningar för en kulturellt, ekonomiskt och ekologiskt långsiktigt hållbar rennäring, har vi formulerat vissa delmål för arbetet med våra förslag. För att målet skall nås bedömer vi att förslagen måste

- förtydliga innebörden och regleringen av den civila rättigheten, renskötselrätten, som samebyarna grundar sin användning av mark och vatten på,

- förtydliga regleringen av förhållandet mellan renskötselrätten och äganderätten så att den samverkan beträffande markanvändningen som måste ske på det lokala planet bygger på klara regler om den ömsesidiga hänsyn markanvändarna har att ta gentemot varandra,
- öka inflytandet för medlemmarna i samebyarna över sin egen interna organisation,
- ge samebyarna och Sametinget ett ökat inflytande över administrationen av rennärningen och de stöd och ersättningar som tillkommer rennärningen, samt
- ge alla samer möjlighet att bli medlemmar i den sameby från vilken de kan härleda sitt ursprung och samebyarna möjlighet att själva besluta om villkoren för utövandet av medlemskap i samebyn.

I våra förslag om ett ökat inflytande för Sametinget har vi utgått från att utredningen om Sametingets organisation leder till en tydlighet när det gäller Sametinget som myndighet respektive folkvalt organ.

Mål för en ny rennäringsspolitik (kapitel 4)

Vårt uppdrag har således varit att lämna förslag till en rennäringsspolitik som ger underlag för en kulturellt, ekonomiskt och ekologiskt långsiktigt bärkraftig rennäring. Vi föreslår därför tre mål för rennäringsspolitiken. Dessa mål gäller kultur, ekonomi och miljö. De tre målen är ömsesidigt beroende av varandra och inget kan sägas vara överordnat de andra.

Kulturellt mål

Samernas strävan att bevara och utveckla rennärningen och andra traditionella samiska näringar som en grund för samisk kultur skall främjas.

En viktig följd av detta mål är att det är samernas egna prioriteringar, inom de ramar de förfogar över, som skall vara avgörande för hur staten skall utforma olika främjande åtgärder.

Sverige har gjort internationella åtaganden som kan ses som en ram för ett kulturellt mål. Genom dessa har Sverige åtagit sig att främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör en minoritet skall kunna bibehålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv. I det här sammanhanget har kultur ansetts innefatta även t.ex. minoritetsgruppers traditionella markanvändning.

Ekonomiskt mål

Samerna skall så långt möjligt ha förutsättningar för att utveckla och upprätthålla ett samiskt näringsliv med renskötselrätten som grund.

På samma sätt som för annat näringsliv har vi utgått från att det är näringsidkarna själva som genom egna beslut skall utveckla näringen.

Även för detta mål är det en viktig utgångspunkt att samerna i så stor utsträckning som möjligt skall besluta i sina egna angelägenheter.

Miljömål

Verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten skall utövas med hänsyn till

- naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga,
- den biologiska mångfalden,
- natur- och kulturmiljövärden och
- värden för friluftslivet.

Rennäringen har stor betydelse för upprätthållandet av natur- och kulturmiljövärdena i fjällen. Samtidigt kan renskötelsen även påverka miljön negativt. Ett miljömål för rennäringen, bör enligt vår uppfattning, formuleras mot den bakgrunden.

Vår utgångspunkt är att samerna själva bör ha ansvaret för hur deras näringsliv skall se ut. Vi anser därför att ett miljömål bör gälla för alla verksamheter som utövas med stöd av renskötselrätten. Ett sådant mål bör utformas så att de allmänna målsättningarna för miljöpolitiken uppnås. Samtidigt får inte resursernas betydelse för samiskt näringsliv och kultur motverkas.

Förvaltningen av renskötselrätten (kapitel 5)

Samer bedriver med stöd av renskötselrätten renskötsel, jakt och fiske inom renskötseområdet. Renskötseområdet omfattar cirka en tredjedel av Sveriges yta och berör Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs och Dalarnas län.

För att kunna nyttja renskötselrätten måste den som är same vara medlem i sameby. Vilka som är medlemmar är bestämt i rennäringslagen. Samebyn är en egen juridisk person och det finns särskilda regler för hur den skall vara organiserad. Det är dock de enskilda medlemmarna som äger renarna och bedriver rennäring i form av t.ex. enskild firma.

Varje sameby är knuten till en bestämd del av renskötseområdet, byområdet. Enligt rennäringslagen är det länsstyrelsen som fattar beslut om indelning i byområdet.

Renskötseområdet

Renskötsel får bedrivas hela året i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller vid utgången av juni 1992 tillhörde staten (kronomark) eller utgör renbetesland, på renbetesfjällen i Jämtlands län, inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete.

Renskötsel får bedrivas från oktober till april i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen, inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året.

Vi föreslår att Sametinget, i stället för länsstyrelserna, skall fatta beslut om indelning i byområde. Innan Sametinget fattar beslut skall som huvudregel sammanträde hållas med de berörda samebyarna. Det är dock inte nödvändigt att hålla sammanträde om samebyarna är överens och indelningen är lämplig för sitt ändamål. Berörda fastighetsägare bör få en möjlighet att yttra sig över den planerade indelningen.

Vårt förslag till nya regler om indelning i byområde innebär inte att äldre beslut om indelning automatiskt upphör att gälla.

Samebyn

Vi anser att det alltjämt skall finnas tvingande regler om sameby. Det innebär att lagen skall innehålla en bestämmelse om att det för förvaltningen av renskötselrätten inom ett visst område skall finnas en sameby.

Bakgrunden till förslaget är att vi utgår från att renskötselrätten i huvudsak är en kollektiv rättighet. Den tillkommer den samiska befolkningen och utövas i dag av medlemmar i sameby. Vi har funnit att en lagregel om att det skall finnas en sameby för att förvalta renskötselrätten inom ett visst område är den mest ändamålsenliga lösningen.

Vi föreslår att reglerna för samebyn så långt som möjligt skall vara desamma som för ekonomiska föreningar. Det innebär bl.a. att samebyn ensam skall svara för sina skulder. Medlemmarna skall inte längre ha något personligt betalningsansvar för samebyns skulder. När det gäller frågor kring bildande och upplösning av samebyn samt frågor om medlemskap krävs särskilda regler för samebyn. Förbudet för samebyar att bedriva annan verksamhet än renskötsel tas bort.

Vi föreslår att samebyn som medlemmar skall anta alla samer som kan härleda sitt ursprung från samebyn. Kravet på att medlem skall vara same gäller inte make eller sambo till medlem. Sametinget skall kunna pröva frågan om en sökande är same eller har sitt ursprung i samebyn om det uppstår oenighet. Vid bystämman skall röstning, som huvudregel, ske så att varje myndig medlem har en röst. Om minst en medlem begär det skall i frågor som rör renskötseln, jakt och fiske varje medlem ha en röst för varje ren han eller hon innehar.

Särskild lag om renskötselrätt

Vårt uppdrag har bl.a. inneburit att vi gjort en total översyn av rennäringslagstiftningen. Vi föreslår att rennäringslagen skall ersättas av två lagar, lagen om renskötselrätt och lagen om bedrivande av rennäring.

I lagen om renskötselrätt finns regler som i huvudsak är av civilrättslig karaktär. Det är regler som beskriver hur renskötselrätten konkret får utövas, det område där den gäller, vem som skall förvalta den och vad

som gäller förhållandet mellan renskötselrätten, äganderätten och andra särskilda rättigheter till fast egendom.

I dag regleras både civilrättsliga förhållanden och hur rennäring får bedrivas i rennäringslagen. Detta kan leda till att renskötselrätten inte alltid uppfattas som en särskild rätt till fast egendom. Syftet med att föreslå två lagar är att göra tydligt att det dels är fråga om en särskild rätt till fast egendom, dels en näring som bedrivs med stöd av denna rättighet.

Hänsyn och samverkan mellan samebyar och andra markanvändare (kapitel 6)

Inom renskötseområdet bedriver samebyarna naturbetesbaserad renskötsel. Inom samma område pågår många andra typer av markanvändning. För att skapa goda förutsättningar för en kulturellt, ekologiskt, och ekonomiskt långsiktigt hållbar rennäring behövs hänsyn till samebyarnas behov av mark för naturbetesbaserad renskötsel och ökad samverkan mellan samebyarna och andra markanvändare. Sådan samverkan skall bygga på ömsesidig respekt och hänsyn för varandras rätt och behov av att använda marken för olika ändamål.

Det förekommer i dag liksom tidigare störningar för samebyarnas renskötsel och konflikter mellan samebyarnas och andras markanvändning på flera håll.

De konflikter som förekommer i dag beror i många fall på oklarheter som rör vad samebyarnas renskötselrätt innebär och hur den förhåller sig till äganderätten samt var renskötselrätten gäller.

En del av orsaken till de konflikter som finns rörande jakten och fisket inom renskötseområdet är också att det finns oklarheten om omfattningen av den jakt- och fiskerätt som är en del av renskötselrätten och hur denna jakt- och fiskerätt förhåller sig till markägares och statens jakt- och fiskerätt.

För att åstadkomma hänsyn till samebyarnas behov av mark för naturbetesbaserad renskötsel och en ökad samverkan mellan samebyarna och andra markanvändare föreslår vi följande åtgärder,

- en tydligare reglering av renskötselrätten och hur den förhåller sig till äganderätten,
- en klarare reglering av den hänsyn som måste visas av rennäringen gentemot andra intressen,
- en klarare reglering av den hänsyn som måste visas av skogsbruket gentemot rennäringen,
- ökad kunskap hos andra markanvändare om vilka förutsättningar som krävs för att bedriva en naturbetesbaserad renskötsel och hur olika typer av konkurrerande markanvändning påverkar dessa förutsättningar samt ökad kunskap hos renskötare om vilka förutsättningar som krävs för annan markanvändning inom renskötseområdet och hur renskötelsen påverkar denna,
- stöd för lokal samverkan mellan samebyar och andra markanvändare rörande markanvändningen. I vissa fall medling och konfliktlösning,

- ökat deltagande av samebyarna och Sametinget i beslutsprocessen när ny markanvändning planeras,
- en utredning om omfattningen av vars och ens jakt- och fiskerätt såväl på privatägd som på statlig mark inom renskötselområdet, med särskild uppmärksamhet kring den mark som avsattes för samernas bruk och som i gällande lagstiftning tolkas som kronomark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

På statlig mark inom renskötselområdet – dvs. mark som förvaltas av staten – föreslår vi att hänsynen för samebyarnas markanvändning för renskötsel och annan samisk markanvändning särskilt lyfts fram i markförvaltningen. Löpande samråd bör ske med samebyarna om hur den statliga marken skall förvaltas. Det skall tydligare markeras att kronomarken ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen i första hand är avsedd för samebyarnas renskötsel och annan samisk markanvändning. Statens fastighetsverk och länsstyrelserna kommer även fortsättningsvis att förvalta denna mark men skyddet för samebyarnas markanvändning och samebyarnas möjlighet att delta i förvaltningen av marken skall förtydligas. Skogssamebyarna får samma rätt till ersättning för nyttjanderättsupplåtelse inom sin året-runt-mark som den rätt till ersättning fjällsamebyarna nu har på sin året-runt-mark enligt 34 § rennäringslagen.

Rennäringen (kapitel 7)

Vi föreslår att regler som har anknytning till hur rennäringen bedrivs skall regleras i en särskild lag. Motivet för det framgår ovan när vi beskriver lagen om renskötselrätt. Vår utgångspunkt för förslaget till lag har varit att förenkla regelsystemet i enlighet med moderna förvaltningsprinciper och att beslutanderätten så långt möjligt delegeras.

Tillsyn över förvaltningen av betesresursen

Vi föreslår att samebyarna skall redovisa tillståndet för sina betesmarker. Utifrån bl.a. dessa redovisningar, fältstudier, studier av slaktstatistik och anmälningar angående strövrener och sammanblandade renhjordar skall Sametinget utöva tillsyn över att samebyarnas förvaltningar av renbetet lever upp till miljömålen. Sametinget skall även bestämma ett högsta tillåtna renantal för varje sameby, som ytterligare ett led i tillsynen. Sametinget bör tillsammans med berörda kontinuerligt utvärdera att de fastställda högsta renantalen är relevanta.

Koncessionsrenskötsel

Koncessionsrenskötsel bedrivs nedanför lappmarksgränsen i Kalix och Torne älvdalar. Renskötseln får där endast bedrivas året runt sedan länsstyrelsen givit en eller flera samer tillstånd, koncession, att inom ett visst område hålla såväl egna renar som renar som tillhör markägarna i området, skötesrenar. Förutom koncessionshavaren deltar även ägarna av

skötesrenar i viss utsträckning i renskötelsen. Det är skötesrenägarna som tillsammans med koncessionshavaren fattar beslut om hur renskötelsen skall bedrivas.

Den vanligaste kategorin skötesrenägare är markägare. För att en markägare skall få vara skötesrenägare måste han äga jordbruksfastighet i koncessionsområdet och vara bosatt på fastigheten eller åtminstone inom den del av Norrbottens län där koncessionsrenskötsel får bedrivas.

Vi anser att koncessionsrenskötelsen, på grund av sin kulturella betydelse och för att den bidrar till sysselsättningen i området, bör finnas kvar. Vi föreslår att koncessionsrenskötelsen inte längre skall vara hänvisad till att bedrivas i form av sameby. Det är en konsekvens av att vårt förslag till nya regler för samebyn bygger på förvaltning av renskötselrätten. I stället bör förhållandet mellan skötesrenägarna och koncessionshavaren regleras genom villkor i koncessionen.

Vi föreslår att möjligheten att ha skötesrenar utvidgas något. Det innebär att den som äger jordbruksfastighet i området men är bosatt någon annanstans i Norrbottens län skall kunna ha skötesrenar. Länsstyrelsen bör få en möjlighet att om det föreligger särskilda skäl medge undantag från regeln att det får finnas högst trettio skötesrenar per hushåll hos koncessionshavaren.

Vi anser inte att förslagen i utredningen om Muonio sameby bör genomföras.

Renmärken

Inom renskötelsen har sedan gammalt tillämpats metoden att skilja mellan olika renägars renar genom märken som skärs i renarnas öron. Renmärkena liknas av rensköterna vid lagfartsbevis och handlaget vid märkningen är en del av deras yrkesskicklighet.

Renmärkenas utseende, tidpunkten för märkningen m.m. är detaljerat reglerat i rennäringslagen och tillhörande föreskrifter. Renmärkena registreras efter beslut av länsstyrelsen.

Vi föreslår att det alltså skall finnas ett tvång i lag att märka renar. Sametinget skall föra ett register över renmärken. Registreringen skall skydda märkeshavarnas märken mot förväxlingsbara märken.

Övriga bestämmelser om renmärken och märkning av ren skall meddelas i förordning eller Sametingets föreskrifter.

Stöd och ersättningar m.m. (kapitel 8)

Vi har kartlagt de stöd och ersättningar som kommer rennäringen och den samiska kulturen till del. Vi återkommer till detta i kapitel 8. En sammanfattning av resultatet framgår av tabell 8. 1.

Med utgångspunkt från de övergripande målen föreslår vi fyra nationella mål för stöden till rennäringen. Stöden skall

- främja samernas egna strävanden att utveckla sin näring,
- främja ett optimalt betesutnyttjande,
- förbättra det ekonomiska resultaten inom renskötelsen, samt

- främja en hållbar utveckling av fjällen och renskötselområdet i övrigt med beaktande av natur- och kulturmiljövärden.

Vi föreslår att Sametinget får i uppdrag att utforma stöden till rennäringen inom ramen för de nationella målen för dessa. Vi föreslår vidare att ansvaret för att administrera de medel som riktar sig till rennäringen bör flyttas från Statens jordbruksverk till Sametinget.

Den statliga rennäringsadministrationen (kapitel 9)

Mål- och resultatstyrning av statens verksamhet är utgångspunkten för våra förslag. Vi har funnit att många uppgifter som i dag är myndighetsuppgifter kan upphöra att vara det och uppgifterna kan handhas av samerna själva. Hanteringen av de kvarvarande myndighetsuppgifterna kan förenklas och en bättre samordning av frågor som rör samer kan komma till stånd.

Vi föreslår att regeringen inrättar en särskild enhet inom regeringskansliet för alla samefrågor med en ansvarig minister och att merparten av de kvarvarande myndighetsuppgifterna som rör rennäringen och som i dag handläggs av Statens jordbruksverk överförs till Sametinget. Sametinget bör också vara central förvaltningsmyndighet (sektorsmyndighet) för rennäringsfrågor. Vi föreslår vidare att Sametinget skall ha ansvar för tillsynen över att rennäringen tar den hänsyn till miljön och övriga allmänna intressen som föreskrivs i lagen om bedrivande av rennäring.

Vi föreslår att styrelsen för Samefonden upphör och att fonden överförs till Sametinget.

Länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län skall ha ansvaret för frågor kring markupplåtelse inom sitt område och vi föreslår att uppgifterna för rennäringsdelegationerna tydliggörs i instruktionen för länsstyrelserna.

När det gäller administrativa frågor som rör skogsbruk – rennäring föreslår vi att frågorna blir kvar på skogsvårdsstyrelserna och att regeringen finner former för att ge samerna inflytande i beslutsprocessen. Eftersom vi har som utgångspunkt att samerna bör tillförsäkras inflytande i statliga beslut som berör rennäringen som allmänt intresse, föreslår vi att regeringen överväger att utse en samisk ledamot i statliga beslutsorgan såsom styrelserna för Skogsstyrelsen, skogsvårdsstyrelserna, Naturvårdsverket, Statens fastighetsverk m.fl.

Kostnader (kapitel 11)

Våra förslag innebär i ett långsiktigt perspektiv huvudsakligen omfördelningar av tillgängliga medel. I några fall innebär förslagen att ytterligare resurser bör avsättas genom ökade anslag över statsbudgeten. Vi föreslår en rad tillfälliga insatser som syftar till att underlätta införandet av ny lagstiftning främst inom samebyarna och öka samverkan och minimera konflikterna mellan rennäringen och andra markanvändare. De tillfälliga insatserna beräknas kosta nio miljoner kr

per år under en treårsperiod. Vidare föreslår vi åtgärder som innebär att ersättningar i några fall betalas till rennäringsen respektive skogsbruket. Dessa åtgärder samt viss ökad administration inom skogsvårdsorganisationen bedöms kosta 3,6 miljoner kr årligen. Medlen bör tas genom omfördelningar inom ramen för utgiftsområde 23; Jord och skogsbruk, fiske med anslutande näringar.

Författningsförslag i betänkandet En ny rennäringsspolitik - öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare, SOU 2001:101

1 Förslag till Lag om renskötselrätt

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

1 kap. Renskötselrätt

Grundregler

1 § Den som är av samisk härkomst (same) får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar.

Rätten enligt första stycket (renskötselrätten) tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Renskötselrätten är en särskild rätt till fast egendom.

För förvaltningen av renskötselrätten skall det finnas samebyar. Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby.

Bestämmelser om hur rennäring skall bedrivas och om rätt att efter tillstånd (koncession) bedriva renskötsel i vissa delar av Norrbottens län finns i lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring.

2 § Renskötselrätten omfattar, enligt bestämmelserna i denna lag,

- rätt till renbete,
- rätt att uppföra hagar, stängsel, revaktarstuga, slakteri eller andra anläggningar och mindre byggnader som behövs för renskötseln,
- rätt till virke för renskötselanläggningar, familjebostad, bränsle för husbehov och slöjdvirke,
- rätt att flytta renar,
- rätt till jakt och fiske.

3 § Renskötselrätt gäller inom följande områden (renskötselområdet)

1. hela året (året-runt-marker)

i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark där skogsrenskötsel av ålder bedrivs under våren, sommaren eller hösten och marken antingen tillhör eller vid utgången av juni 1992 tillhörde staten (kronomark) eller utgör renbetesland,

på renbetesfjällen,

inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåttna till renbete,

2. den 1 oktober – den 30 april (vinterbetesmarkerna)

i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen, inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrivs vissa tider av året.

Med renbetesland förstås mark som vid avvitrningen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder använts som sådant land. Med renbetesfjällen förstås de vid avvitrningen för samerna avsatta renbetesfjällen i Jämtlands län och de områden som sedermera upplåtits till utvidgning av dessa fjäll.

4 § Året-runt-marker skall fördelas mellan samebyarna i särskilda byområden. Byområde kan omfatta även vinterbetesmarker.

Del av byområde kan vara gemensam för samebyar om det föreligger särskilda skäl.

Byområdet och övriga områden som samebyn använder för renskötsel utgör samebyns betesområde.

Bestämmelser om indelning i byområde m.m. finns i 2 kap.

Renbete

5 § Samebyns betesområde får användas för renbete.

Bestämmelser om högsta renantal och inskränkningar i betesrätten på grund av hänsyn till miljön finns i lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring.

6 § Lavbevuxna träd får fällas inom samebyns betesområde om det är oundgängligen nödvändigt för att skaffa foder till renarna. I första hand skall torra eller oväxtliga träd fällas. Avverkning skall om möjligt ske efter anvisning av markens ägare eller brukare.

Anläggningar, bränsle och slöjdvirke m.m.

7 § Arbetshage eller annat stängsel för renarna, renslakteri eller annan anläggning som behövs för renskötseln får utföras inom samebyns betesområde.

Renvaktarstuga, kåta, förvaringsbod eller annan mindre byggnad som behövs för renskötseln får uppföras på utmark inom byns betesområde.

Är anläggning som anges i första stycket avsedd för stadigvarande bruk skall den förläggas till plats som anvisas av markens ägare. Detsamma gäller i fråga om byggnad som anges i andra stycket, om den skall uppföras för stadigvarande bruk nedanför odlingsgränsen eller utanför renbetesfjällen på mark som varken är sådan kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningsskog.

Uppstår tvist om anvisad plats bestämmer länsstyrelsen platsen.

8 § Om det behövs virke till en anläggning eller en byggnad som avses i 7 § får skog avverkas på den del av samebyns betesområde som hör till lappmarkerna, renbetesfjällen eller de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete.

Bränsle och slöjdvirke får tas för eget behov inom den i första stycket angivna delen av betesområdet.

Växande barrträd får avverkas endast efter anvisning av markens ägare eller brukare, om denne inte medger något annat.

På sådan mark utanför lappmarkerna och renbetesfjällen som hör till en samebys betesområde får för ändamål som anges i första och andra stycket endast tas torra träd, vindfällen, skogsavfall, tall- och grantjur eller, för tillfälligt behov, lövträd som växer på utmark.

9 § Till uppförande eller ombyggnad av familjebostad får skog avverkas inom byns betesområde på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningskog. Avverkning får ske endast efter anvisning av markägare.

10 § Bränsle får för eget behov tas inom annan samebys betesområde vid renskiljning eller annan verksamhet som har samband med renarnas skötsel.

11 § Ersättning behöver inte lämnas för skog som med stöd av renskötselrätt avverkas på kronomark som står eller vid utgången av juni 1992 stod under statens omedelbara disposition eller mark som vid avvitrning utlagts till allmänningskog. Detsamma gäller växande lövträd som avverkas på annan mark inom lappmarkerna, på renbetesfjällen samt inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete.

Ersättning skall i andra fall än som avses i första stycket lämnas för rotvärdet av växande träd som avverkas. Kan överenskommelse inte uppnås om ersättning, utser länsstyrelsen på begäran av part någon att söka förlika parterna.

Bestämmelser om den hänsyn till skogsbruket samt till natur- och kulturmiljövården som skall tas inom rennäringen finns i lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring.

Flyttning av renar

12 § Mark och vatten får nyttjas för att flytta renar mellan skilda delar av byns betesområde.

Jakt och fiske

13 § Jakt och fiske får bedrivas på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen och lappmarkerna, när renskötsel är tillåten där.

Jakt och fiske för husbehov får bedrivas på den i första stycket angivna delen av annan samebys betesområde vid renskiljning eller annan verksamhet som har samband med renarnas skötsel.

Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur företagas även inom annan samebys område på mark som anges i första stycket, i den mån regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, tillåter det.

Inom de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete får fiske till husbehov bedrivas. Inom samma område får jakt på rovdjur bedrivas i den mån regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, tillåter det.

För jakt och fiske med stöd av renskötselrätten gäller även jaktlagen (1987:259) och fiskelagen (1993:787) samt föreskrifter utfärdade med stöd av dessa lagar.

2 kap. Indelning i byområden m.m.

1 § Indelning i byområden skall göras så att varje byområde blir varaktigt lämpat för sitt ändamål med hänsyn till betestillgång, behov av nödvändiga årstidsbeten och övriga omständigheter.

2 § Sametinget beslutar om indelning i byområden.

Innan Sametinget fattar beslut skall sammanträde hållas med berörda samebyar. Sammanträde behövs inte, om samebyarna kommit överens i ärendet och den föreslagna indelningen inte strider mot 1 §.

I den utsträckning som är nödvändigt med hänsyn till indelningens art och förhållandena i övrigt skall Sametinget utreda vilka som i egenskap av ägare till fastighet kan komma att beröras av beslutet. Dessa skall beredas tillfälle att yttra sig över den föreslagna indelningen innan beslut fattas.

3 § Betestid på vinterbetesmark kan förlängas av länsstyrelsen efter samråd med Sametinget, om det behövs på grund av ogynnsamma väderleks- eller betesförhållanden eller av annat särskilt skäl.

4 § Om rätt att efter särskilt tillstånd driva renskötsel (koncessionsrenskötsel) under hela året inom vissa områden nedanför lappmarksgränsen finns bestämmelser i lagen (2002:xx) om bedrivande av renskötsel.

3 kap. Förhållandet mellan renskötselrätt och andra rättigheter till samma mark

1 § Vad som sägs om ägare i denna lag gäller också innehavare av annan särskild rätt till fast egendom än renskötselrätt.

2 § Markägare och innehavare av renskötselrätt skall visa hänsyn till varandras rätt att bruka marken och såvitt möjligt undvika att hindra varandras markanvändning.

I skogsvårdslagen (1979:429) finns regler om den särskilda hänsyn som skall tas till renskötseln vid skogsbruk. I lagen (2002:xx) om bedrivande av rennäring finns regler om den särskilda hänsyn som skall tas till andra intressen vid bedrivande av rennäring.

Den som brister i hänsyn enligt första eller andra stycket skall ersätta uppkommen person- och sakskada.

3 § Vad som anges i 2 § hindrar inte att mark används i enlighet med en detaljplan eller för företag vars tillåtlighet skall prövas i särskild ordning.

4 § När renar befinner sig inom betesområde vid tid då renskötsel är tillåten där, skall hund i trakten, som inte används i renskötseln, hållas i band eller instängd, om inte länsstyrelsen medger annat. Detsamma gäller när renar flyttas, om hundens ägare i förväg underrättats om tiden för flyttningen.

Anträffas hund medan den jagar eller på annat sätt ofredar ren inom område där renskötsel då är tillåten, får hunden, om den inte låter sig fångas, dödas av den som äger eller vårdar ren.

Den som på så sätt dödat hund är skyldig att snarast möjligt anmäla det inträffade till polismyndigheten.

5 § Har ren orsakat skada

1. juni – augusti under tiden på åker, äng eller trädgård som är belägen ovanför odlingsgränsen eller på renbetesfjällen eller under tiden maj – september på åker, äng eller trädgård som är belägen inom annat område där renskötsel får bedrivas under hela året,

2. på mark inom renskötselområdet under tid då renskötsel inte får bedrivas där eller

3. på mark utanför renskötselområdet,

skall skadan ersättas av sameby inom vars byområde skadan har uppkommit eller som vid tiden för skadans uppkomst haft renar i trakten, om det inte visas att skadan inte orsakats av byns renar.

Är flera samebyar ersättningskyldiga enligt första stycket, fördelas ansvaret lika mellan byarna inbördes. Kan det visas att renar från någon av byarna orsakat skadan, svarar den byn gentemot de övriga för hela skadan.

Har skada orsakats av renar från flera samebyar och kan det inte utredas i vilken omfattning varje bys renar har del i skadan, fördelas ansvaret mellan byarna inbördes efter antalet renar från varje by som vid tiden för skadans uppkomst fanns i trakten och som inte stod under bevakning.

6 § Ersättning som sameby betalt enligt 5 § får den kräva åter av den som varit vållande till skadan.

7 § Den rätt till ersättning för att ren blivit dödad eller skadad som enligt vad särskilt är föreskrivet eller enligt allmänna skadestandsregler kan tillkomma renens ägare skall i fall då ägaren är okänd tillfalla den sameby inom vars betesområde renen befann sig.

4 kap. Inskränkning eller upphörande av renskötselrätt

1 § Regeringen kan förordna om inskränkning eller upphävande av renskötselrätten för visst markområde, när området behövs för ändamål som avses i 2 kap. expropriationslagen (1972:719).

Inskränkning kan avse viss tid eller vissa i renskötselrätten ingående befogenheter.

2 § Regeringen kan i förordnande enligt 1 § föreskriva åtgärder för att motverka skada eller olägenhet för renskötseln.

3 § Om inskränkning eller upphävande av renskötselrätt medför skada eller olägenhet för renskötseln eller för jakt och fiske med stöd av renskötselrätten, skall ersättning utgå.

Ersättning för skada eller olägenhet som inte drabbar bestämd person tillfaller sameby som berörs av inskränkningen eller upphävandet.

4 § I fråga om inskränkning eller upphävande av renskötselrätt och ersättning med anledning därav gäller, utöver bestämmelserna i 1–3 §§, i tillämpliga delar bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) om expropriation av särskild rätt till fastighet.

5 kap. Upplåtelse av mark och vatten

1 § Sameby eller medlem i sameby får inte upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten.

Sameby får dock åt den som har varit medlem i byn upplåta rätt att utan avgift till sitt husbehov jaga eller fiska på byns område enligt 1 kap. 13 §.

2 § På sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen inte försämrar förutsättningarna för att inom det berörda området bedriva samisk markanvändning med stöd av renskötselrätten.

Avser upplåtelsen rätt till jakt och fiske krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård.

Innan upplåtelse av nyttjanderätt får ske skall berörd sameby höras. Upplåtelse av hela fisket i visst vatten få ske endast om sameby medger det.

3 § Fråga om upplåtelse enligt 2 § prövas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Upplåtelse enligt 2 §, som inte avser tillgodogörande av naturtillgångar eller skogsavverkning, skall ske mot avgift, om inte särskilda skäl föreligger för avgiftsfrihet. Avgiften tillfaller sameby som berörs av upplåtelsen.

Avser upplåtelsen tillgodogörande av naturtillgångar, skall staten utge ersättning för den skada eller olägenhet för renskötseln som upplåtelsen medför. Ersättning för skada eller olägenhet som inte drabbar bestämd person tillfaller sameby som berörs av skadan eller olägenheten.

Vid avgiftsfri upplåtelse enligt första stycket skall staten ersätta samebyn för bortfallet av avgift.

5 § På sådana året-runt-marker nedanför odlingsgränsen som antingen tillhör eller vid utgången av 1992 tillhörde staten skall staten för nyttjanderättsupplåtelser som inte avser skogsavverkning utge ersättning till sameby som berörs av upplåtelsen.

Ersättningen skall beräknas enligt de grunder som gäller vid bestämmande av avgift och annan ersättning som enligt 4 § skall utgå för upplåtelser ovanför odlingsgränsen.

Ersättningen fastställs av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

6 kap. Sameby

Inledande bestämmelser

1 § En sameby har till ändamål att för medlemmarnas gemensamma bästa förvalta renskötselrätten inom sitt byområde samt de övriga områden samebyn nyttjar. Förvaltningen får inte ske i strid med renskötselns intressen inom samebyn. En sameby kan även ha andra ändamål enligt vad som framgår av stadgarna.

En samebys verksamhet får bedrivas i ett av byn helägt dotterföretag.

2 § En sameby skall registreras.

Sedan samebyn har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

3 § För en samebys förpliktelser svarar endast samebyns tillgångar. I tillgångarna inräknas insatser och avgifter som har förfallit till betalning, även om de ännu inte har betalats.

4 § Bestämmelserna i 1 kap. 4 – 6 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall gälla även för sameby. Vad som i bestämmelserna sägs om moderförening skall gälla modersameby.

Bildande av en sameby

5 § Sameby bildas vid sammanträde genom att deltagarna antar stadgar och utser styrelse.

Sammanträde enligt första stycket skall hållas av Sametinget.

Till sammanträdet skall Sametinget kalla samtliga medlemmar i samebyn som tidigare förvaltat renskötselrätten inom byområdet.

6 § Kan sameby inte bildas vid sammanträde enligt 5 § skall Sametinget hålla nytt sammanträde.

Sametinget skall i ortstidning kungöra att nytt sammanträde för bildande av sameby skall äga rum. Kungörelsen skall ange för vilket betesområde sameby skall bildas samt vad den som inte varit medlem i sameby som tidigare förvaltat renskötselrätten i byområdet har att iaktta för att kallas till sammanträdet. Kungörelse skall ske senast fyra månader före sammanträdet.

Till sammanträdet skall Sametinget kalla samtliga

- medlemmar i sameby som tidigare förvaltat renskötselrätten inom betesområdet, och
- same som senast två månader före sammanträdet anmält att han är intresserad av medlemskap i den bildade samebyn.

7 § I frågor som avses i 22 § tredje stycket 2 har, om minst en deltagare begär det, varje deltagare en röst för varje ren som enligt senast gällande renlängd innehas av honom. I övriga frågor har varje myndig deltagare vid sammanträdet en röst.

8 § Vid sammanträdet skall föras protokoll genom ordförandens försorg.

9 § Som sammanträdets beslut gäller den mening som fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som biträdes av ordföranden. Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs val genom lottning.

10 § I fråga om klander av beslut vid sammanträdet äger 7 kap. 17 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

11 § Kostnaden för sammanträdet skall slutligt betalas av samebyn.

12 § Samebyns stadgar skall ange

1. samebyns firma,
2. den ort inom samebyns område, där samebyns styrelse skall ha sitt säte.
3. ändamålet med samebyns verksamhet och verksamhetens art,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i samebyn, hur insatsen skall fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i samebyn med insats utöver vad han är skyldig att delta med,
5. för det fall att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till samebyn skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,
7. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall finnas, deras befogenhet, hur de skall utses och tiden för deras uppdrag,
8. inom vilken tid och hur bystämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,
9. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
10. vilken tid samebyns räkenskapsår skall omfatta,
11. grunderna för fördelning av samebyns vinst, samt
12. för det fall att insatsemission som avses i 10 kap. 2 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall förekomma, vad som skall gälla för dessa.

13 § Samebyn skall anmälas för registrering senast två månader efter det att beslut fattades om att bilda den.

Första stycket gäller även vid ändring av stadgarna.

Vad som sägs om åtgärder före registrering i 2 kap. 4 § första och andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall gälla även för sameby.

Samebyns medlemmar m.m.

14 § Medlem i sameby kan den bli som är

1. same som kan härleda sitt ursprung till samebyn,
2. make till medlem enligt punkten 1 eller efterlevande make till avliden sådan medlem.

Med make jämställs den som varaktigt bor tillsammans med medlem under äktenskapsliknande förhållanden.

En sameby får inte vägra den som uppfyller kraven enligt första stycket inträde som medlem. Om samebyn inte antar sökanden som medlem, kan frågan prövas av Sametinget på samebyns eller sökandens begäran. Sametingets beslut får inte överklagas.

En sameby kan som medlem anta same som är medlem i annan sameby trots att kravet på ursprung i samebyn inte är uppfyllt.

I stadgarna får föreskrivas att inträdesansökan skall göras skriftligen och att ansökningshandlingen skall vara försedd med sökandens bevitnade namnunderskrift.

15 § Den som genom bodelning, arv eller testamente har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i samebyn inom den tid som anges i 3 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Den som genom överlåtelse har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i samebyn inom sex månader därefter.

Om den, som genom bodelning eller överlåtelse har förvärvat en medlems andel, antas, inträder han som medlem i överlåtarens ställe.

Ansöker förvärvaren inte om inträde inom föreskriven tid, eller avslår hans ansökan, skall medlemmen därmed anses ha sagt upp sig till utträde. Förvärvaren har i sådana fall den rätt som tillkommer en avgången medlem vad gäller återbetalning av medlemsinsatser.

16 § En medlem har rätt att säga upp sig till utträde ur samebyn. I stadgarna får föreskrivas att en uppsägning skall göras skriftligen och att uppsägningshandlingarna skall vara försedd med medlemmens bevitnade namnunderskrift.

Medlem som beviljats medlemskap i annan sameby skall anses ha sagt upp sig till utträde.

I stadgarna får även föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registermyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna enligt detta stycke gäller inte i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 4 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

17 § Avseende tidpunkt för när avgång ur samebyn sker gäller 3 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

18 § Beträffande samebys medlemsförteckning skall 3 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar äga motsvarande tillämpning.

19 § Beträffande återbetalning av medlemsinsatser gäller 4 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

Samebyns ledning

20 § För samebyns ledning gäller bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar i tillämpliga delar.

21 § Saknar samebyn styrelse, kan Sametinget på yrkande av någon vars rätt är beroende av att behörig styrelse finns förordna syssloman att handha byns angelägenheter och företräda byn såsom styrelse. Syssloman har rätt att av byn erhålla arvode som bestäms av Sametinget.

Bystämman

22 § Samebymedlemmarnas rätt att besluta i samebys angelägenheter utövas vid bystämman.

För stämman gäller i tillämpliga delar reglerna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom såvitt avser medlems rösträtt.

I fråga om rösträtt på bystämma gäller att

1. varje myndig medlem har en röst,
2. en medlem kan begära att röstning skall ske efter renantal vid val av en majoritet av styrelsens ledamöter, i frågor som avser användningen av byns betesområde för renbete, anläggningar för renskötseln, flyttning av renar eller på annat sätt rör renskötselarbetet och därmed sammanhängande ekonomiska frågor, jakt och fiske, intrångs- och upplåtelseersättningar, samt ändring av sådana föreskrifter i stadgarna som avses i 12 § 3-4, 5 om föreskriften avser avgifter i renskötseln, 7 och 11-12,
3. vid röstning enligt 2 har medlem en röst för varje ren som enligt gällande renlängd innehas av medlemmen, dock inte för fler renar än samebyn bestämt för denne med stöd av stadgarna.

Ingen får för egen eller annans del rösta för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädde röstetalet.

Revision och särskild granskning

23 § För revision och särskild granskning gäller i tillämpliga delar reglerna i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom

24 § För överskottsutdelning och annan användning av samebyns egendom gäller i tillämpliga delar reglerna i 10 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Konkurs och företagsrekonstruktion

25 § Om en sameby är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är samebyn upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall bystämman inom en månad från det att konkursen avslutades förordna ny styrelse, verkställande direktör och revisorer.

26 § Om en sameby försätts i konkurs eller beslut om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion meddelas för samebyn, skall tingsrätten för registrering underrätta registreringsmyndigheten om beslutet, vem som har utsetts till konkursförvaltare och vilken tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Under konkursen företräds samebyn som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats eller en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion har upphört, skall tingsrätten genast för registrering underrätta registermyndigheten och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när högre rätt har upphävt ett beslut att försätta samebyn i konkurs eller ett beslut om företagsrekonstruktion.

Fusion m.m.

27 § Beträffande fusion mellan samebyar eller mellan sameby och ett helägt dotteraktiebolag gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 12 kap. 1 – 8 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Genom ett avtal om fusion kan också

1. en ekonomisk förening (den överlåtande parten) gå upp i en sameby (den övertagande parten), eller

2. en eller flera ekonomiska föreningar förenas med en eller flera samebyar (de överlåtande parterna) genom att bilda en ny sameby (den övertagande parten).

Beträffande inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag gäller bestämmelserna i 12 kap. 9-13 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Skadestånd m.m.

28 § I fråga om skyldighet för styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller samebymedlem att ersätta skada som vållats samebyn, medlem eller tredje man och i fråga om talan om sådan ersättning tillämpas 13 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Samebyns firma

29 § En samebys firma skall innehålla ordet ”sameby”. I firman får inte ordet ”bolag” eller något annat som betecknar ett bolagsförhållande tas in på ett sådant sätt som kan leda till missförståndet att ett bolag innehar firman. Firman skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i samebyregistret. Registreringen av en samebys firma gäller för hela landet. I övrigt finns bestämmelser om registrering i firmalagen (1974:156).

Om samebyns firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i stadgarna.

Samebyns styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i första stycket gäller även bifirma. Uttrycket sameby får dock inte tas in i en bifirma.

Endast sameby får i sin firma använda uttrycket sameby.

I fråga om skriftliga handlingar som utfärdas för en sameby gäller 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Registrering m.m.

30 § Sametinget är registreringsmyndighet för en sameby.

Registreringsmyndigheten skall för registrering enligt denna lag föra ett samebyregister för hela landet.

I fråga om förfarandet hos registreringsmyndigheten och verkan av registrering gäller bestämmelserna i 15 kap. 2-5 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Om någon anmälan rörande en sameby inte har kommit in till registreringsmyndigheten under de fem senaste åren, skall registreringsmyndigheten undersöka om samebyn har upphört med sin verksamhet. Detta skall ske genom brev till den i samebyregistret registrerade adressen samt genom kungörelse i ortstidning.

Om det två månader efter kungörelset enligt föregående stycke inte framgår att verksamhet fortfarande bedrivs inom samebyn, skall registreringsmyndigheten vidta åtgärder i syfte att förvaltningen av renskötselrätten inom samebyns område återupptas. Registreringsmyndigheten kan i samband med sådana åtgärder avföra samebyn ur registret. Samebyn är därmed upplöst.

7 kap. Ansvar och överklagande m.m.

1 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet, i strid med bestämmelserna i denna lag,

1. stänger av flyttningsväg för renar eller vidtar åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligt försämras,
2. skrämmer eller på annat sätt ofredar renar som uppehåller sig på ett område där renskötsel då är tillåten,

3. driver bort renar från ett område där renskötsel då är tillåten eller hindrar renar från att beta på ett sådant område,
4. bryter mot 3 kap. 4 § första eller tredje stycket.

2 § I fråga om gärningar som är straffbara enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och som på grund av hänvisning i denna lag kan komma i fråga även för sameby gäller i tillämpliga delar 16 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 29 § fjärde stycket.

I fråga om vite i samband med beslut enligt bestämmelser i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som på grund av hänvisning i denna lag gäller även för sameby, gäller bestämmelsen i 16 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Sametinget får meddela föreläggande för sameby att fullgöra sin skyldighet enligt 6 kap. 13 §. Sådant föreläggande får förenas med vite.

3 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut om upplåtelse enligt 5 kap. 2 § överklagas dock hos regeringen om beslutet rör annat än samebys renskötselrätt.

Beslut enligt 5 kap. 2 § som avser upplåtelse av rätt till jakt eller fiske får överklagas endast av sameby.

I fråga om överklagande av myndighets beslut som genom hänvisning i denna lag fattats med stöd av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar 15 kap. 6 § samma lag.

4 § Myndighets beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte den beslutande myndigheten bestämmer något annat.

5 § Länsstyrelsens uppgifter enligt denna lag fullgörs såvitt avser Västernorrlands län av länsstyrelsen i Västerbottens län och såvitt avser Dalarnas och Gävleborgs län av länsstyrelsen i Jämtlands län.

6 § I 22 § lagen (2002:xx) om bedrivande av rennärning finns bestämmelser om expediering av beslut som angår många och beräkning av tiden för överklagande av sådana beslut.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003, då rennäringslagen (1971:437) upphör att gälla.
2. Beslut om indelning i byområde enligt rennäringslagen (1971:437) eller motsvarande beslut enligt äldre bestämmelser skall anses som beslut om indelning i byområde enligt denna lag.
3. Vad i lag eller annan författning betecknas som områden som blivit anvisade till lapparnas uteslutande begagnande skall i stället avse sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och renbetesfjällen.

4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

5. Sameby enligt denna lag skall bildas genom beslut av bystämman i sameby enligt rennäringslagen (1971:437). För sådan stämma skall bestämmelserna i rennäringslagen tillämpas utom såvitt avser reglerna om röstning. Beträffande röstning skall reglerna i 6 kap. 22 § denna lag tillämpas. Samebyn skall registreras enligt reglerna i denna lag inom tre år från det att denna lag trätt i kraft. Har samebyn inom den tiden inte bildats skall Sametinget starta ett förfarande enligt 6 kap. 5 – 11 §§ denna lag. Sedan den nya samebyn registrerats skall den gamla anses upplöst och samtliga tillgångar och skulder skall anses ha övergått till den nya samebyn.

6. Sameby enligt denna lag skall utge ersättning till medlem i sameby enligt rennäringslagen (1971:437) om förvaltningen av renskötselrätten medför att medlemmen inte längre kan utöva sådan enskild rättighet som före denna lags ikraftträdande utövades med stöd av rennäringslagen (1971:437).

2 Förslag till Lag om bedrivande av rennäring

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten skall bedrivs så att nyttjade naturresurser uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls och samiska kulturvärden beaktas.

Hänsyn vid utövande av rennäring

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn som vid renskötsel skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

3 § När rennäring bedrivs skall, utöver vad som sägs i 3 kap. 2 § lagen (2002:xx) om renskötselrätt, hänsyn tas också till allmänna intressen.

Renar skall såvitt möjligt hindras från att vistas på marker där det inte är tillåtet. Särskilt skall hänsyn visas för plantskog och aktivt brukad åkermark med växande gröda.

Den hänsyn som skall visas till allmänna intressen kan aldrig vara så ingripande att pågående markanvändning för rennäring avsevärt försvåras.

Betesmarksredovisning

4 § För varje sameby skall det finnas en redovisning som anger tillståndet för betesmarkerna och vilka natur- och kulturmiljövärden som finns inom området.

Redovisningen skall upprättas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Renmärken och renmärkesregister

5 § Ren som förs på bete med stöd av renskötselrätten skall vara märkt på ett sådant sätt att det framgår vem som äger renen.

Anträffas inom samebyns betesområde omärkt ren och framgår det inte vem som är ägare tillfaller renen samebyn.

Anträffas inom betesområdet ren med förfalskat, förstört eller okänt märke eller med märke som inte är rätt utformat, skall renen tas om hand av samebyn. Den som inom två år från omhändertagandet styrker sig vara ägare till renen har rätt att av byn få ut renen eller ersättning för dess slaktvärde med avdrag för byns kostnader för renen.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Sametinget får meddela föreskrifter om märkning av ren och renmärken.

6 § Sametinget skall för att uppfylla syftet i 5 § första stycket föra register över renmärken (renmärkesregister). Sametinget är personuppgiftsansvarigt för behandlingen av personuppgifter i registret. Registret skall innehålla renmärket, det område där märket får användas, märkesinnehavarens namn, personnummer och adress.

Renmärke får registreras endast om det tydligt skiljer sig från annat giltigt märke som får användas på renar med vilka sökandens renar kan sammanblandas.

Registrerat renmärke skall avlysas om märket under tio år inte använts vid renmärkning. Uppgifter om renmärket i registret skall då genast gallras.

Är två eller flera registrerade renmärken helt lika eller så lika att de lätt kan förväxlas eller genom ändring komma att överensstämma med varandra, kan Sametinget på ansökan av sameby eller märkeshavare för vilken likheten medför olägenhet förordna att något eller några av märkena skall avlysas eller ändras. Uppgifter om renmärket i registret skall gallras senast tio år efter beslutet om avlysning.

Renräkning och renlängd

7 § Räkning av samebys renar skall ske årligen vid ungefär samma tidpunkt. Om sameby begär det, kan Sametinget medge att räkningen får ske med större tidsmellanrum.

En sameby skall underrätta Sametinget om tid och plats för byns renräkning. Sametinget kan utse någon att närvara vid renräkningen. Finns anledning anta att samebyn inte följt meddelade föreskrifter, kan Sametinget besluta om kompletterande renräkning.

Den som av Sametinget förordnats att närvara vid renräkningen har rätt att få tillträde till område och anläggningar där renar hålls samt rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för att fullgöra uppdraget.

8 § På grundval av renräkning enligt 7 § första stycket skall renlängd upprättas.

I renlängden skall tas upp ägarna till de renar som hålls på byns betesområde och det räknade eller uppskattade antalet renar för varje ägare.

Bystämman fastställer renlängden och beslutar om rättelse i den.

Rennäringsregister

9 § Sametinget skall med renlängden som underlag föra ett rennäringsregister. Syftet med registret är att använda uppgifterna vid handläggning av ärenden som rör rennäringen, för statistiska ändamål och för planering som rör rennäringen. Sametinget är personuppgiftsansvarigt för behandlingen av personuppgifter i registret.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Sametinget får meddela närmare föreskrifter om användningen av renlängd som

underlag för ett rennäringsregister och om skyldighet att lämna renlängden och andra uppgifter om renskötsel av betydelse för registret till Sametinget.

Främmande renar

10 § Om främmande renar kommit in på samebys betesområde, skall de skiljas ut så snart det kan ske. Underrättelse om tid och plats för skiljningen skall i god tid dessförinnan lämnas till sameby till vilken renarna kan antagas höra. Sådan sameby är skyldig att avdela den arbetspersonal som behövs för skiljningen och för att återföra renarna.

Uteblir sameby som underrättats om skiljning och kan renarna inte återföras utan väsentlig olägenhet, får den by som ombesörjer skiljningen låta slakta renarna och försälja dem för ägarnas räkning.

Om inte annat avtalats, är den by till vilken renarna hör skyldig att utge ersättning för kostnaden för renarnas omhändertagande samt återförande eller slakt och försäljning.

Koncessionsrenskötsel

11 § Den som är same kan få tillstånd (koncession) att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom område där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Koncession innefattar rätt för koncessionshavaren att driva renskötseln även med skötesrenar som tillhör

1. den som äger eller brukar jordbruksfastighet, vilken helt eller delvis är belägen inom den del av länet där koncessionsrenskötsel får bedrivas, om denne är bosatt på fastigheten eller inom Norrbottens län,

2. den som tidigare har haft koncession inom området, om denne är bosatt inom Norrbottens län och inte har övergått till annat huvudsakligt förvärvsarbete,

3. make, hemmavarande barn, efterlevande make eller efterlevande underårigt barn till koncessionshavare eller till sådan under 2 angiven förutvarande koncessionshavare som vid tidpunkten för dödsfallet ägde skötesrenar, om denne är bosatt inom Norrbottens län.

Koncession får lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas komma att driva renskötseln på ett ändamålsenligt sätt.

Koncession meddelas för viss tid, högst 10 år.

12 § Fråga om koncession prövas av länsstyrelsen.

13 § Beslut om att bevilja koncession skall ange

1. koncessionsområdet,
2. flyttningvägs sträckning,
3. det högsta antal renar som varje koncessionshavare får hålla inom området och det högsta antal skötesrenar som han får ta emot,
4. om koncessionshavare har rätt att anlägga stängsel, uppföra byggnader och taga virke inom koncessionsområdet,

5. de villkor som skall gälla för förhållandet mellan koncessionshavare och skötesrenägare,

6. övriga villkor för renskötseln.

Koncessionshavare får ha högst trettio renar i vinterhjorden från varje hushåll. Länsstyrelsen kan, om det föreligger särskilda skäl, medge att koncessionshavare får ha fler än trettio renar i vinterhjorden från varje hushåll.

Länsstyrelsen skall samråda med Sametinget innan beslut om koncessionsområdet fattas.

14 § Har förutsättningarna för koncessionen ändrats, kan länsstyrelsen återkalla koncessionen eller besluta om nya villkor.

Skyldighet att samla renar

15 § Samebys styrelse är skyldig att i den omfattning som behövs låta samla ihop renar som hör till byn eller skilja ut ren från dessa, om polismyndighet eller kronofogdemyndighet begär det. Koncessionshavare har motsvarande skyldighet beträffande renar som han får hålla inom koncessionsområde.

Myndigheten kan låta verkställa åtgärden på den ansvariges bekostnad om skyldigheten inte fullgörs.

Tillsyn

16 § Sametinget utövar tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i 2 – 5, 7 och 8 §§ och med stöd av dessa meddelade föreskrifter.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över att regler och meddelade villkor för koncessionsrenskötseln följs.

17 § Som ett led i tillsynen över förvaltningen av betesresursen skall Sametinget bestämma det högsta antal renar som får hållas på bete inom samebys betesområde.

Föreläggande och vite

18 § Länsstyrelsen och Sametinget får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Ett föreläggande eller förbud får meddelas sedan det har visat sig att myndighetens råd inte har följts. I brådskande fall, eller när det annars finns särskilda skäl, får dock ett föreläggande eller förbud meddelas omedelbart.

Förelägganden och förbud kan förenas med vite.

Om någon inte rättar sig efter ett föreläggande, får beslutsmyndigheten besluta att åtgärden skall vidtas på den försumliges bekostnad.

Följer koncessionshavare eller ägare av skötesren inte föreläggande att minska sitt renantal får länsstyrelsen besluta om slakt och försäljning av de övertaliga renarna. Kostnaden för slakten och försäljningen skall tas ut ur köpeskillingen medan återstoden av köpeskillingen tillfaller renarnas

ägare. Detsamma gäller om tidigare koncessionshavare inte följer ett föreläggande om att avveckla sitt rennehav.

Ansvar, överklagande m.m.

19 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet inte följer ett föreläggande eller bryter mot ett förbud som har meddelats med stöd av 2 § om inte föreläggandet eller förbudet förenats med vite.

20 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att bevilja registrering av renmärke får dock inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

21 § Länsstyrelsens och Sametingets beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte respektive myndighet bestämmer något annat.

22 § Angår ett beslut som länsstyrelse eller Sametinget meddelar enligt denna lag så många att en kopia av beslutet inte lämpligen kan tillställas var och en av dem, skall beslutet sändas till samebyns styrelse, som skall hålla det tillgängligt för medlemmarna. För koncessionsrenskötseln skall beslutet sändas till koncessionshavare, som skall hålla det tillgängligt för skötesrenägarna.

Meddelande om detta skall tas in i ortstidning.

Tiden för överklagande skall räknas från den dag då kungörandet har skett.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003, då rennäringslagen (1971:437) upphör att gälla.
2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.
3. Rennäringslagen (1971:437) skall tillämpas beträffande koncessioner som meddelats innan denna lag trädde i kraft.

Förteckning över remissinstanser, Betänkandet 2001:101

Följande instanser har inkommit med yttrande över betänkandet En ny rennäringspolitik – öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare.

Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, Kammarrätten i Sundsvall, Justitiekanslern, Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Uppsala universitet genom Juridiska fakultetsnämnden, Umeå universitet, Statens jordbruksverk, Fiskeriverket, Sametinget, Sveriges Lantbruksuniversitet, Riksantikvarieämbetet, Diskrimineringsombudsmannen, Naturvårdsverket, Lantmäteriverket, Skogsstyrelsen, skogsvårdsstyrelserna inom renskötseområdet, Glesbygdsverket, Örnsköldsviks, Bergs, Bräcke, Härjedalens, Krokoms, Ragunda, Strömsunds, Åre, Bjurholms, Dorotea, Lycksele, Malå, Nordmalings, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storumans, Umeå, Vilhelmina, Vindelns, Vännäs, Åsele, Arjeplogs, Arvidsjaur, Bodens och Gällivare kommuner, Haparanda stad, Jokkmokks, Kiruna, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyns, Överkalix och Övertorneå kommuner, Fjällbygdens nybyggareförening, Särna-Idre Besparingsskog och Särna- Idre Jordägande socknemän, Föreningen för Jämtlands läns fjällbygd, Koncessionssamebyarnas intresseförening, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Norrbottens Allmänningars förbund, Renägarförbundet, Samernas utbildningscentrum, Skogsindustrierna, Skogsägarnas Inlandsråd, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Sveaskog AB, Svenska Jägareförbundet, Svenska Samernas Riksförbund och Västerbottens Fjälljägarråd.

Länsstyrelserna i Dalarnas och Gävleborgs län, Stockholms universitet, Lunds universitet, Östersunds kommun och Svenska kommunförbundet har inbjudits att lämna synpunkter, men avstått från att yttra sig.

Yttranden har dessutom kommit in från allmänningsskogar, arbetarekommuner, Arjeplogs Glesbygdsförening, Jukkasjärvi historieforskningsgrupp, lokala jägarorganisationer, Jämtlands läns museum, Kvenlandsförbundet, lokala LRF-avdelningar, SACO-S föreningen vid Jordbruksverket, sju samiska partier och organisationer, fyra samebyar, Samiska rådet i svenska kyrkan, Skogs- och Träfacket och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet, Sollefteå kommun, Statstjänstemannaförbundet, Svenska Gruvföreningen, SÅGAB–Sågverken i Norrland AB, Vindelns skogsbruksområde och Världsnaturfonden WWF. Synpunkter på betänkandet har också kommit in från närmare 450 markägare, huvudsakligen i Västerbottens län.

Sammanfattning av betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77

Bakgrund

Det finns uppskattningsvis 50 000 samer i världen. Ca 17 000 samer bor i Sverige. Samer har bott i Sverige långt innan den svenska nationalstaten växte fram. I sin egenskap av ursprungsbefolkning har samerna ett folkrättsligt skydd. Sverige accepterar i dag att samerna har en rätt till kulturell autonomi och att detta förutsätter en viss grad av självstyre (jämför direktiven). Detta innebär en utveckling sedan Sametingets tillkomst 1993, vid den tidpunkten uttalade regeringen klart att Sametinget inte skulle vara ett organ för självstyre. Det fick därför också offentlighetsrättslig ställning som en myndighet under regeringen.

Sametinget i dess helhet är alltså en myndighet. Samtidigt är det också ett folkvalt organ. Det finns en spridd missuppfattning om att Sametinget skulle bestå av två separata delar, en "myndighetsdel" och en "folkvald del". Detta är dock inte riktigt, Sametinget är i sin helhet en myndighet, samtidigt är det dock också ett folkvalt organ.

Sametinget har i dag begränsade uppgifter. Rennäringspolitiska kommittén har föreslagit att ett flertal nya uppgifter skall överföras till Sametinget.

Det finns sameting även i Norge och i Finland. Sametinget i Norge har ingen klar konstitutionell ställning. Detta var ett medvetet val vid dess tillkomst. Avsikten har varit att tinget skulle utvecklas efter hand, man önskade inte låsa fast det i bestämda ramar. Det lyder inte under regeringen, men är inte heller ett självständigt organ. Det har en viss ekonomisk frihet och får själv definiera sitt verksamhetsområde. Norge avsätter mer pengar till sitt sameting än vad Sverige gör. Sametingets uppgift i Norge är i första hand att vara remissorgan. Det har därutöver några avgränsade uppgifter. Den allmänna uppfattningen är att det är ett välfungerande ting.

Sametinget i Finland har en klar konstitutionell ställning. Enligt grundlagen har samerna ett reellt självstyre, de äger språklig och kulturell autonomi. Självstyrelseformen grundar sig på etno-politisk modell. Denna språkliga och kulturella autonomi måste dock enligt grundlagen ges sitt innehåll i "vanlig" lag, vilket ännu inte skett fullt ut. Sametinget i Finland har få uppgifter och deras roll som remissinstans respekteras inte fullt ut. Staten avsätter än mindre pengar än vad Sverige gör.

Sametingets och samernas förhållande till staten

Utredningens utgångspunkt är att Sametingets och samernas ställning bör stärkas. Sametinget har i dag vissa begränsningar. Ett grundläggande problem är Sametingets dubbla roller, det har till uppgift att driva den samiska politik som kommit till uttryck genom valet till Sametinget trots att det i sin egenskap av myndighet lyder under regeringen. Vi anser därför att det inte är ändamålsmässigt att Sametinget är en myndighet.

Sedan Sametingets tillkomst har det skett en dynamisk utveckling av samernas folkrättsliga ställning. Det är numera alltså ostridigt att

samerna har en rätt till kulturell autonomi och att detta förutsätter en viss grad av självstyre. Detta förändrade synsätt skulle enligt vår bedömning möjliggöra en omprövning av Sametingets ställning som myndighet under regeringen.

En fråga är dock då vad Sametinget alternativt skulle kunna vara. Enligt regeringsformen är det regeringen med ansvar inför riksdagen som styr riket. Ett undantag från denna princip utgör det kommunala självstyret. Utredningen har dragit den slutsatsen att Sametinget antingen måste förbli en myndighet under regeringen eller möjligen riksdagen eller också måste det tillerkännas ett visst självstyre. Detta skulle behöva framgå av regeringsformen.

Utredningen anser att det kan vara ändamålsmässigt att vidare utreda möjligheten att genomföra ett självstyre för samerna på exempelvis det sätt som skett i Finland, att i regeringsformen skriva in att samerna har kulturell autonomi som följer av lag. En sådan nyordning skulle förutsätta en noggrann analys av ett flertal svåra frågor med såväl folkrättsliga som konstitutionella aspekter. Utredningen har påbörjat en sådan analys. En eventuell fortsatt analys görs dock enligt vår bedömning lämpligast av en parlamentariskt sammansatt kommitté med uttryckligt stöd i direktiven. Vi föreslår därför att regeringen låter utreda denna fråga. I avvaktan på ett eventuellt formaliserat självstyre har utredningen övervägt om det är möjligt att redan nu utöka Sametingets självständighet. Vi har med denna utgångspunkt analyserat vissa centrala frågor. Dessa skulle vara Sametingets **representationsrätt**, Sametingets ansvar över **anvisade medel** och **regeringens direktivrätt** över Sametinget.

Från Sametingets sida har framförts att det är olämpligt att Sametinget inte representerar samerna i internationella sammanhang. Dessutom vill Sametinget bli betraktat som ett icke-regeringsorgan av andra parter, eftersom det skulle öka Sametingets trovärdighet. Utredningen har dragit den slutsatsen att det saknas hinder för Sametinget att företräda samerna i Sverige vid möten med andra länder, organisationer eller andra myndigheter. Sametingets uppgift är just att företräda samerna. Problemet tycks i stället snarast handla om att Sametinget önskar utan inblandning från den svenska staten företräda Sverige i internationella frågor som berör samiska intressen. Det skall dock anmärkas att Sametingets önskan om att bli betraktat som ett icke-regeringsorgan står i motsatsförhållande till önskemålet om att företräda Sverige i internationella överenskommelser. Ett icke-regeringsorgan kan per definition inte företräda medborgare i ett land utan har till uppgift att bilda opinion för sina medlemmars intressen. Det är vidare regeringens uppgift att träffa överenskommelse med annan stat eller mellanfolklig organisation. Det finns i och för sig lagliga möjligheter att överlåta denna rätt till förvaltningsmyndigheter, såsom exempelvis Sametinget. En sådan överenskommelse skulle då alltså inte bara binda upp Sametinget utan även Sverige. Sammantaget anser utredningen att Sametinget redan har en representationsrätt. Frågan skulle därutöver också kunna vidgas till att Sametinget ensamt vill företräda svenska medborgare av samisk etnicitet. Denna fråga måste i så fall utredas i samband med ett utökat självstyre. Representationsrätten bör därför behandlas i det större sammanhanget, i samband med att självstyret utreds.

Sametinget tillerkändes för budgetåret 2002 drygt 78 miljoner kronor i tre olika anslag. Till anslaget ställde regeringen i regleringsbrevet upp krav om återrapportering och villkor. Utredningen föreslår att riksdagen efter förslag av regeringen i framtiden övergår till att tillerkänna Sametinget ett enda ramanslag. Det skulle medföra ett praktiskt behov av att i regeringens budgetarbete betrakta Sametinget som ett enda utgiftsområde. Utredningen anser att detta är en rimlig konsekvens. Budgeten till Sametinget är i och för sig förhållandevis begränsad, men myndigheten Sametinget intar en särställning i det svenska samhället. Vi anser att det är naturligt att Sametinget fritt kan förfoga över sina medel. Det ligger i linje med att samerna har rätt till kulturell autonomi, vilket medför ett behov av ett visst självstyre. Sametinget är också det som bäst känner till sin verksamhet och därför också är bäst skickad att fördela pengarna. Med en utökad ekonomisk frihet följer också ett utökat ansvar, det kommer att ankomma på Sametinget att se till att ett budgeterat ramanslag räcker till samtliga utgifter. Från vissa håll, även från några politiker inom Sametinget, har framförts farhågor om att Sametinget inte skulle vara mogen att bära detta ansvar. Det som är särskilt känsligt är att mer än hälften av Sametingets anslag utgörs av den s.k. rovdjursersättningen, dvs. öronmärkta pengar som Sametinget skall fördela till renägare som fått renar skadade eller dödade av rovdjur. Inom Sametinget finns en historisk motsättning mellan renägare och andra. Bland dem som företräder renägare finns det nu en rädsla för att Sametinget i framtiden skulle komma att använda dessa pengar till andra angelägna behov. Det skulle kunna skada rennäringen som utgör grundbulten i den samiska kulturen. Problemet bottnar också i att det inom Sametinget finns en mycket bestämd uppfattning om att den nuvarande nivån på anslag är alldeles för låg för att möjliggöra en fungerande verksamhet. Utredningens slutsats är att den enda framkomliga vägen för att skapa ett fungerande Sameting är att öka dess självständighet. Enligt vårt synsätt måste en verksamhet ha meningsfulla uppgifter för att kunna verka. När ansvaret för samiska frågor överförs till Sametinget kan dessa fritt debatteras och konflikter lösas i en demokratisk ordning. En förutsättning för att denna målsättning skall kunna realiseras är dock att regeringen föreslår riksdagen att i framtiden avsätta så mycket pengar för Sametinget att en verksamhet på rimlig nivå är möjlig. I gengäld får det av Sametinget sedan krävas att det fullt ut förmår axla ansvaret för Sametingets verksamhet. Inom Sametinget måste det vidare finnas en förståelse för att det trots sin ökade självständighet verkar inom Sverige och därmed måste respektera de mål som riksdag och regering sätter upp.

Utredningen har vidare övervägt om det skulle vara möjligt att i lag slå fast att Sametinget fritt får förfoga över sina medel. Vår slutsats är att det inte är möjligt så länge Sametinget är en myndighet, eftersom en sådan lagreglering skulle strida mot regeringsformen. Skälet är att regeringen har ett statsfinansiellt ansvar. Detta behöver dock inte hindra regeringen från att i budgeten föra samman medel till ett ramanslag för Sametinget självt att fördela.

Myndigheter har en principiell lydnadsplikt mot regeringen. Det innebär bl.a. att regeringen utan lagstöd skulle kunna lägga nya arbetsuppgifter på Sametinget. I syfte att stärka Sametingets ställning

rekommenderar vi att Sametingets uppgifter framgår av sametingslagen. På sikt, i samband med att självstyret utreds, bör det även utredas om det är möjligt att i regeringsformen reglera att Sametingets uppgifter bestäms i lag. Motsvarande gäller för kommunerna, av regeringsformen följer att kommunernas åligganden meddelas i lag.

Utredningen har som framgått föreslagit åtgärder för att utöka Sametingets befogenheter. Ett annat sätt att stärka samernas ställning skulle dock vara att förbättra samernas status. Samerna har sedan länge krävt att de tillerkänns en officiell status. Den tidigare samerättsutredningen föreslog i sitt betänkande (Samerätt och Sameting SOU 1989:41) att samernas särskilda ställning som etnisk minoritet och urbefolkning markerades i regeringsformen. Utredningen hänvisade till att riksdagen redan 1977 i ett uttalande slagit fast att samerna är en etnisk minoritet, som i sin egenskap av ursprunglig befolkning i sitt eget land intar en särskild ställning.

I remissbehandlingen av utredningens förslag framkom bl.a. den invändningen att det skulle vara olämpligt att gradera olika minoriteter. Regeringen avvisade därefter förslaget med hänvisning till att gällande bestämmelser i regeringsformen redan ger samerna ett fullgott grundlagsskydd.

Utredningens uppfattning är att det finns skäl för att på nytt överväga om samerna bör tillerkännas en särställning i grundlagen. Sedan regeringen avvisade ett sådant förslag har samernas ställning som ursprungsfolk stärkts i den internationella rätten. Sveriges ratificering i februari 2000 av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk innebär att Sveriges nationella minoriteter och deras språk erkändes. De grupper som utgör nationella minoriteter är samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. Det uttalades också särskilt att samerna är en urbefolkning. Detta innebär ett avsteg från den tidigare principen att jämställa alla invandrar- och minoritetsgrupper i Sverige. Därmed skulle alltså den tidigare invändningen om att det är olämpligt att gradera minoriteter inte ha någon bäring för samer.

Därtill kommer att samernas särställning är grundlagsskyddad såväl i Norge som i Finland. Vi anser att det är otillfredställande att samerna har en svagare ställning i Sverige än i grannländerna. Utredningen anser att frågan om samernas särställning är färdigutredd och att den tidigare samerättsutredningen lämnat ett väl genomarbetat förslag. Eftersom dock utredningen saknar stöd i direktiven för att föreslå ändringar i grundlagen får det ankomma på den fortsatta beredningen att lämna ett sådant förslag.

Sametingets organisation

Utredningens utgångspunkt är alltså att Sametingets status bör höjas. Sametinget skall vara ett uttryck för den samiska autonomin, men måste för att kunna upprätthålla en position i det svenska samhället respektera grundläggande demokratiska värderingar. En förutsättning för att i framtiden föra över myndighetsuppgifter på det är att myndighetsutövningen sker på ett rättssäkert sätt. Sametinget är organiserat med den

kommunala organisationen som förebild. Utredningen föreslår ingen förändring av den grundläggande organisationen. Den är dock mycket sparsamt reglerad. Det har framkommit ett behov om att ytterligare lagreglera vissa frågor. Utredningen anser det lämpligt att den kommunala organisationen även fortsättningsvis får utgöra en förebild, inom de områden som lagreglering krävs kan ledning därför sökas i kommunallagen.

Det är främst sex problem som framkommit om Sametingets organisation. Det är fråga om följande:

- Sametingets grundläggande organisation. Sametinget är en myndighet, men Sametingets beslutsnivåer överensstämmer inte med andra myndigheters.
- I sametingslagen är inte reglerat hur styrelsen eller styrelsens ordförande skall utses. Detta har haft som följd att tinget har haft både en proportionellt tillsatt styrelse och en majoritetsstyrelse.
- I sametingslagen saknas bestämmelser om hur frågor om styrelsens avgång och misstroendeförklaring skall hanteras.
- Alltför många ärenden avgörs i plenum och dessa inte är tillräckligt beredda.
- Det är angeläget att skapa en skiljelinje mellan den politiska verksamheten och myndighetsutövningen.
- Behandlingen av motioner i Sametinget skulle möjligen behöva regleras.

Sametinget är organiserat efter den kommunala modellen. Det innebär bl.a. att det är plenum som är det högsta organet och att det är plenum som skall utse en styrelse. Sametinget är ett folkvalt organ och det är enligt utredningens uppfattning därför naturligt att dess organisation inte är jämförbar med andra myndigheter. Problemet är alltså enligt vår bedömning att Sametinget är en myndighet, inte att det inte är jämförbart med andra myndigheter.

Det finns för närvarande i Sametingets organisation ett förhållande som markerar att Sametinget formellt är en myndighet. Enligt sametingslagen är det regeringen som efter förslag av Sametinget utser Sametingets ordförande. Utredningen anser att det finns starka skäl att ändra denna bestämmelse. Bestämmelsens syfte är endast att markera Sametingets ställning och den kan enligt vår bedömning i praktiken leda till tillämpningsproblem. Vi föreslår därför en lagändring med innebörd att det skall ankomma på Sametinget att välja ordförande.

Av sametingslagen följer att Sametinget precis som kommunfullmäktige skall utse en styrelse. I kommunallagen finns det dock i motsats till sametingslagen en bestämmelse om hur det skall gå till. Val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar i kommunerna skall vara proportionella under förutsättning att det begärs av en minoritet som är så stor att den kan bli representerad i nämnder. Innebörden är att det finns ett skydd för den parlamentariska minoriteten. Fråga om majoritetsstyrelse eller proportionell styrelse har för kommunernas del utretts grundligt. Det framkom då att om samtliga poster i styrelse eller nämnder tillsattes av den politiska majoriteten, s.k. renodlat majoritetsstyre skulle det innebära oacceptabla svårigheter för minoriteten och dessutom skulle det vara svårt att upprätthålla en effektivitet i förvaltningen. Det ankommer ju på styrelsen att bereda

frågor inför fullmäktige. Med ett renodlat majoritetsstyre finns det en risk för att samtliga förslag endast bereddes utifrån majoritetens syn. Detta skulle kunna leda till ett behov av utskott, alltså i praktiken en dubbel beredningsorganisation. En annan nackdel skulle vara att samtliga ledamöter i styrelsen skulle behöva bytas ut vid ett politiskt maktskifte. Dessutom skulle ett majoritetsstyre än mer än ett proportionellt kräva att det fanns bestämmelser om vad som skulle ske om exempelvis styrelsen på grund av ändrade politiska förhållanden i fullmäktige skulle tappa plenums förtroende. Historiskt har kommunerna saknat bestämmelser om misstroendeförklaring och nyval. Styrelserna har oftast varit proportionellt sammansatta och den politiska majoriteten i fullmäktige oftast stabil. Det har inneburit att det har saknats ett behov av regler med syfte att styrelsen skulle kunna avgå i förtid. Sedan början av 1990-talet finns det dock en bestämmelse i kommunallagen som ger fullmäktige möjlighet att återkalla uppdragen i exempelvis styrelsen om den politiska majoriteten där inte längre är densamma som i fullmäktige.

Utredningen föreslår att det i sametingslagen införs en bestämmelse om att styrelsen och framtida nämnder skall vara proportionellt sammansatta om så begärs av en minoritet av viss storlek. Vi anser att en sådan bestämmelse är nödvändig för att skapa garantier för att den politiska minoriteten skall ha möjlighet att verka och för att verksamheten i styrelse och framtida nämnder kan bedrivas på ett långsiktigt sätt.

Sametinget hade under åren 1997-2001 en majoritetsstyrelse som saknade stöd i plenum. Detta lamslog samarbetet mellan plenum och styrelsen. Eftersom det saknades bestämmelser om misstroendeförklaring och nyval var det inte möjligt för plenum att avsätta styrelsen i förtid. Med en proportionellt sammansatt styrelse är risken mindre för att detta problem skall återupprepas. Utredningen föreslår dock därutöver som en ytterligare garanti för ett bra samarbete mellan styrelse och plenum att det precis som i kommunerna skall vara möjligt att återkalla uppdragen för de förtroendevalda om majoritetsförhållanden i plenum skulle förändras. Motsvarande skall gälla för sametingets presidium.

Det har föreslagits att Sametinget i framtiden skall överta ett stort antal myndighetsuppgifter. Utredningen förutsätter att det medför ett behov av att skapa nämnder som komplement till styrelsen. Sametingslagen ger redan Sametinget möjlighet att tillsätta sådana nämnder. Det är enligt vår uppfattning viktigt att det i framtiden finns en klar skiljelinje mellan den politiska verksamheten i Sametinget och Sametingets myndighetsutövning. Vi föreslår därför att på motsvarande sätt som gäller för kommunerna införs en bestämmelse i sametingslagen om att det är nämnderna som beslutar i frågor som rör förvaltning och i frågor som de enligt lag eller annan författning skall handha.

Utredningen har funnit att det av sametingslagen följer att det är styrelsen som skall bereda frågor inför plenum. Därmed skulle det finnas ett beredningsorgan. Vi förutsätter att denna ordning preciseras och följs upp i Sametingets arbetsordning. Utredningen har därmed inte kunnat finna någon organisatorisk brist om beredning.

Utredningen skall utvärdera behovet av behandlingen av motioner i Sametinget. Tingets arbetsordning innehåller dock i 47 § en bestämmelse om att en motion bör beredas så att Sametinget kan fatta beslut inom ett

år från det att motionen väcktes. Denna reglering överensstämmer med vad som enligt 5 kap. 33 § kommunallagen gäller för kommunerna. I kommunallagen anges dock dessutom att om beredningen inte kan avslutas inom ett år, skall detta och vad som kommit fram vid beredningen anmälas till fullmäktige inom samma tid. Fullmäktige kan då avskriva motionen från vidare handläggning. Motsvarande bestämmelse bör lämpligen tas in i Sametingets arbetsordning.

Sametingets roll som remissinstans

Sametinget har framfört att det i flera fall inte beretts tillfälle att yttra sig i ärenden som rör samerna och som handläggs av andra myndigheter. Som angetts är rollen som remissorgan central för sametingen i Norge och Finland. Lagstiftningen är utformad på det sättet i de båda länderna att det föreligger en allmän skyldighet eller i vart fall en rekommendation för andra myndigheter att inhämta sametingens synpunkter inom ett brett område. Rättsläget i Sverige är dock annorlunda. I speciallagstiftningen finns vissa bestämmelser om att myndigheter i specifika skall höra Sametinget. Därutöver finns det en generell bestämmelse i sametingslagen som innebär att Sametinget kan initiera frågor hos andra myndigheter. Utredningen har övervägt om Sametingets roll som remissorgan skulle behöva förstärkas. Behovet av att vara remissinstans är dock självfallet sekundärt till att självt få avgöra frågan. Rennäringspolitiska kommittén har föreslagit att Sametinget skall avgöra ett flertal frågor. Dessutom har den föreslagit att Sametingets roll som remissinstans skall förstärkas när det gäller markanvändning. En ytterligare förstärkning av remissrollen skulle därmed endast behöva övervägas i de kvarstående frågorna. Det finns två alternativa vägar att förstärka Sametingets roll som remissorgan i de kvarstående frågorna. Den ena möjligheten är att analysera i vilka konkreta samiska frågor Sametinget ännu inte erhållit ställning som remissorgan. Den andra möjligheten skulle vara att förstärka den allmänna regeln i sametingslagen med innebörd att som i Norge eller Finland införa en långtgående skyldighet för andra myndigheter att höra Sametinget inom ett brett sakområde. Vår slutsats är att det är angeläget att andra myndigheter inhämtar Sametingets yttrande i de frågor som verkligen är relevanta. Det bästa sättet att åstadkomma det är enligt vår uppfattning att införa en sådan skyldighet för andra myndigheter i de fall det på förhand bedömts angeläget. Vi avvisar alltså att det införs en allmän plikt att höra Sametinget inom ett brett område. Vi förordar i stället att sådana skyldigheter skall följa av speciallagstiftningen. En fråga är då inom vilka frågor Sametingets remissroll skulle behöva förstärkas. Sametinget har anfört att de allvarligaste bristerna åtgärdats om Rennäringspolitiska kommitténs förslag realiserats. Det har vidare anfört att det i dag inte kan överblicka inom vilka områden deras ställning som remissinstans ytterligare skulle behöva förstärkas. Utredningens slutsats är därmed att det är först sedan regeringen tagit ställning till det förslag som redan avgetts och möjliga förändringar genomförts som det är möjligt att utvärdera om det finns behov av ytterligare förändringar.

Partistöd

Skälet för översynen skulle vara att Sametingets ledamöter vid upprepade tillfällen påtalat bristen på ekonomiska resurser för att bedriva partipolitisk verksamhet mellan valen och för att möjliggöra en kontinuerlig kontakt med väljarna.

Ett ytterligare problem skulle möjligen kunna vara om Sametinget överhuvudtaget skulle ha rätt att ge partistöd.

Utredningen har jämfört förutsättningarna för partistöd i Sametinget med partistöd till riksdagspartierna och stödet till partierna som är representerade i fullmäktige. Jämförelsen visar att bestämmelserna för Sametinget uppfyller de principer som ligger bakom det statliga stödet till riksdagspartierna. Stöd utgår bara till de partier som har manifesterad förankring bland väljarna, det fördelas efter styrka och enligt fasta normer och det saknas i vart fall som huvudregel redovisningsplikt. Det är främst fråga om två skillnader. Den ena är att rätten till stöd och stödets nivå är lagfäst för riksdagspartierna. Det andra är att även partier som misslyckas med att ta mandat i ett riksdagsval får stöd under den närmast påföljande tiden. Motsvarande gäller inte för partier i Sametinget.

Utredningens slutsats är att det grundläggande problemet i Sametinget endast är nivån på partistödet. Vi ställer oss tveksamma till om detta verkligen motiverar en översyn av formerna för partistödet. Vi instämmer i att det är viktigt att Sametinget tillerkänns ett stöd som möjliggör partipolitisk verksamhet mellan valen. Denna fråga driver dock Sametinget redan i budgetprocessen. En översyn förutsätter enligt vår bedömning principiella brister.

En principiell brist skulle då kunna vara att det inte av sametingslagen framgår att Sametinget har rätt att använda sina medel för partistöd. Denna rätt har också varit omdiskuterad. I kommunallagen anges att kommunerna har rätt att ge partistöd under förutsättning att inte ett parti otillbörligen gynnas. Utredningen föreslår motsvarande bestämmelse för Sametinget.

Nästa fråga är om det finns ett principiellt värde av att formerna för partistöd och nivån för partistödet är lagfäst. Som framgått är sättet för hur partistöd utgår till riksdagspartierna angivet i en lag. Enligt vår bedömning har detta självfallet ett värde, detta ökar förutsägbarheten för partierna. När det gäller Sametinget tillkommer dock andra överväganden. Utredningen har anlagt den övergripande synen att riksdagen i framtiden bör övergå till att tillerkänna Sametinget en klumpsumma för sin verksamhet i stället för riktade anslag. Bakgrunden är förstås att Sametingets självständighet till staten bör stärkas. En lagreglering om rätten till partistöd skulle bryta detta synsätt. På motsvarande sätt ankommer det ju också på kommunerna att själva bestämma om såväl partistödet omfattning som formerna för det. En slutsats i linje med tidigare överväganden är därmed att varken utredningen eller riksdag/regering bör ha synpunkter på partistödet, eftersom det får anses vara en inre samisk angelägenhet.

Författningsförslaget i betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77

Förslag till Lag om ändring i Sametingslag (1992:1433)

Härigenom föreskrivs

dels att 1 kap 2 §, 2 kap. 2, 4 –5 §§, 3 kap. 4–7, 9–10, 12–13, 18–19 21–22, 26 och 32–33 §§ skall ha följande lydelse

dels att det i lagen skall införas sex nya paragrafer, 2 kap. 1 a och 8–9 §§, 3 kap. 34–36 §§ samt närmast före 3 kap. 34 § en ny rubrik av följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 a §

Sametinget får ge ekonomiskt bidrag och annat stöd till de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som är eller har varit representerade i Sametinget. Sametinget skall besluta om stödets omfattning och formerna för det. Stödet får inte utformas så att det otillbörligt gynnar eller missgynnar ett parti

2 §

Sametinget skall bestå av 31 ledamöter, utsedda genom val. För ledamöterna skall det utses ersättare. I fråga om antalet ersättare och hur de skall utses gäller bestämmelserna i 18 kap. 53 § vallagen (1997:157) om val till landstingsfullmäktige. Ledamöterna skall vara svenska medborgare.

Efter förslag av Sametinget förordnar regeringen ordförande i Sametinget. Ordföranden skall utses bland tingets ledamöter. Sametinget väljer vice ordförande bland ledamöterna. Lag (2000:1214).

4 §

Sametinget skall bland tingets ledamöter utse en styrelse om högst sju ledamöter och lika många ersättare som skall sköta den löpande verksamheten för Sametinget. En av ledamöterna skall därvid utses att vara ordförande.

Under de förutsättningar som anges i 2 § lagen (1992:339) om proportionellt valsätt skall val av ledamöter och ersättare i styrelse och nämnder vara proportionella.

Styrelsen skall

1. bereda och yttra sig i ärenden som skall handläggas av Sametinget,
2. handha den ekonomiska förvaltningen,
3. verkställa Sametingets beslut om verkställigheten inte uppdragits åt någon annan,
4. fullgöra de uppdrag som Sametinget överlämnat till styrelsen.

8 §

Sametinget får återkalla uppdragen för samtliga förtroendevalda i styrelsen eller nämnd när den politiska majoriteten i styrelsen eller nämnden inte längre är densamma som i Sametinget. Samtidigt får även uppdraget för Sametingets ordförande eller vice ordförande återkallas.

9 §

Styrelsen eller nämnderna beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning skall handha.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
 2. Bestämmelserna i 2 kap. 2 § andra stycket och 2 kap. 4 § andra stycket i sin nya lydelse får dock bara tillämpas under den nuvarande mandatperioden i Sametinget om uppdragen för ordförande eller vice ordförande i Sametinget eller förtroendevalda i styrelse eller nämnd återkallats enligt 2 kap. 8 § i sin nya lydelse.

Förteckning över remissinstanser, Betänkandet 2002:77

Följande instanser har inkommit med yttrande över över betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2002:77).

Justitieombudsmannen, Hovrätten för Övre Norrland, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Luleå, Justitiekanslern, Valmyndigheten, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Juridiska institutionen vid Uppsala universitet, Sametinget och Statens jordbruksverk.

Juridiska institutionen vid Lunds universitet, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har avstått från att yttra sig.

Sametingets partier har inbjudits att lämna synpunkter. Denna möjlighet har också getts till Sametingen i Norge och Finland, Gränsdragningskommission samt Raoul Wallenberg-institutet.

Utdrag ur Länsstyrelsens i Norrbottens län beslut 2003-12-15 dnr 611-24948-03

Förslag om ändring av rennäringslagen (1971:437) med
anledning av regeringsrättens beslut i mål om
koncessionsrenskötsel

Länsstyrelsens hemställan

Länsstyrelsen hemställer att regeringen tar initiativ till en komplettering av rennäringslagen så att koncessionshavarna har en skyldighet att ta emot skötesrenar eller att länsstyrelsen ges möjlighet att meddela villkor med innebörd att med koncession följer en skyldighet att ta emot skötesrenar.

Bakgrund

Länsstyrelsen har sedan lång tid villkorat koncessionsbesluten med en skyldighet för koncessionshavaren att ta emot renar, s k skötesrenar, tillhörande den del av befolkningen som äger eller brukar jordbruksfastigheter inom den del av länet där koncessionsrenskötsel utövas, d v a längs Tome och Kalix älvdalar.

Länsstyrelsens beslut den 17 december 1997 avseende koncessioner i Muonio sameby innehöll ett sådant villkor. Sedan koncessionshavarna överklagat detta villkor har både länsrätt och kammarrätt ansett att rennäringslagen inte gav utrymme för ett sådant villkor.

Regeringsrätten har i beslut den 12 november 2003, sedan länsstyrelsen överklagat kammarrättens dorn, konstaterat att det av länsstyrelsen uppställda villkoret inte var lagligen grundat.

Regeringsrätten skriver i beslutet "Detta innebär dock inte att frågan om koncessionshavarnas beredvillighet att ta emot skötesrenar inte kan beaktas i ärenden om koncessionsrenskötsel Koncession får enligt 85 § andra stycket rennäringslagen lämnas endast om fortsatt renskötsel inom området är till övervägande nytta för orten och endast om den som söker koncession kan antas driva renskötelsen på ett ändamålsenligt sätt. Vid denna prövning kan givetvis möjligheten för bl. a, fastighetsägare i området att ha skötesrenar få betydelse. Om förutsättningarna för koncessionen har ändrats, kan vidare enligt 89 § samma lag länsstyrelsen återkalla koncessionen eller besluta om nya villkor."

Länsstyrelsens tolkning av Regeringsrättens beslut

Länsstyrelsen konstaterar att det inte längre är möjligt att villkora en koncession på det sätt länsstyrelsen tidigare gjort.

Länsstyrelsen tolkar Regeringsrättens fortsatta skrivning på det sättet att om koncessionshavarna inte vill ta emot skötesrenar kan länsstyrelsen överväga att inte meddela dem koncession. På samma sätt skulle länsstyrelsen kunna återkalla en koncession om koncessionshavarna under pågående koncessionsperiod ändrar förutsättningarna för skötesrenägarna att lämna sina renar i vård hos koncessionshavarna.

Konsekvenser av Regeringsrättens beslut

Skötesrenägarna inom koncessionsområdet anses enligt 86 § rennäringslagen som rensköttande medlem. Som sådan medlem har de ett avgörande inflytande på hur renskötseln bedrivs inom respektive koncessionsby. Det förhållande som nu har inträtt innebär att en skötesrenägare måste avveckla sitt rennehav om en koncessionshavare vägrar att ta hand om dennes renar. Denna effekt uppstår eftersom skötesrenägaren, inte får ta hand om sina egna renar. Rätten att ta hand om dessa renar är förbehållen den som har fått koncession och är same. Om nu en skötesrenägare inte längre har några renar så är han heller inte längre medlem i koncessionssamebyn.

Regeringsrättens beslut leder i sin förlängning till att koncessionsrenskötseln kan avvecklas i de samebyar där koncessionshavarna inte vill sköta andras renar. Därmed faller hela tanken med koncessionsrenskötseln.

Inom Pajala, Överkalix, Övertorneå, Kalix och Haparanda kommuner finns det idag åtta koncessionssamebyar. Av Rennäringspolitiska kommitténs betänkande "En ny rennäringspolitik" framgår på sid 328 att det inom koncessionssamebyarna 1998 fanns 1019 renägare med totalt 11854 renar. Antalet koncessionshavare var 15 och dessa ägde drygt 1000 renar. De ca 1000 skötesrenägarna ägde således något över 10000 renar. Dessa tusen renägare som ställer sina marker till rennäringens förfogande har nu inte längre någon lagstadgad rätt att få hålla renar. De är istället hänvisade till koncessionshavarnas välvilja.

Länsstyrelsen befävar att det kan bli så att skötesrenägarna får det svårare att placera sina renar hos koncessionshavarna. Om det blir så förändras de ekonomiska förutsättningarna för den jordägande befolkningen för vilken renägandet är ett värdefullt komplement inom ett område där man är beroende av flera sysselsättningar för att få tillräcklig utkomst. Koncessionsrenskötseln har också en kulturell betydelse.

Rennäringspolitiska kommitténs synpunkter

Rennäringspolitiska kommittén diskuterar på sid 347 i betänkandet under avsnittet Koncessionsrenskötsel skyldigheten för koncessionshavare att ta emot skötesrenar. Kommittén skriver fdljande.

Länsstyrelsen föreskriver i koncessionsbesluten att koncessionshavaren skall ta emot ett visst antal skötesrenar. Som vi beskrivit ovan har Hovrätten för Övre Norrland och Länsrätten i Norrbottens län bedömt att dagens regler inte ger utrymme för att meddela sådana tvingande villkor. Kammarrätten i Sundsvall delar i dorn den 6 juli 2001 (mål nr 3815—3824/1998 den uppfattningen. Länsstyrelsen har överklagat domen till Regeringsrätten.

Enligt 8 kap. 3 § regeringsformen skall föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för den enskilde eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag. Vid bedömningen av om föreskrifter gäller ett åliggande bör man dock skilja mellan om det är den grundläggande regleringen som är tvingande eller om det endast är enskilda beslut med stöd av regleringen som är tvingande.

Överfört till frågan om villkor i koncessioner kan detta resonemang innebära att man konstaterar att det är fråga om regler som innebär att länsstyrelsen kan meddela ett tillstånd att bedriva en renskötsel som annars hade varit otillåten. Det är således en reglering som gynnar den enskilde. Ett villkor inom den gynnande regleringen skulle kunna innebära en förpliktelse för den enskilde utan att därmed kommer i strid med 8 kap. 3 § regeringsformen.

Mot denna bakgrund anser vi att det inte är självklart att länsstyrelsen inte får meddela villkor om skyldighet att ta emot skötesrenar. Vi anser att eftersom systemet med koncessionsrenskötseln bygger på att markägarna deltar i renskötseln genom att vara skötesrenägare så är det rimligt att koncessionen kan förenas med ett sådant villkor. Då frågan är föremål för prövning i dornstol föreslår vi dock för närvarande ingen ändring i lagen. Skulle det visa sig att Regeringsrätten inte meddelar prövningstillstånd eller, vid en prövning, finner att villkoret inte är tillåtet, anser vi att lagtexten bör ändras så att det direkt framgår att länsstyrelsen har möjlighet att meddela ett sådant villkor.

Möjliga överväganden

Regeringsrätten har i sitt beslut ansett att det av länsstyrelsen meddelade villkoret inte har stöd i lagstiftningen.

Den möjlighet som nu återstår att tillförsäkra markägarna rätten att få hålla renar i vård hos koncessionshavarna är att i rennäringslagen ange att det föreligger en skyldighet. Ett alternativ kan också vara att tillförsäkra länsstyrelsen rätten att föreskriva ett sådant villkor.

Länsstyrelsen anser att en i lagen inskriven skyldighet att ta emot skötesrenar eller en i lagen given möjlighet att meddela ett sådant villkor minimerar risken för tvist om tillämpningen av 85 och 89 §§ i rennäringslagen vad gäller länsstyrelsens möjlighet att inte meddela koncession, återkalla den eller besluta om nya villkor.

Länsstyrelsen anser att rennärlingslagen bör ändras på sätt länsstyrelsen anför.

De som deltagit i länsstyrelsens beslut

Beslut om denna skrivelse har fattats av landshövding Per-Ola Eriksson efter föredragning av länsassessorn Berne Lorefors. I ärendets slutliga handläggning har även läns-rådet Gunnar Hedborg, chefsjuristen Gustav Bjelle och rennärlingsdirektören Jan-Ivar Rönnbäck deltagit.

Per-Ola Eriksson

Berne Lorefors

Förteckning över remissinstanser, Länsstyrelsens i Norrbottens län förslag

Statens jordbruksverk, Sametinget, Pajala kommun, Svenska Samernas Riksförbund, Koncessionssamebyarnas intresseförening och Muonio sameby har yttrat sig över Länsstyrelsens i Norrbottens län förslag (Dnr Jo2003/2843)

Haparanda, Kalix, Överkalix och Övertorneå kommuner har inbjudits att lämna synpunkter, men avstått från att yttra sig.